Finanssineuvos
Janne Öberg

Lähetetty/postitettu:
____.____.2025

Hallintovaliokunnalle

Viite HaV:n asiantuntijakuulemiset

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion aluehallintouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi HE 13/2025 vp

Sisällysluettelo

1. Valiokuntien lausunnoissa esille nousseista keskeisistä ehdotuksista 3
1.1. Sivistysvaliokunnan lausunto SiVL 2/2025 vp 3
1.2. Maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunto MmVL 7/2025 vp 4
1.3. Talousvaliokunnan lausunto TaVL 11/2025 vp 5
1.4. Liikenne- ja viestintävaliokunnan lausunto LiVL 3/2025 vp 6
1.5. Ympäristövaliokunnan lausunto YmVL 4/2025 vp 6
1.6. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunto StVL 4/2025 vp 9
1.7. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan lausunto TyVL 4/2025 vp 12
1.8. Perustuslakivaliokunnan lausunto PeVL 17/2025 vp 15
2. Muissa lausunnoissa esille nousseista asioista, jotka voivat edellyttää muutoksia ehdotettuun sääntelyyn 20
2.1. Kootut huomiot varautumisen alueellisesta yhteistyöstä 20
2.2. Korkeimman hallinto-oikeuden asiantuntijalausunnossa esille nousseista seikoista 25
2.3. KEHA-keskuksen lausunnossa esille nousseesta kysymyksestä koskien käyttöomaisuutta ja irtaimistoa valtion toimintojen uudelleen järjestelyjä 31
2.4. Ruokaviraston lausunnossa esitetyistä huomioista 31
3. Muut teknisluonteiset korjausehdotukset 33
3.1. Muutosehdotukset Lupa- ja valvontavirastoa koskevaan lakiehdotukseen 33
3.2. Muutosehdotukset valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021–2028 annetun lain muuttamista koskevaan lakiehdotukseen 33
3.3. Muutosehdotukset sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain muuttamista koskevaan lakiehdotukseen 34
3.4. Muutosehdotukset ympäristönsuojelulain muuttamista koskevaan lakiesitykseen 34
4. Muissa asiantuntijakuulemisissa esille nousseet koko esitystä koskevat huomiot, jotka eivät antaisi aihetta säädösmuutoksille 35
4.1. Oikeusministeriön asiantuntijalausunnossa esittämistä huomioista 35
4.2. Korkeimman hallinto-oikeuden asiantuntijalausunnossa esittämistä huomioista 35
4.3. Aluehallintovirastojen antamasta lausunnosta ja lisäselvityksestä 36
4.4. Valtion pääsopijajärjestöjen ehdotuksista 36
5. Asiantuntijakuulemisissa esille nousseet Lupa- ja valvontavirastoa koskevat muut huomiot 37
5.1. Yleisen edun valvontayksikköä koskevat huomiot 37

5.2. Sisäministeriön 10.4.2025 antama täydentävä lausunto koskien rahapelitoimintaa 42
5.3. Jukon lausunto työsuojeluvalvonnan järjestäminen asianmukaisesti valtion virastoille 42
5.4. Eräistä hyvinvointialueiden lausunnoissa esitetyistä seikoista 44
5.5. Kainuun liiton esittämistä huomioista 44
5.6. Maakuntien liittojen lausunnoissa yleisesti esille nousseista seikoista 45
5.7. Kuutoskaupunkien ehdotus Lupa- ja valvontaviraston osalta 45
5.8. Kuntaliiton huomio uudistuksen vaikutuksista kuntiin 45
5.9. Kuntaliiton ja Kristiinankaupungin ehdotus yhteistyötä koskevasta minimisääntelystä 46
5.10. Huolet kielellisten oikeuksien varmistamisesta 46
5.11. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian ja KEHA-keskuksen huomio ELY-keskusten Y-vastuualueen arkistojen tietopalvelua ja KEHA-keskuksen huomio käyttöomaisuudesta ja irtaimistosta 46
5.12. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian huomio siirtymäsäännöksestä 47
5.13. Poliisihallituksen asiantuntijalausunnossa esittämistä huomioista 47
5.14. Alueellisesta läsnäolosta ja alueellisten erityispiirteiden tuntemuksesta huolehtiminen uudistuksessa 49
5.15. Valtion pääsopijajärjestöjen ehdotuksista 50
5.16. Svenska Finlands folktingetin asiantuntijalausunnosta 50
5.17. Varatuomari Freja Häggblomin asiantuntijalausunnosta 50
6. Asiantuntijakuulemisissa esille nousseet elinvoimakeskuksia sekä Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskusta koskevat huomiot 51
6.1. Elinvoimakeskusten ja muiden tahojen tehtävien päällekkäisyys 51
6.2. KEHA-keskuksen rooli 51
6.3. Elinvoimakeskusten alueiden kehittämistä koskevat tehtävät 52
6.4. Maakuntaohjelmien huomioiminen elinvoimakeskusten ohjauksessa 53
6.5. Elinvoimakeskusten keskitettyjen tehtävien määrä 53
6.6. Elinvoimakeskusten EU:n alue- ja rakennepolitiikan välittävän toimielimen tehtävät 53
6.7. Alueellisten varautumistehtävien koordinointi 54
6.8. Elinvoimakeskusten osastorakenne ja ohjausmalli 54
6.9. Elinvoimakeskusten määrä 55
6.10. Elinvoimakeskusten toimipaikat ja monipaikkaisuus 55
6.11. Asiakastiedon siirtyminen elinvoimakeskusten ja Lupa- ja valvontaviraston välillä 55
7. Asiantuntijakuulemisissa esille nousseet Ahvenanmaan valtionvirastoa koskevat huomiot 56
7.1. Ahvenanmaan maakunnan hallituksen asiantuntijalausunnosta 56
7.2. Ahvenanmaan valtionviraston asiantuntijalausunnosta 58
8. Asiantuntijakuulemisissa esille nousseet liitelakeja ja muita asioita koskevat erinäiset huomiot 60
8.1. Kasvatusta ja koulutusta koskevat huomiot 60
8.2. Liikunta, nuoriso ja kirjastotoimi 61
8.3. Kuntien kulttuuritoiminta 62
8.4. Ahvenanmaan maakunnan hallituksen asiantuntijalausunnosta koskien sopimusasetuksia 62
8.5. Suomen yrittäjät ry:n lausunnossa esille nousseista seikoista 64
8.6. Kuntaliiton lausunnossa esille nousseista seikoista 64

8.7. MTK:n lausunnossa esille noussut resurssikysymys 65

Liite 1: Koonti valtion aluehallintouudistusta koskevan lainsäädännön yhteensovittamistarpeista ja muista ehdotetuista muutoksista sääntelyyn 67

Liite 2: Koonti muun lainsäädännön mahdollisista yhteensovittamistarpeista 90

Tämä vastine on valmisteltu yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön, sisäministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön (mukaan luettuna työsuojelu), maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön sekä oikeusministeriön ja puolustusministeriön kanssa, vastineen valmistelu on jakautunut kyseessä olevan lainsäädännön toimialasta vastaaville ministeriöille. Vastineessa esitetyt kannat on muodostettu toimialan lainsäädännöstä vastaavan ministeriön kanssa.

Vastineessa vastataan erityisesti valiokuntien lausunnoissaan esittämiin ehdotuksiin. Lupa- ja valvontavirastoa, jäljempänä *LVV*, koskevaan Lupa- ja valvontavirastoa koskevaan lakiehdotukseen, jäljempänä *LVV-laki*, ja elinvoimakeskuksia, jäljempänä *EVK*, sekä Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskusta, jäljempänä *KEHA*, koskevaan lakiehdotukseen, jäljempänä *EVK-laki*, ja muihin lakiehdotuksiin ehdotetaan joitakin muutoksia sekä asiantuntijalausunnoissa että erityisesti valiokuntien lausunnoissa esitettyjen seikkojen johdosta tai jos muissa asiantuntijalausunnoissa on ehdotettu muutoksia ehdotettuun sääntelyyn.

Ministeriöt myös ehdottavat eräitä muutoksia lakiehdotuksiin erityisesti toimeenpanon valmistelutoimissa ilmi tulleiden seikkojen vuoksi ja joita ei ole vielä tunnistettu hallituksen esitystä annettaessa. Vastineen liitteeseen 1 on koottu kaikki ehdotukset säännösmuutoksiksi.

Vastineessa on pyritty valmisteluaika huomioon ottaen ottamaan huomioon perustuslakivaliokunnan lausunnossaan esittämät seikat (PeVL 1772025). Valtiovarainministeriö pyytää hallintovaliokunnalta kuitenkin vielä mahdollisuutta tarvittaessa myöhemmin kuluvan viikon aikana täsmentää eräitä vastineen osuuksia liittyen perustuslakivaliokunnan lausuntoon, erityisesti yleisen edun valvontaa koskevilta osin.

1. Valiokuntien lausunnoissa esille nousseista keskeisistä ehdotuksista

1.1. Sivistysvaliokunnan lausunto SiVL 2/2025 vp

Valiokunta toteaa, että hallituksen esityksessä HE 212/2024 vp on perusopetuslakiin ehdotettu säädettäväksi myös uudet 41 a—d §:t, jotka koskevat aluehallintovirastolle annettavaa toimivaltaa opetustoimessa. Valiokunta kiinnittää hallintovaliokunnan huomiota, että myös kyseiset säännökset on tarpeen ottaa huomioon lakiesitysten yhteensovittamisessa siten, että niissä sana aluehallintovirasto muutetaan sanoiksi lupa- ja valvontavirasto.

> **Ministeriöt kannattavat** sivistysvaliokunnan korjausehdotusta. **Ministeriöt toteavat**, että LVV-lain 31 §:n 3 momentin ja EVK-lain 27 §:n 4 ja 5 momentin siirtymäsäännökset varmistavat tehtävien ohjautumisen oikealle virastolle vaikkei tehtäviä koskevaan aineellisoikeudellisen lain säännöksiin tehtäisi virastojen nimiä koskevia muutoksia.

Hallituksen esitykseen sisältyvässä varhaiskasvatuslain muuttamista koskevassa lakiesityksessä ehdotetaan kumottavaksi varhaiskasvatuslain 51 §:n 4 momentti. Pykälän 5 momenttiin on ehdotettu

tehtäväksi tekniset virastouudistuksesta johtuvat virastojen nimiä koskevat muutokset. Voimassa olevassa 5 momentissa säädetään, että opetus- ja kulttuuriministeriö laatii Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviran kanssa tulostavoiteasiakirjan varhaiskasvatukseen liittyvien tavoitteiden saavuttamiseksi neuvoteltuaan asiasta sosiaali- ja terveysministeriön kanssa. Sääntelyn taustalla on ollut tarve säätää opetus- ja kulttuuriministeriön osallistumisesta Valviran ohjaamiseen. Ottaen huomioon, että Lupa- ja valvontavirastoa koskevan lakiesityksen mukaan ohjauksesta säädetään sen 4 luvussa ja että kaikki varhaiskasvatuksen tehtävät hoidetaan jatkossa Lupa- ja valvontavirastossa varhaiskasvatuksen, koulutuksen ja kulttuurin osastolla opetus- ja kulttuuriministeriön ohjauksessa, sivistysvaliokunta saamaansa selvitykseen viitaten esittää, että hallintovaliokunta ehdottaa varhaiskasvatuslain 51 §:n 5 momentin kumoamista tarpeettomana.

Ministeriöt kannattavat sivistysvaliokunnan ehdotusta.

1.2. Maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunto MmVL 7/2025 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta kiinnittää hallintovaliokunnan huomiota eräisiin teknisiin korjaustarpeisiin hallituksen esitykseen sisältyvissä lakiehdotuksissa. Hallituksen esityksen liitteenä olevassa 43. lakiehdotuksessa vesilain muuttamisesta esitetään useissa pykälissä voimassa olevassa laissa mainitun ELY-keskuksen tilalle uutta viittausta vesitaloustehtäviä tai kalataloustehtäviä hoitavaan elinvoimakeskukseen. Lakiehdotuksessa 2 laiksi elinvoimakeskuksista sekä Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskuksesta esitetään 2 §:ssä säädettäväksi elinvoimakeskuksen tehtäväryhmistä ja tehtävistä. Vesilakiin ehdotetut viittaukset elinvoimakeskuksiin on pääosin muotoiltu siten, että niissä viitataan vesitaloustehtäviä tai kalataloustehtäviä hoitavaan elinvoimakeskukseen. Kuitenkin joissakin pykälissä, kuten esimerkiksi vesilain 18 luvun 3 a §:ssä, viittaus kohdistuu vesitalousasioita hoitavaan elinvoimakeskukseen. Tältä osin tulee vielä harkita käytettyjen kielellisten ilmaisujen yhdenmukaistamista.

Ministeriöt kannattavat maa- ja metsätalousvaliokunnan korjausehdotusta. Ministeriöt ehdottavat valiokunnan harkittavaksi, että kyseistä säännöstä muutettaisiin esimerkiksi muotoon:

18 luku

Erinäisiä säännöksiä

3 a §

Vesistöalueen padotus- ja juoksutusselvitys

Vesitaloustehtäviä ~~— Vesitalousasioita~~ hoitava elinvoimakeskus laatii tarvittaessa selvityksen toimenpiteistä, joilla tulvasta tai kuivuudesta aiheutuvia haitallisia vaikutuksia voidaan vähentää (*vesistöalueen padotus- ja juoksutusselvitys*). Selvityksessä on tarkasteltava sellaisia vedenkorkeuksiin ja virtaamiin vaikuttavia toimenpiteitä, jotka hankkeesta vastaava voi suorittaa vesitaloushanketta toteuttaessaan. Selvityksessä on lisäksi tarkasteltava mahdollisuuksia sovittaa toimenpiteet yhteen vesistöalueen muiden vesitaloushankkeiden kanssa siten, että tulvasta tai kuivuudesta aiheutuvat vahingolliset seuraukset jäävät kokonaisuutena arvioiden mahdollisimman vähäisiksi. Selvitys on laadittava riittävässä yhteistyössä hankkeista vastaavien, asianomaisten kuntien, Lupa- ja valvontaviraston ja muiden viranomaisten kanssa.

Vesistöalueen padotus- ja juoksutusselvityksen perusteella vesitaloustehtäviä ~~vesitalousasioita~~ hoitava elinvoimakeskus voi tehdä Lupa- ja valvontavirastolle hakemuksen vesitaloushanketta koskevien lupamääräysten tarkistamiseksi tai uusien määräysten antamiseksi 3 luvun 21 §:n 1 momentin 4 kohdan nojalla.

Hallituksen esityksen liitteenä olevan 111. lakiehdotuksen eläinten kuljetuksesta annetun lain muuttamisesta 26 §:n 2 momentissa viitataan saman lain 24 §:n 1 momentin 9 kohtaan. Kyseisessä 24

§:n 1 momentissa ei kuitenkaan ole 9 kohtaa, ja viittaus tulee korjata koskemaan momentin 8 kohtaa. Saman lakiehdotuksen tarkastusta ja näytteenottoa koskevan 28 §:n 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi Ruokavirastolle oikeus tehdä tarkastuksia myös poroteurastamon alueella. Väärinymmärrysten välttämiseksi momenttia tulee kielellisesti korjata siten, että sanan ”poroteurastamon” perään lisätään hallituksen esityksen rinnakkaistekstissä puuttuva pilkku. Myös Ruokavirasto on lausunnossaan kiinnittänyt samaan asiaan huomiota.

Ministeriöt toteavat, että 111. lakiehdotus eläinten kuljetuksesta annetun lain muuttamista 26 §:n 2 momentissa ei viitata saman lain 24 §:n 1 momentin 9 kohtaan vaan oikein 24 §:n 1 momentin 8 kohtaan. Samoin 28 §:n 2 momentista ei puutu pilkku sanan ”poroteurastamon” perästä. Mainitut virheet ovat rinnakkaisteksteissä, mutteivat varsinaisessa lakiehdotuksessa.

1.3. Talousvaliokunnan lausunto TaVL 11/2025 vp

Talousvaliokunta on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota varautumisen alueellista yhteistyötä koskevaan sääntelyyn lausunnossa tarkemmin ilmenevällä tavalla. LVV-lain 13 §:ssä tarkoitettua varautumisen alueellista yhteistyötä ja muutkin varautumista koskevat huomiot on koottu tämän vastineen 2.1. kohtaan.

Talousvaliokunnan lausunnon mukaan elinvoimakeskuksia sekä Työllisyys- kehittämis- ja hallintokeskusta koskevan lakiehdotuksen 1 §:n 2 momentin mukaan elinvoimakeskusten tehtäviin kuuluu myös huoltovarmuuden ja turvallisuuden edistäminen. Myös tältä osin talousvaliokunta kiinnittää huomiota sääntelyn avoimuuteen. Valiokunta esittää, että hallintovaliokunta täsmentää mietinnössään, mitä huoltovarmuudella tässä yhteydessä tarkoitetaan ja miten elinvoimakeskukset toteuttavat huoltovarmuutta. Tämä on tarpeen myös sen vuoksi, etteivät tehtävät olisi päällekkäisiä lupa- ja valvontaviraston tehtävien kanssa.

Ministeriöt tuovat esiin seuraavaa. Elinvoimakeskuksia koskevan virastolain 2 §:n 2 momentin 1 kohdan yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että elinvoimakeskusten yritystoimintaa edistävä verkostotyö tukisi aluetason huoltovarmuuden tavoitetta turvata huoltovarmuuden kannalta kriittiset alueelliset toiminnot eri toimijoiden yhteistyönä. Alueellinen huoltovarmuustoiminta tukee eri toimijoiden häiriösietoisen yhteistoiminnan kehittämistä sekä elinkeinoelämän jatkuvuudenhallinnan ja varautumisen yhteistoimintaverkostojen ylläpitoa ja kehittämistä. Huoltovarmuuskeskus ja nykyiset ELY-keskukset ovat tehneet sopimusperusteista yhteistyötä elinkeinoelämän alueellisen varautumistyön eli ELVAR-toiminnan järjestämisessä. ELVAR-toiminnan tarkoituksena on kehittää elinkeinoelämän varautumista alue- ja maakuntatasolla, sekä varmistaa osaltaan elinkeinoelämän, julkishallinnon ja kolmannen sektorin yhteistoiminta ja tiedonvaihto. Huoltovarmuuskeskus asettaa ELVAR-toiminnalle vuosittain tavoitteet sekä painopisteet. Tämä yhteistyö siirtyisi ELY-keskuksilta elinvoimakeskuksille.

Valmiuslaissa säädetään viranomaisten toimivaltuuksista poikkeusolojen aikana. Lisäksi laissa säädetään viranomaisten varautumisesta poikkeusoloihin. ELY-keskuksille ja aluehallintovirastolle on valmiuslaissa säädetty useita toimivaltuuksia, jotka liittyvät mm. säännöstelyn toteuttamiseen. Aluehallintovirastolle tällaisia tehtäviä on säädetty valmiuslain 32 §:ssä (vähittäiskaupan säännöstely) ja 86 §:ssä (sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköiden toimintaa koskeva ohjaus). ELY-keskuksille on säädetty valmiuslaissa laajalti toimivaltuuksia liittyen mm. kaupan ja teollisuustuotannon ja energian säännöstelyyn: 33 § (muun kaupan säännöstely), 34 § (teollisuustuotannon säännöstely), 38 § (sähkön käytöstä perittävän ylitysmaksun

kantamisen valvonta, luvat kulutuskiintiöiden ylittämiselle), 41 § (lämmityspolttoöljyn säännöstelyyn liittyvät tehtävät), 42 § (maakaasun käyttämisen rajoittamiseen liittyvät tehtävät), 45§ (puun ja turpeen otto-oikeudet), 49 § (alueellisesti merkittävien rakennushankkeiden lupien myöntäminen), 66 § (alueelliset tietojärjestelmäalan valmiusyksiköt), 69 § (liikenteen polttoaineyksiköt), 70 § (polttonesteiden käyttölupien myöntäminen hyvinvointialueille, kunnille, liikenteenharjoittajille ja muille elinkeinonharjoittajille ja ajoneuvojen varaamista koskevien luetteloiden ylläpito), 73 § (polttoaineyksiköille säädettyjä tehtäviä), 74 § (tiekuljetusviranomaisen tehtävät, kuljetusohjausyksiköt), 91 § (työnvälityspakko Ahvenanmaalla), 97 § (työmääräykset Ahvenanmaalla) ja 103 §: (työvelvollisuusrekisterin perustaminen, rekisterin pitämiseen liittyvät tehtävät). Lisäksi AVI:lle ja/tai ELY:lle on säädetty tiedonsaantioikeuksia elinkeinonharjoittajilta tai tiedottamisvelvoitteita (29 §, 103a § ja 126 §). Toimivaltuuksien käyttöönotosta poikkeusoloissa on säädetty valmiuslain 2 luvussa. Varautumisvelvollisuudesta säädetään valmiuslain 12 §:ssä, jonka nojalla viranomaisten, mm. AVI:en ja ELY-keskusten tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa. Valmiuslain uudistuksesta seuraa muutoksia näihin toimivaltuuksiin ja viranomaisvastuisiin.

Ministeriöiden käsityksen mukaan edellä oleva kuvaus huomioon ottaen, välitöntä tarvetta asian täsmentämiselle valiokunnan mietinnössä ei olisi.

1.4. Liikenne- ja viestintävaliokunnan lausunto LiVL 3/2025 vp

Valmiuslaissa (1552/2011) määritellyt kuljetuksiin ja logistiikkaan liittyvät tehtävät jäävät kuitenkin tässä vaiheessa elinvoimakeskuksille, mikä saadun selvityksen mukaan tulee korjata uuteen valmiuslakiin joukkoliikenneasiantuntijoiden siirtyessä Liikenne- ja viestintävirastoon. Ennen valmiuslain uudistamista esityksen mukainen tilanne edellyttää saadun selvityksen mukaan siirtymäajan menettelyjen käyttöönottamista elinvoimakeskusten ja Liikenne- ja viestintäviraston välille.

Ministeriöt toteavat, että valmiuslaissa (1552/2011) määritellyt kuljetuksiin ja logistiikkaan liittyvät tehtävät jäävät elinvoimakeskuksia koskevan valmistelun perusteella tässä vaiheessa elinvoimakeskuksiin. Näiden tehtävien vastuutusta arvioidaan erikseen valmiuslain uudistuksen yhteydessä. Joukkoliikennetehtävien ja niitä hoitavien asiantuntijoiden siirtyessä Liikenne- ja viestintävirastoon LVM ja VM pitävät tärkeänä, että Liikenne- ja viestintävirasto ja elinvoimakeskukset seuraavat tiiviisti valmiuslain uudistuksen valmistelua ja pyrkivät huomioimaan tulevat muutokset toiminnassaan valmiusasioiden keskeytyksettömäksi hoitamiseksi tarvittaessa tarpeellisilla väliaikaisjärjestelyillä, kuten asiantuntija-avun antamisella.

1.5. Ympäristövaliokunnan lausunto YmVL 4/2025 vp

Ympäristövaliokunta esittää hallintovaliokunnalle, että vesilain 15 luvun 2 §:n 2 momentti muutetaan kuulumaan seuraavasti: Muutosta Lupa- ja valvontaviraston päätökseen saa hakea myös virastossa yleistä etua valvova yksikkö, jos se on tarpeen ympäristönsuojelun, luonnonsuojelun tai muun näihin rinnastettavan painavan yleisen edun turvaamiseksi, lain soveltamisalaan liittyvien merkittävien oikeuskysymysten ratkaisemiseksi tai lain soveltamiskäytännön yhtenäisyyden varmistamiseksi. Myös oikeusministeriö on ehdottanut lausunnossaan hallintovaliokunnalle vastaavaa muutosta.

Ministeriöt lähtökohtaisesti kannattavat ympäristövaliokunnan ehdotusta. Säännöksen sanamuodossa tulee kuitenkin ottaa huomioon perustuslakivaliokunnan lausunnon (PeVL 17/2025) edellyttämät muutokset.

Ympäristövaliokunta on todennut lausunnossaan, että vesitalouden ja kalatalouden yleisen edun valvonnan riippumattomuuden varmistamiseksi elinvoimakeskuksia koskevan toimeenpanohankkeen valmistelussa on linjattu, että kalatalousasiat sijoitetaan eri osastolle kuin vesitalousasiat. Samoille elinvoimakeskuksen osastolle ei siten sijoiteta keskenään ristiriitaisia tehtäviä, ja kalatalouden ja vesitalouden yleisen edun valvonta tapahtuu toisistaan riippumattomasti. Valiokunta huomauttaa, että jos tästä halutaan erikseen säätää vastaavasti kuin Lupa- ja valvontaviraston osalta ehdotetaan, tulisi elinvoimakeskuksista annetun lain 2 §:n 2 momentin 3 kohtaan tai 3 momenttiin lisätä säännös, jonka mukaan yleisen edun puhevallan käyttö järjestetään siten, että ne toimivat toisistaan riippumattomasti.

Myös korkein hallinto-oikeus on kiinnittänyt hallintovaliokunnalle antamassaan lausunnossaan huomiota yleisen edun valvonnan järjestämiseen elinvoimakeskuksissa, ja ehdottaa pohdittavaksi, pitäisikö elinvoimakeskuksista annetun lain 2 §:n 2 momentin 3 kohtaan tai 3 momenttiin säännös, jonka mukaan yleisen edun puhevallan käyttö tulee järjestää niin, että kalatalouteen ja vesitalousasioihin liittyvä yleisen edun puhevallan käyttö järjestetään siten, että ne toimivat toisistaan riippumattomasti.

Ministeriöt toteavat, että kalatalouden ja vesitalouden yleisen edun valvonnan riippumattomuuden varmistamiseksi elinvoimakeskuksia koskevan toimeenpanohankkeen valmistelussa on linjattu, että kalatalousasiat sijoitetaan eri osastolle kuin vesitalousasiat. Samoille elinvoimakeskuksen osastolle ei siten sijoitettaisi keskenään ristiriitaisia tehtäviä, ja kalatalouden ja vesitalouden yleisen edun valvonta tapahtuisi toisistaan riippumattomasti.

Ministeriöt toteavat, ettei sinänsä estettä ympäristövaliokunnan ehdottamalle muutokselle ole, mutta asia on jo otettu huomioon elinvoimakeskuksia koskevan lakiesityksen 3 §:n 4 momentissa, jonka mukaan elinvoimakeskuksen 2 §:n 2 momentin 3 kohdassa tarkoitettujen valvontatehtävien hoitaminen on järjestettävä siten, että molemmille tehtäväalueille kuuluvien asioiden käsittelyn puolueettomuus varmistetaan. Asia on otettu huomioon elinvoimakeskusten toimeenpanoa valmisteltaessa. Myös Korkein hallinto-oikeus on ehdottanut hallintovaliokunnalle vastaavaa muutosta, eikä korkeimman hallinto-oikeuden ehdotusta käsitellä enää jäljempänä, ja jonka osalta ministeriöt esittävät vastaavasti, ettei muutos vaikuta välttämättömältä.

Ympäristövaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että alueidenkäyttölakia koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle vielä keväällä 2025. Koska esitystä ei ole annettu, alueidenkäyttöä koskevilta osin tulee varmistaa myöhemmin, että tehtäväjakoa koskevat näkökulmat on otettu huomioon. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu esiin, että elinvoimakeskuksille osoitetut alueiden käytön tehtävät ovat osin päällekkäisiä Lupa- ja valvontaviraston tehtävien kanssa. Valiokunta toteaa yleisemminkin, että tehtävänjaon muutokset ovat hyvin perusteltuja, mutta muutosten merkittävyyden vuoksi uudistuksen täytäntöönpanon seuranta on tärkeää, jotta varmistutaan valintojen oikeansuuntaisuudesta. Erityistä huomiota on myös kiinnitettävä tarvittavien uudenlaisten yhteistyörakenteiden kehittämiseen uudessa hallinnon rakenteessa.

Ministeriöt toteavat, etteivät alueidenkäyttöä koskevat tehtävät ole eri virastojen kesken päällekkäisiä. Lupa- ja valvontavirastolle siirtyisivät uudistuksessa nykyiset elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen alueidenkäytön tehtävät eli alueidenkäytön tukeminen ja valvonta, kun taas elinvoimakeskuksen tehtäväksi säädettäisiin

alueidenkäytön edistäminen. Yhteistyötä koskevat asiat ja yhteistyörakenteiden kehittäminen ovat osa uudistusta koskevan lainsäädännön toimeenpanoa. Alueidenkäyttölain uudistusta koskeva hallituksen esitysluonnos on edennyt toukokuussa lausuntokierrokselle.

Ympäristövaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että maksuperusteiden arvioinnissa on tärkeää ottaa huomioon maksun kohtuullisuus suhteessa ympäristölupavelvollisten hyvin erilaiseen maksukykyyn. Esimerkiksi maatalousyrittäjänä toimiva usein yksityiseen henkilöön rinnastettava ympäristölupavelvollinen ja suuri teollisuuslaitos ovat aivan eri asemassa niin toiminnan laajuuden kuin maksukykynsä suhteen. Myös ennakollisen ohjauksen maksullisuutta harkittaessa on maksutaso asetettava hakijasta riippuen sellaiseksi, ettei mahdollisuutta jätetä maksun vuoksi käyttämättä, joka puolestaan veisi viranomaisen resursseja mahdollisen laadultaan heikomman lupahakemuksen käsittelyssä.

Ministeriöt toteavat, että valtion viranomaisten suoritteiden maksullisuuden ja suoritteista perittävien maksujen suuruuden yleisistä perusteista sekä maksujen muista perusteista säädetään valtion maksuperustelaissa (150/1992). Valtion maksuperustelain 4 §:n mukaan päätösten, jotka on tehty hakemuksesta, tulee olla maksullisia. Suoritteen tuottamisen tulee olla maksullista etenkin silloin, kun suoritteen tuottaminen liittyy vastaanottajan taloudelliseen toimintaan. Valtion maksuperustelain 6 1:n 1 momentin pääsäännön mukaan julkisoikeudellisesta suoritteesta valtiolle perittävän maksun suuruuden tulee vastata suoritteen tuottamisesta valtiolle aiheutuvien kokonaiskustannusten määrää (omakustannusarvo). Valtion maksuperustelain mukaan maksu voidaan määrätä perittäväksi suoritteen omakustannusarvoa alempana tai jättää kokonaan perimättä, jos siihen terveyden- ja sairaanhoitoon, muihin sosiaalisiin tarkoituksiin, oikeudenhoitoon, ympäristönsuojeluun, koulutustoimintaan tai yleiseen kulttuuritoimintaan liittyvistä tai näihin verrattavista syistä on perusteltua syytä. Tämän säännöksen puitteissa on osaltaan mahdollista varmistaa sitä, että ympäristölliset luvat haetaan ja ilmoituksia tehdään mahdollisimman kattavasti erilaisista toiminnoista ja ympäristön pilaantumisen riski minimoidaan. Aluehallintovirastojen ympäristölupavastuualueen suoritteiden maksut ovat nykyisin hinnoiteltu ympäristönsuojeluun liittyvästä perustellusta syystä tuottamiskustannuksiaan alemmaksi. Valtiovarainministeriö on asettanut Lupa- ja valvontaviraston maksuasetuksen valmistelun tueksi työryhmän ajalle 1.2.2025 – 31.12.2025. Työryhmän tehtävänä on myös käydä periaatteellista keskustelua valtion maksuperustelaista ja sen yhdenmukaisesta soveltamisesta Lupa - ja valvontavirastossa tuotettavien suoritteiden maksullistamiseksi. Lupa- ja valvontaviraston maksuasetuksen luonnoksesta järjestetään lausuntokierros ja kuulemisia viraston sidosryhmille ja asiakkaille. Ympäristöministeriö on lisäksi käynnistänyt hankkeen Lupa- ja valvontaviraston ennakollisen ohjauksen maksullisuutta koskien. Mahdollisesta hallituksen esitysluonnoksesta järjestetään myöhemmin lausuntokierros.

Ympäristövaliokunta korostaa hallintovaliokunnalle myös sen merkitystä, että mittakaavaltaan huomattavan aluehallintouudistuksen toteuttamiseen varmistetaan riittävät resurssit. Esimerkiksi vihreän siirtymän etusijamenettelyn osalta on arvioitava jatkuvasti viranomaisten resursseja suhteessa lupahakemusten määrään, jotta voimavarat riittävät todellisen etusijan saamiseen ja toisaalta siihen, että muiden hankkeiden lupakäsittely ei tästä johtuen kohtuuttomasti viivästy. Edelleen valiokunta korostaa tarvetta kiinnittää huomiota siihen, että lupakäsittely on laajaa osaamista ja kokemusta edellyttävä tehtävä.

Ministeriöt pitävät valiokunnan näkemystä voimavarojen varmistamisesta tärkeänä lupamenettelyjen sujuvuuden ja toimivuuden kannalta. Hallitus on päättänyt kehysriihessä, että se varmistaa resurssit nopeiden lupaprosessien turvaamiseksi ja ensisijamenettelyn jatkamiseksi. Ympäristötoimialan lupa- ja valvontaviranomaisen resursseja vahvistetaan nostamalla ympäristö- ja vesitalouslupien maksut nykytilaan nähden lähemmäksi niiden omakustannusarvoa. Yhteyspisteviranomaisen toiminnan ja etusijamenettelyn sujuvan jatkon varmistamiseksi lisämäärärahatarvetta kuitenkin arvioidaan talousarvion valmistelun yhteydessä, mikäli määräaikainen lisärahoitus on tarpeen resurssien turvaamiseksi. On lisäksi linjattu, että ympäristöministeriö arvioi Lupa- ja valvontaviraston lupamenettelyjen voimavarojen tilanteen vuoden 2027 aikana.

1.6. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunto StVL 4/2025 vp

Teknisenä huomiona valiokunta toteaa, että esityksessä esitetään muutettavaksi (lakiehdotus 243.) Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojelulaitoksista annetun lain (1379/2010) 2 §, vaikka kyseessä on Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä annetun lain (1379/2010) 2 §. Valiokunta ehdottaa lain nimikkeen ja johtolauseen korjaamista edellä todetulla tavalla lakiehdotuksesta 243.

Ministeriöt kannattavat sosiaali- ja terveysvaliokunnan korjausehdotusta.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa tuotiin esiin, että alueellisen varautumisen mallin toimivuuden osalta haasteellisinta voi olla erityisesti laaja-alaisiin uhkiin, kuten säteilyvaaratilanteisiin, varautuminen. Nämä edellyttävät poikkihallinnollista koordinaatiota sekä eri toimijoiden kattavaa tavoittamista ja ohjaamista. Valiokunta pitääkin tärkeänä varmistaa, että Lupa- ja valvontavirastolla on riittävä operatiivinen kyky, kuten ympärivuorokautinen päivystys, toimia vakavissa vaaratilanteissa. Valiokunta ehdottaa, että hallintovaliokunta arvioi vielä tältä osin alueellisen varautumisen kyvykkyyden toteutumista.

Ministeriöt yhtyvät valiokunnan lausunnossa esitettyihin huomioihin viraston operatiivisesta toimintakyvystä omissa tehtävissään. On kuitenkin huomattava, että säteilyvaaratilanteessa kyse on viime kädessä toimeenpanoa koskevasta kysymyksestä, joka merkittäviltä osin kuuluu pelastustoimen viranomaisille ja muille alueellisille viranomaisille. Yleisemminkin kysymys on laajasta kokonaisuudesta, jossa on otettava huomioon, että päivystystoiminnan koko ketju toimisi laaja-alaisessa uhkatilanteessa. Tässä yhteydessä on tärkeää, että LVV huolehtii omasta päivystysvalmiudestaan osana tätä kokonaisuutta. Tätä kysymystä ei voida ratkaista yksinomaan LVV:tä koskevalla sääntelyllä tai tarkastelemalla sitä pelkästään LVV:tä koskevana kysymyksenä, koska asia vaikuttaa myös kuntiin sekä muihin paikallis- ja aluetason toimijoihin. Virastouudistuksen toimeenpanossa ja sen jatkumona toimivassa laajemmassa varautumisen ja valmiuden viranomaisohjauksessa tullaan huolehtimaan siitä, että viraston operatiivista toimintakykyä varmistetaan synkronoidusti. Ympärivuorokautista jatkuvaa päivystystä vaativia operatiivisia tehtäviä LVV:llä, ottaen huomioon sille siirtyvät nykyiset Valviran, aluehallintovirastojen ja ELY:jen Y-vastuualueen tehtävät, ei varsinaisesti ole tunnistettu.

Ministeriöt toteavat, että LVV lain 13 §:ssä säädettäisiin varautumisen alueellisesta yhteistyöstä. Tehtävässä ei olisi kyse vasteesta yksittäiseen onnettomuus- tai häiriötilanteeseen, johtamisesta tai valvonnasta, vaan yhteistyöstä, jonka tarkoituksena olisi optimoida eri toimijoiden vastuulla olevaa etukäteistä toimintaa yhteisen

päämäärän saavuttamiseksi. Kukin toimija vastaa jatkossakin omista varautumistehtävistään ja toimintavalmiudestaan eri turvallisuustilanteisiin liittyen, eikä varautumisen alueelliseen yhteistyötehtävään kuuluisi yleisesti viraston tai sen muiden toimialueiden toimijoiden varautumisasiat. Toimialakohtaisesta varautumisesta säädetään kunkin toimialan omassa lainsäädännössä. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen sektorilainsäädännössä ja sen nojalla annetussa asetustasoisessa sääntelyssä säädetään varautumisen yhteensovittamisesta alueellisella tasolla. Tarvittavasta toimialakohtaisen varautumisen ja onnettomuus- ja häiriötilanteen edellyttämän yhteistoiminnan järjestämisestä vastaisivat jatkossakin toimivaltaiset viranomaiset. **Ministeriöt katsovat**, että LVV virastolle ei tulisi eikä voida säätää operatiivisia tehtäviä muiden toimijoiden vaaratilanteiden hoitamiseksi. Säteilytilanneohjeessa (osittain vanhentunut) on kuvattu eri toimijoiden vastuita, valtuuksia ja tehtäviä säteilyvaaratilanteessa. Kiireellisestä pelastustoiminnasta vastaa hyvinvointialueen pelastustoimi yhteistoiminnassa muiden viranomaisten kanssa.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetun lain 6 §:n muutettavaksi esimerkiksi seuraavasti:

Ministeriöt kannattavat sosiaali- ja terveysvaliokunnan korjausehdotusta ja ehdottavat valiokunnalle harkittavaksi seuraavaa muotoilua:

6 §

Puolustusvoimien terveydenhuollon yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta kuuluvat Pääesikunnalle.

Terveydenhuollon järjestämisestä Puolustusvoimissa vastaa Puolustusvoimien logistiikkalaitos.

Lupa- ja valvontavirasto valvoo ~~1 §:n 1 momentissa tarkoitetun~~ Puolustusvoimien tämän tai muun lain nojalla järjestämän tai tuottaman terveydenhuollon lainmukaisuutta ja antaa siihen liittyvää ohjausta. Puolustusvoimien järjestämää tai tuottamaa terveydenhuoltoa Suomen alueen ulkopuolella valvoo kuitenkin Pääesikunta. Pääesikunta valvoo lisäksi Puolustusvoimien itse toteuttamaa terveydenhuoltoa puolustustilalaissa (1083/1991) tarkoitetun puolustustilan aikana ja sovellettaessa valmiuslain (1552/2011) II osan säännöksiä lain 3 §:n 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa.

Perustelut: Puolustusvoimien terveydenhuollosta annetun lain 6 §:n 2 ja 3 momentti kumottiin sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetulla lailla (741/2023).

Kumotun 2 momentin mukaan terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa vastasi Puolustusvoimien logistiikkalaitos. Mainitun momentin kumoamisen jälkeen Puolustusvoimien terveydenhuollon järjestämisvastuusta ei säädetä kyseisessä laissa. Siitä säädetään puolustusvoimista annetussa laissa (551/2007), jonka 27 b §:n mukaan tehtävä kuuluu Puolustusvoimien logistiikkalaitokselle.

Kumottu 3 momentti kuului seuraavasti: ”Aluehallintovirasto valvoo puolustusvoimien tämän tai muun lain nojalla Suomessa järjestämän tai tuottaman terveydenhuollon lainmukaisuutta ja antaa siihen liittyvää ohjausta. Puolustusvoimien järjestämää tai tuottamaa terveydenhuoltoa Suomen alueen ulkopuolella valvoo kuitenkin pääesikunta. Pääesikunta valvoo lisäksi puolustusvoimien itse toteuttamaa terveydenhuoltoa puolustustilalaissa (1083/1991) tarkoitetun puolustustilan aikana ja sovellettaessa valmiuslain (1552/2011) II osan säännöksiä lain 3 §:n 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa.”

Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain esitöissä (HE 299/2022 vp, 53 §) 6 §:n 2 ja 3 momentin kumoamista perustellaan sillä, että asiaa koskeva sääntely sisältyisi jatkossa kokonaisuudessaan ehdotettuun lakiin. Perustelut jättävät kuitenkin epäselväksi, mihin sääntelyyn viitataan.

Vaikka puolustusvoimista annetun lain 27 b §:ssä säädetään Puolustusvoimien logistiikkalaitoksen tehtävästä terveydenhuollon järjestämisestä vastaavana pääesikunnan alaisena sotilaslaitoksena, olisi lain soveltajalle selkeämpää, että Puolustusvoimien logistiikkalaitoksen tehtävä ilmenisi suoraan terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetusta laista.

Voimassa oleva sääntely ja edellä kuvattu perustelu jättävät myös epäselväksi, mikä viranomainen valvoo Puolustusvoimien järjestämää tai tuottamaa terveydenhuoltoa Suomen alueen ulkopuolella ja Puolustusvoimien itse toteuttamaa terveydenhuoltoa puolustustilan aikana sekä valmiuslain 3 §:n 1 momentin 1-2 kohdissa tarkoitetuissa poikkeusoloissa.

Voimassa olevan puolustusvoimien terveydenhuollosta annetun lain 6 §:n 4 momentissa säädetään Valviran valvonta- ja ohjaustehtävästä ja viitataan kumotussa 3 momentissa mainittuun aluehallintoviraston ohjaus- ja valvontatehtävään. Mainittua pykälää on nyt käsillä olevassa hallituksen esityksessä ehdotettu muutettavaksi niin, että Puolustusvoimien terveydenhuollon valvonta- ja ohjaustehtävä säädettäisiin Lupa- ja valvontavirastolle. Pykälään tulisi sääntelyn selkeyttämiseksi palauttaa myös sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetulla lailla pykälästä aiemmin kumottu 2 momentti sekä 3 momentti. Nyt kyseessä olevassa esityksessä ehdotettu viittaus 1 §:n 1 momenttiin poistettaisiin.

Uuden 3 momentin mukaan Lupa- ja valvontavirasto valvoisi Puolustusvoimien tämän tai muun lain nojalla järjestämän tai tuottaman terveydenhuollon lainmukaisuutta ja antaisi siihen liittyvää ohjausta. Puolustusvoimien järjestämää tai tuottamaa terveydenhuoltoa Suomen alueen ulkopuolella valvoisi kuitenkin Pääesikunta. Pääesikunta valvoisi lisäksi Puolustusvoimien itse toteuttamaa terveydenhuoltoa puolustustilalaissa (1083/1991) tarkoitetun puolustustilan aikana ja sovellettaessa valmiuslain (1552/2011) II osan säännöksiä lain 3 §:n 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa.

Edellä mainittu poikkeus koskisi vain Puolustusvoimien itse toteuttamaa terveydenhuoltoa puolustustilan aikana sekä valmiuslain 3 §:n 1 momentin 1-2 kohdissa tarkoitetuissa poikkeusoloissa. Hallituksen esityksessä (HE 48/2015), jolla terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetun lain 6 §:ää esitettiin muutettavaksi, todetaan, että ”sodan ajan joukkojen terveydenhuoltoa toteutetaan osittain myös muun yhteiskunnan toimesta. Puolustusvoimat toteuttaa terveydenhuollon taistelukentällä ja -olosuhteissa mukaan lukien sairaankuljetuksen sotatoimialueelta. Sairaanhoitopiirit ja osin muut julkiset terveydenhuoltolaitokset tuottavat tiloissaan erikoissairaanhoidon palveluita sodan ajan joukoille. Tämä sairaanhoitopiirien ja muiden vastaavien puolustusvoimien ulkopuolisten palveluntuottajien terveydenhuollon toiminnan valvonta toteutetaan myös poikkeusoloissa siten kuin niiden valvonnasta on muualla säädetty.” Edelleen säännöksen perusteluissa todetaan, että ”valvontaviranomaisten tulee lisäksi varautua siihen, että ne kykenevät suorittamaan tehokasta valvontaa myös valmiuslain 3 §:n 3–5 kohdissa tarkoitetuissa poikkeusoloissa, mikä voi edellyttää muun ohella sitä, että valvontaviranomaisen edustajat ovat mukana seuraamassa esimerkiksi puolustusvoimien ja sairaanhoitopiirin lääkintähuollollisia yhteisharjoituksia”. Valmiuslain mainittuun pykälään on sittemmin lisätty lailla 706/2022 uusi 6 kohta.

Lisäksi 1 momenttiin tehtäisiin kielellinen tarkistus. Pääesikunnan kirjoitusasua muutettaisiin vastaamaan nykyistä kirjoitustapaa, jonka mukaan Pääesikunta kirjoitetaan isolla alkukirjaimella.

1.7. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan lausunto TyVL 4/2025 vp

Valiokunta toteaa saamansa selvityksen perusteella, että työsuojelun toiminnan riippumattomuus on nyt käsillä olevassa hallituksen esityksessä huomioitu pääosin hyvin. Valiokunnalle antamassaan asiantuntijalausunnossa Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue on kuitenkin tuonut esille toiminnan riippumattomuuteen liittyviä näkökohtia liittyen Lupa- ja valvontavirastosta annetun lain 4, 5 ja 8 §:ään. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää tärkeänä, että hallintovaliokunta vielä varmistuu siitä, että ehdotettu sääntely turvaa riittävästi työsuojeluvalvonnan riippumattoman aseman.

Ministeriöt toteavat, että Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle lausumat huomiot ja viittaukset ILO:n yleissopimukseen nro. 81 ovat luonteeltaan siinä määrin yleisluonteisia ja tarkemmin perustelemattomia, ettei näkemyksiin ole yksin nyt lausutun pohjalta mahdollista ottaa kantaa syvällisemmin. Ministeriöt kiinnittävät hallintovaliokunnan huomiota työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan aiemmin antamiin lausuntoihin TyVL 2/2018 vp ja TyVL 12/2009 vp sekä valiokunnan valtioneuvoston selontekoon (VNS 1/2013 vp) antamaan lausuntoon TyVL 3/2013 vp, joissa työsuojelun organisointia sen riippumattomuuden näkökulmasta on pidetty vähäisemmällä tai vähintään vastaavanlaisella sääntelyratkaisuilla hyväksyttävänä.

Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueen esittämät näkemykset ovat kuitenkin tuotu esille tarkemmin myös aikaisemmin hallituksen esityksen kuulemisvaiheessa ja siinä yhteydessä niihin on myös vastattu ja reagoitu tekemällä tarvittavat selvennykset ja muutokset lakiehdotukseen ja yksityiskohtaisiin perusteluihin.

Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue on todennut Lupa- ja valvontavirastosta ehdotetun lain 4 §:stä, että pykälän 7 momentissa annetaan mahdollisuus viraston työjärjestyksellä määrätä viraston osastojen tehtävistä. Työsuojeluviranomainen katsoo, että edellä mainittu 4 § 7 momentin säännös viraston työjärjestyksestä ei voi koskea uuden viraston työsuojeluosastoa eli työsuojeluviranomaista. ILO:n sopimuksen (SopS 44/1949) mukainen työsuojeluviranomaisen riippumaton asema edellyttää, ettei viraston työjärjestyksellä voida osoittaa tehtäviä työsuojeluosastolle. Vaikka tulevan työsuojeluosaston riippumattomuus onkin mainittu säännöksen perusteluissa, pitäisi työsuojeluviranomainen parempana ratkaisuna, että asia mainittaisiin itse säädöksessä. Esimerkiksi maininnalla "työsuojeluosastoa lukuun ottamatta".

Ministeriöt toteavat, että Lupa- ja valvontavirastosta annetun lain 4 §:n 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, ettei työsuojeluosastolle voida antaa sellaisia muita tehtäviä, jotka voivat vaarantaa työsuojeluviranomaisen tehtävien asianmukaisen hoitamisen ja riippumattomuuden. Lisäksi 4 §:n 7 momentin perusteluja on tarkennettu lausuntopalautteen perusteella siten, että niissä selvennetään, että määrätessä työjärjestyksellä osaston tehtävistä tulee erityisesti huomioida työsuojeluosaston riippumattomuus. On siten selvää, ettei työjärjestyksellä voisi määrätä työsuojeluosastolla sellaisia tehtäviä, jotka vaarantaisivat työsuojeluviranomaisen tehtävien riippumattomuutta, joten pykälän muotoilua ei voida pitää ongelmallisena

työsuojeluvalvonnan riippumattomuuden tai ILO:n yleissopimuksen nro. 81 määräysten näkökulmasta.

Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue on todennut 1. lakiehdotuksen 5 §:stä, että sen mukaan viraston osastoa johtaa pääjohtajan välittömässä alaisuudessa toimiva osastopäällikkö. Työsuojeluviranomainen katsoo, että työsuojeluosaston osastopäällikkö ei voi toimia viraston pääjohtajan välittömässä alaisuudessa samalla tavalla kuin muiden osastojen osastopäälliköt. Tämä vaarantaisi työsuojeluviranomaisen riippumattomuuden. Vaikka pykälään on erikseen kirjattu työsuojeluosaston osastopäällikön vastaavan osastonsa tuloksellisuudesta sosiaali- ja terveysministeriölle, ja että työsuojeluosaston osastopäällikön kirjallisesta varoituksesta päättää sosiaali- ja terveysministeriö, antaa pykälä yleisluontoisenakin perustelutekstitkin huomioiden liikaa valtaa pääjohtajalle suhteessa työsuojeluosaston osastopäällikköön.

Ministeriöt toteavat. että työsuojeluosaston osastopäällikkö ei toimisi pääjohtajan välittömässä alaisuudessa samalla tavalla kuin muiden osastojen osastopäälliköt, vaan lakiehdotukseen on tehty edellä mainittuja poikkeuksia työsuojeluosaston osastopäällikön kohdalla varmistaakseen työsuojeluvalvonnan riippumattomuuden: osastopäällikkö vastaa osastonsa tuloksellisuudesta sosiaali- ja terveysministeriölle ja työsuojeluosaston osastopäällikön kirjallisesta varoituksesta päättää sosiaali- ja terveysministeriö. Voimassa olevassa aluehallintolaissa ei ole erikseen sääntelyä varoituksen antamisesta työsuojelun vastuualueen johtajalle, joten tältä osin työsuojeluvalvonnan riippumattomuuden huomioiminen viraston johtamisessa on lakiehdotuksessa kattavampaa kuin nykyisessä sääntelyssä. Osastopäällikön toimiminen ylijohtajan alaisuudessa on perusteltua työsuojeluviranomaisen toimiessa osana virastoa ja huomioiden, että ehdotetussa sääntelyssä pääjohtajan tehtävänä olisi myös huolehtia muissa laeissa säädetyistä työnantajan velvoitteista, kuten esimerkiksi työturvallisuuslain (738/2002) velvoitteista. On lisäksi huomattava, että myös nykyisissä aluehallintovirastoissa ylijohtaja toimii vastuualueen johtajan hallinnollisena esihenkilönä. Ministeriöt kiinnittävät huomiota työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan valiokunnan valtioneuvoston selontekoon (VNS 1/2013 vp) antamaan lausuntoon TyVL 3/2013 vp, joissa työsuojelun organisointia sen riippumattomuuden näkökulmasta on pidetty nykyisissä aluehallintovirastoissa hyväksyttävänä.

Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue on todennut, että lakiehdotuksen 8 §:n mukaan kaikkien osastojen ja siten myös työsuojeluosaston työjärjestys pitää käsitellä viraston johtoryhmässä. Tämä säännös vaarantaa työsuojeluviranomaisen toiminnan riippumattomuuden. Työsuojeluviranomainen katsoo, että työsuojeluosaston työjärjestys käsitellään ainoastaan työsuojeluosastolla ja siten säännökseen tulee lisätä maininta "työsuojeluosaston työjärjestystä lukuun ottamatta".

Ministeriöt toteavat, että lakiehdotuksen mukaan osaston työjärjestyksestä päättäisi osastopäällikkö. Lakiehtouksen 8 §:n kirjausta työjärjestyksen käsittelystä johtoryhmässä on taustoitettu yksityiskohtaisissa perusteluissa seuraavasti: Ennen työjärjestysten vahvistamista tulisi työjärjestykset käsitellä viraston johtoryhmässä. Tämän tarkoituksena on, että pääjohtajalla, osastopäälliköillä sekä toimintayksikön johtajalla on mahdollisuus esittää toisilleen näkemyksensä suunnitelluista työjärjestyksistä ja niiden keskinäisistä suhteista. Ministeriöt toteavat, että huomioiden muun muassa, että osaston työjärjestyksestä päättää yksin osastopäällikkö, ei ole perusteita katsoa, että näkemysten esittäminen esimerkiksi työjärjestyksen

keskinäisistä suhteista vaikuttaisi työsuojeluvalvonnan riippumattomuuden toteutumiseen.

Lopuksi **ministeriöt toteavat**, että ehdotettu sääntely on merkittävästi pidemmälle viety kuin mitä nykytilassa aluehallintovirastoissa annetussa laissa on säädetty työsuojelun vastuualueesta. Ehdotettua pidemmälle vietynä riippumattomuus johtaisi käytännössä siihen, että työsuojelu tulisi erottaa esimerkiksi omaksi virastokseen. Jos tahtotilana olisi, että STM huolehtisi LVV:n sijaan työnantajavelvoitteista laajemmin työsuojeluosaston osastopäällikön osalta, se puolestaan edellyttäisi merkittävästi uutta sääntelyä esimerkiksi työturvallisuuslain 28 §:n mukaisten toimenpiteiden osalta.

Aluehallintoviraston työvoiman valvontatehtävä siirtyy uuteen Lupa- ja valvontavirastoon. Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on esitetty kritiikkiä siitä, että esityksessä jää epäselväksi, mihin ja miten työvoimapalvelujen valvontatehtävän on tarkoitus Lupa- ja valvontavirastossa sijoittua ja mikä on valvontatehtävän asema suhteessa muihin virastoon siirtyviin oikeusturva- ja valvontatehtäviin. Lisäksi huomiota on kiinnitetty siihen, ettei ehdotetuissa Lupa- ja valvontavirastoa koskevissa säännöksissä erikseen mainita työvoimapalvelujen valvontatehtävää. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta kiinnittää huomiota edellä esitettyihin näkökohtiin ja korostaa, että työvoimapalvelujen valvonta on merkittävä tehtävä yhdenvertaisten palvelujen saatavuuden ja työvoimaviranomaisten yhtenäisen ratkaisulinjan noudattamisen edistämisessä. Valvontakokonaisuus on laaja ja vaativa ja valvonnalla ohjataan sekä tuetaan työvoimaviranomaisten toimintaa. Myös aluehallintovirastot ovat lausunnossaan nostaneet esille työvoimaviranomaisten valvontatehtävien sekä muiden elinkeinovalvonta ja oikeusturvatehtävien organisoinnin.

Ministeriöt toteavat, että LVV-lain 3 §:n 2 momentin perusteella uusi valtakunnallinen Lupa- ja valvontavirasto hoitaa myös muita sille erikseen säädettyjä tehtäviä. Tämä kattaa myös työvoimaviranomaisten valvontatehtävän. Tehtävä on noin 9 henkilötyövuoden laajuinen. LVV-lain 3 §:n 1 momentin luettelon mukaiset tehtävät ohjautuvat LVV-lain 4 §:n 2 momentissa tarkoitetuille osastoille. LVV-lain 4 §:n 2 momentin 6 kohdan perusteella viraston yleinen osasto hoitaa tehtäviä, jotka eivät luonteensa vuoksi kuulu muulle osastolle tai toimintayksikölle. Esityksen mukaan on selvää, että työvoimaviranomaisten valvontatehtävä hoidetaan viraston yleisellä osastolla, ellei asiasta muuta tarkemmin säädetä. Ehdotetun LVV-lain 4 §:n 7 momentin perusteella virastoon voidaan perustaa osastojen ulkopuolisia toimintayksikköjä. Viraston perustamista valmisteleva toimeenpanohanke on ehdottanut, että työvoimapalvelujen valvontatehtävä organisoitaisiin toimintayksikköön, johon organisoitaisiin myös muita elinkeinovalvonta- ja oikeusturvatehtäviä. LVV:tä koskeva valtioneuvoston asetus viimeistellään lakien vahvistamisen jälkeen vuoden 2025 aikana ennen virastolakien voimaantuloa ja tässä yhteydessä ratkaistaan näiden tehtävien organisointia koskevat kysymykset.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta toteaa aikataulun olevan hyvin tiukka, ja pitää tärkeänä, että hallintovaliokunta vielä tarkastelee, jääkö hyvälle ja kestävälle hallinnolliselle valmistelulle sekä lakisääteisten tehtävien ja asiakaspalveluiden jatkuvuuden varmistamiselle riittävästi aikaa ennen lainsäädännön suunniteltua voimaantuloa.

Ministeriöt toteavat, että virastolakien toimeenpanon valmistelutoimet on aloitettu 2024 aikana. Toimeenpanohankkeet ovat aikataulussa ja budjetissa. Ministeriöt arvioivat, että lakien vahvistamisen jälkeen noin puolivuotta tulisi riittää toimeenpanon valmistelutoimien viimeistelylle, joilla varmistetaan uusien virastojen häiriötön käynnistäminen sekä lain voimaantullessa lakkaavien virastojen vireillä olevien asioiden käsittelyn katkeamattomuus uusissa virastoissa.

1.8. Perustuslakivaliokunnan lausunto PeVL 17/2025 vp

Perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että ehdotuksen mukaan valtion aluehallinnon perusteiden määrittely perustuu toiminnallisten ja alueellisten yksiköiden osalta keskeisesti vain hallinnollisesti päätettyihin työjärjestyksiin tai mahdollisesti asetuksentasoisiin säännöksiin. Ehdotuksessa toiminnallisten ja alueellisten yksiköiden asema, tehtävät ja toimivallan perusteet muodostuvat jossakin määrin epäselviksi. Hallintovaliokunnan on vielä syytä varmistua siitä, onko esityksen myötä tarkoituksena perustaa myös perustuslain 119 §:n 2 momentissa tarkoitettuja alueellisesti toimivaltaisia toimielimiä. Jos näin on, laintasoista sääntelyä on välttämätöntä täydentää ja selventää näiltä osin. [- -] Perustuslakivaliokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että työjärjestyksellä tai asetuksella perustettavaksi ehdotettujen Lupa- ja valvontaviraston alueellisten toimiyksiköiden asema kielellisten oikeuksien toteuttamisen kannalta muodostuu esityksessä jossain määrin epäselväksi. Jos esityksen myötä on tarkoituksena perustaa perustuslain 119 §:n 2 momentissa tarkoitettuja alueellisesti toimivaltaisia toimielimiä, myös niiden aluejaotuksesta säädettäessä ja päätettäessä on otettava huomioon perustuslain 122 §:n vaatimukset. Tältä kannalta on merkitystä myös 1. lakiehdotuksen 4 §:n 8 momentin säännöksellä, jonka mukaan alueellisten yksiköiden tulee perustua maakuntajakoon ja aluejaotukset tulee pyrkiä sovittamaan yhteen muiden tehtävien hoidon kannalta keskeisten viranomaisten kanssa. Hallintovaliokunnan on syytä ottaa kyseinen seikka huomioon.

> **VM toteaa**, että hallituksen esityksen säätämisjärjestysperusteluissa luvussa 12.1 on todettu, että viraston osaston sisäiselle yksikölle määrätty maantieteellinen vastuualue ei kuitenkaan muodostaisi yksikölle alueellista toimivaltaa, jolloin viraston osastojen sisään ei muodostuisi aluehallintoa eikä organisoitumisella olisi myöskään erillisiä kielellisiä vaikutuksia viraston yleiseen kielelliseen asemaan. Valmistelun lähtökohtana on ollut, ettei tarkoituksena ole ollut perustaa alueellisen toimivallan omaavia yksiköitä. Valtakunnallinen LVV on perustuslain 119 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa (HE 1/1998 vp) tarkoitettu valtakunnallinen keskushallinnon viranomainen. Perustuslakivaliokunnan mietinnön (PeVM 10/1998 vp) mukaan yhteensopivat aluejaotukset on laadittava vain valtion alue- ja paikallishallintoa järjestettäessä. Valtakunnallisella keskushallinnon viranomaisella on nykytilaa paremmat edellytykset varmistaa kielellisten oikeuksien toteutumisen valtakunnallisesti. LVV:llä voisi olla työjärjestyksen määräyksellä perustettavia alueellisia yksiköitä. Alueelliset yksiköt ovat työnjohdollisia ja alueellisilla(kin) yksiköillä on valtakunnallinen toimivalta. Valmistelun lähtökohtana on ollut, etteivät alueelliset yksiköt muodosta valtion aluehallinnollista rakennetta perustuslain 119 §:n tarkoittamalla tavalla eikä niillä ole alueellista toimivaltaa.
>
> Edellä todetulla perusteella **VM ei pidä välttämättömäksi** ehdottaa muutoksia ehdotettuun LVV-lakiin. Mikäli hallintovaliokunta katsoo tarkoituksenmukaiseksi ja välttämättömäksi tarkentaa LVV-lain sääntelyä, on VM valmis ehdottamaan pykälämuotoilua.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan koska ehdotetussa 22 §:ssä ei mainita mitään yleisen edun valvontayksikköä koskevan hallintokantelun ratkaisemisesta, mikä voidaan tulkita, että virastolle tehdyn kantelun ratkaisisi pääjohtaja, jollei työjärjestyksestä muuta johtuisi. Perustuslakivaliokunta on aiemmin katsonut, että hallintokantelun ratkaisutoimivalta oikeudenvalvontatehtävästä tehdystä kantelusta sopii huonosti yhteen yksikön riippumattomuuden kanssa (PeVL 5/2008 vp). Perustuslakivaliokunnan mielestä hallintovaliokunnan olisi perustuslaista johtuvista syistä perusteltua säätää yleisen edun yksiköstä tehtyjen hallintokantelun käsittelystä erikseen.

Ministeriöt kannattavat perustuslakivaliokunnan ehdotusta ja ehdottavat valiokunnalle harkittavaksi, että LVV-lain 22 §:ään lisättäisiin uudeksi 4 momentiksi yleisen edun valvontayksikköä koskeva säännös seuraavasti:

22 §

Virastoa tai sen virkamiestä koskevan hallintokantelun ratkaiseminen

Hallintokantelusta säädetään hallintolain (434/2003) 8 a luvussa. Viraston tai sen virkamiehen toiminnasta virastolle tehdyn hallintokantelun ratkaisee pääjohtaja. Viraston työjärjestyksessä voidaan määrätä, että viraston osaston tai toimintayksikön tai sen virkamiehen toiminnasta tehdyn hallintokantelun ratkaisee kuitenkin kyseisen osaston osastopäällikkö tai toimintayksikön johtaja. Osastopäällikön tai toimintayksikön johtajan toimista tehdyn hallintokantelun ratkaisee kuitenkin pääjohtaja. Pääjohtajan toimista virastolle tehdyn hallintokantelun ratkaisee valtiovarainministeriö.

Työsuojeluosaston tai sen virkamiehen toiminnasta virastolle tehdyn hallintokantelun ratkaisee työsuojeluosaston osastopäällikkö. Työsuojeluosaston osastopäälliköstä virastolle tehdyn hallintokantelun ratkaisee sosiaali- ja terveysministeriö.

Virastosta tai sen virkamiehen toiminnasta ministeriölle tehdyn hallintokantelun käsittelee ja ratkaisee se ministeriö, jonka toimialaan kuuluvasta asiasta hallintokantelussa on kyse. Ministeriö voi siirtää sille tehdyn muun kuin viraston pääjohtajan tai työsuojeluosaston osastopäällikön toimia koskevan hallintokantelun viraston käsiteltäväksi ja ratkaistavaksi.

Edellä säädetystä poiketen 4 §:n 4 momentissa tarkoitetun yleisen edun valvontayksikön tai sen virkamiehen toiminnasta virastolle tehdyn hallintokantelun ratkaisee se ministeriö, jonka toimialaan kuuluvasta asiasta hallintokantelussa on kyse.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan todennut, että perustuslakivaliokunnan mielestä perustuslaista tai perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännöstä ei ole kuitenkaan johdettavissa velvoitetta yleisen edun valvontaan liittyvään viranomaisen ratkaisuja koskevaan muutoksenhakuoikeuteen. [- -] Perustuslakivaliokunnan mukaan ongelmat koskevat valvontayksikön roolia yleisemmin osana lupa- ja valvontaviraston toimintaa, ja erityisesti sille säädettäviä valitusoikeuksia. [- -] Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan todennut, että perustuslain 2 §:n 3 momenttiin kytkeytyvistä syistä on valtiosääntöoikeudellisesti välttämätöntä, että hallituksen esitykseen sisältyvien yleisen edun valvontayksikön toimivaltasäännöksiä muun painavan yleisen edun määritelmän osalta selkeytetään ja täsmennetään. Tällainen muutos on edellytyksenä 43. ja 288. lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä. Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan sääntelyn ongelmallisuutta voitaisiin vähentää esimerkiksi täsmentämällä säännösehdotuksiin sisältyvän yleisen edun sisältöä aineellisin kriteerein ja selkeyttämällä yleisen edun valvontayksikön valvoman yleisen edun suhdetta sektorilakien mukaan huomioon otettaviin yleisiin etuihin. [- -] Perustuslakivaliokunnan mielestä niin erityislakeihin perustuva yleisen edun valvonta kuin siihen nyt ehdotettu yleisen edun yksikön valitusoikeus voitaisiin järjestää perustellusti myös muuten kuin nyt ehdotetulla tavalla.

Ministeriöt ehdottavat valiokunnalle harkittavaksi, että LVV-lain 4 §:n 4 momenttia muutettaisiin seuraavalla tavalla, jotta sääntelyn mahdollista ongelmallisuutta vähennettäisiin täsmentämällä yleisen edun sisältöä aineellisin kriteerein ja selkeyttämällä yleisen edun valvontayksikön valvoman yleisen edun suhdetta sektorilakeihin. Virastolain säännöksessä on kyse organisointia koskevasta säännöksestä. Tämä ei perustaisi yksikölle aineellista toimivaltaa, vaan tästä säädettäisiin erikseen aineellisoikeudellisessa lainsäädännössä. Säännös voisi olla seuraavanlainen:

4 §

Organisaatio

Ympäristöosastolla on yleisen edun valvontayksikkö, joka valvoo yleistä etua viraston ympäristöä koskevassa päätöksenteossa ja muutoksenhaussa siten kuin muualla laissa säädetään. ~~Ympäristöosastolla on yleistä etua tämän viraston ympäristöä koskevassa päätöksenteossa ja muutoksenhaussa valvova yleisen edun valvontayksikkö.~~ Yksiköllä on yleisen edun valvontatehtävässään itsenäinen ratkaisuvalta. Yksikön toiminta on järjestettävä siten, että sen riippumattomuus ja puolueettomuus näissä tehtävissä on turvattu eikä yksikölle saa antaa sellaisia muita tehtäviä, jotka voivat vaarantaa näiden tehtävien asianmukaisen hoitamisen ja riippumattomuuden.

Lisäksi ministeriöt ehdottavat vesilakia ja ympäristönsuojelulakia muutettavaksi siten, että yleisen edun valvontayksikön muutoksenhakuoikeutta tarkennetaan ja täsmennetään. Säännöksestä ehdotetaan poistettavaksi maininta “muusta näihin rinnastettavasta yleisestä edusta”. Yleistä etua valvova yksikkö voisi hakea muutosta Lupa- ja valvontaviraston vesilain ja ympäristönsuojelulain nojalla antamaan päätökseen viraston valvottavaksi säädetyn painavan yleisen edun perusteella, lain soveltamisalaan liittyvien merkittävien oikeuskysymysten ratkaisemiseksi tai lain soveltamiskäytännön yhtenäisyyden varmistamiseksi. Tarkentamistarve on arvioitu kohdistuvan erityisesti vesilain ilmentämiin yleisiin etuihin, ympäristönsuojelun ja luonnonsuojelun yleisen edun ollessa vakiintuneita ja selviä käsitteitä ympäristönsuojelulain ja luonnonsuojelulain nojalla. Lupa- ja valvontaviraston yleisen edun valvontatehtävä vesiasiassa koskee hallituksen esityksessä todetun ympäristönsuojelun ja luonnonsuojelun lisäksi sellaista vesitaloushankkeen toteuttamisesta johtuvaa muutosta vesiympäristössä ja toiminnassa, jolla on tai voi olla haitallisia vaikutuksia esimerkiksi terveydelle, luonnolle, viihtyisyydelle, virkistyskäytölle tai omaisuudelle (vesiensuojelu). Tehtävä kuuluu nykyään osin aluehallintovirastoille ja osin elinvoima-, liikenne- ja ympäristökeskuksille. Myös jatkossa tehtävä kuuluisi osin Lupa- ja valvontavirastolle, osin vesitalousasioita hoitaville elinvoimakeskuksille. Korkein hallinto-oikeus on lausunnossaan perustuslakivaliokunnalle todennut, että ”Vesiin liittyy erilaisia intressejä, joita on vaikea eritellä vain jonkin viranomaisen tehtäväkokonaisuuteen kuuluvaksi. Jossain määrin LVV:n yleisten etua valvovan yksikön valvoma etu menee joka tapauksessa päällekkäin elinvoimakeskusten valvoman edun kanssa.” Pykälässä korostettaisiin, että yleisen edun valvontayksikön muutoksenhakuoikeus rajautuisi Lupa- ja valvontaviraston valvottavaksi kuuluviin tehtäviin. Lisäksi vesilain säännöstä tarkennettaisiin muuttamalla viraston yleisen edun valvontayksikön nimi siitä LVV-laissa käytettyyn kirjoitusmuotoon sekä huomioimalla ympäristövaliokunnan lausunnossa esitetty ylempänä 1.5 kohdassa käsitelty lisäys.

Laki vesilain muuttamisesta

15 luku

2 §

Valitusoikeus

Muutosta Lupa- ja valvontaviraston päätökseen saa hakea myös viraston yleisen edun valvontayksikkö ~~virastossa yleistä etua valvova yksikkö~~, jos se on tarpeen Lupa- ja valvontaviraston valvottavaksi kuuluvan ympäristönsuojelun, luonnonsuojelun tai vesiensuojelun ~~muun näihin rinnastettavan~~ painavan yleisen edun turvaamiseksi, lain soveltamisalaan liittyvien merkittävien oikeuskysymysten ratkaisemiseksi tai lain soveltamiskäytännön yhtenäisyyden varmistamiseksi.

Laki ympäristönsuojelulain muuttamisesta

191 §

Valitusoikeus

Lupa- ja valvontaviraston yleisen edun valvontayksiköllä on oikeus valittaa Lupa- ja valvontaviraston tekemästä päätöksestä, jos se on tarpeen Lupa- ja valvontaviraston valvottavaksi kuuluvan ympäristönsuojelun, luonnonsuojelun tai vesiensuojelun ~~muun näihin rinnastettavan~~ painavan yleisen edun turvaamiseksi, lain soveltamisalaan liittyvien merkittävien oikeuskysymysten ratkaisemiseksi tai lain soveltamiskäytännön yhtenäisyyden varmistamiseksi.

Hallintovaliokunnan on perustuslakivaliokunnan mukaan syytä varmistua, että yleisen edun valvontayksikkö on sekä muodollisesti että käytännössä itsenäinen ja riippumaton ja että sen tehtävien hoidossa turvataan asianmukaisesti perustuslain 21 §:n 1 momentin ja EIS 6 (1) artiklan vaatimukset. Perustuslakivaliokunta kiinnittää tältä osin huomiota myös siihen, että yleisen edun valvontayksikköä koskeva laintasoinen sääntely on varsin suppeaa, ja yksikön toiminnan järjestäminen jää pitkälti työjärjestyksellä määrättäväksi. Hallintovaliokunnan on syytä varmistua, että yleisen edun valvontayksikkö on sekä muodollisesti että käytännössä itsenäinen ja riippumaton.

Ministeriöt viittaavat tämän vastineen 5.1 kohtaan, jossa käsitellään myös tätä aihetta laaja-alaisemmin. Täydennyksenä **ministeriöt toteavat**, että LVV:ssä on mahdollista myös läpinäkyvällä tavalla varmentua toiminnan ja talouden yhteydestä yleisen edun valvontayksikön käytettävissä olevissa määrärahoissa, eriyttämällä yleisen edun valvontayksikön määrärahat viraston taloussuunnittelussa. Ympäristöministeriöllä ja oikeusministeriöllä olisi myös ratkaiseva asema virastoa koskevassa tilinpäätöskannanotossa tehtäväalansa osalta. Aineellinen toimialaohjaus olisi ympäristöministeriön ja oikeusministeriön vastuulla ja siinä olisi juuri rakenneuudistuksen tuella entistä paremmin mahdollista painottaa valtakunnallisesti yhdenmukaisella, yhdensuuntaisella ja yhteismitallisella tavalla yleisen edun valvontatehtävää.

Ministeriöt ehdottavat valiokunnan harkittavaksi, että LVV-lain 8 §:n 4 momenttiin lisättäisiin säännös siitä, että yksiköllä olisi oma työjärjestyksensä, jonka yksikön päällikkö vahvistaisi ja jolla vahvistettaisiin yksikön riippumattomuutta suhteessa virastoon ja ympäristöosastoon. Säännös voisi olla seuraavanlainen:

8 §

Työjärjestys

Edellä säädetystä poiketen 4 §:n 4 momentissa tarkoitetulla yleisen edun valvontayksiköllä on sen päällikön päättämä työjärjestys, jolla voidaan antaa

tarkempia määräyksiä yksikön tehtävien järjestämisestä, asioiden valmistelusta ja ratkaisemisesta yksikössä sekä virkamiesten tehtävistä ja sijoittautumisesta.

Perustuslakivaliokunta on saanut selvitystä valtion palvelujen digitalisoinnista Ahvenanmaan maakunnassa. Valiokunta kiinnittää huomiota hallinnon palveluiden tarjoamiseen yhdenvertaisesti myös Ahvenanmaalla. Valiokunta on pitänyt olennaisena huolehtia molempien kansalliskielten riittävästä näkyvyydestä digitaalisissa palveluissa ja myös muista kielellisistä oikeuksista (PeVM 11/2021 vp, kappale 10). Valiokunta on todennut, että kielilaista, saamen kielilaista ja viittomakielilaista seuraavat velvoitteet on otettava huomioon luotaessa uusia digitaalisia palveluita ja järjestelmiä. Valiokunta pitää tärkeänä, että kielelliset perusoikeudet otetaan huomioon palvelujen kehittämisen alkuvaiheesta alkaen ja että digitaalisia palveluita kehitetään rinnakkain eri kieliversioina (PeVM 5/2022 vp, kappale 5). Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että Ahvenanmaan maakunta on yksikielisesti ruotsinkielinen.

Ministeriöt pitävät perustuslakivaliokunnan huomioita erittäin tärkeinä. Digitaalisten palveluiden ratkaisuvaihtoehtoja selvitetään parhaillaan yhteistyössä Ahvenanmaan valtio valtakunnan viranomaisten ja Ahvenanmaan valtionviraston kesken. Valtion palvelujen digitalisointia koskevat seikat eivät johdu tästä uudistuksesta, jossa on kuitenkin pyritty edistämään yhteistyötä ehdottamalla muutosta lakiin Digi- ja väestötietovirastosta (lakiehdotus 56). Valtion palvelujen digitalisointia toteutetaan kaikissa virastoissa talousarviossa päätettyjen määrärahojen puitteissa. Palvelujen digitalisointia pyritään lisäksi edistämään erilaisin ohjauskeinoin ja siitä keskustellaan ohjaavien ministeriöiden kanssa.

Perustuslakivaliokunta kiinnittää hyvän lainvalmistelutavan kannalta huomiota siihen, että valtakunnan lainsäädännön muutoksista johtuvat mahdolliset muutostarpeet sopimusasetuksiin tulee huomioida jo valtakunnan lainsäädäntöä valmisteltaessa. Asianmukaista olisi, että mahdolliset sopimusasetusten muutokset voisivat tulla voimaan samanaikaisesti nyt ehdotettavan lainsäädännön kanssa. Nyt arvioitavan uudistuksen yhteydessä perustuslakivaliokunta on saanut selvitystä myös hyvinvointialueuudistuksen jälkeen Ahvenanmaan maakunnassa vallitsevasta tilanteesta mielenterveyslain mukaisten eräiden toimivaltuuksien käytössä. Valiokunta korostaa, että muutosten yhteydessä tulee huolehtia sääntelyn kattavuudesta niin, että viranomaisten toimivaltuudet ovat selkeitä eikä sääntelyyn jää aukkoja (PeVL 72/2022 vp, kappale 9, PeVL 18/2022 vp, kappale 9). Valiokunta toistaa lisäksi pitävänsä tarpeellisten muutosten säätämistä Ahvenanmaan itsehallintolakiin tärkeänä (PeVL 72/2022 vp, kappale 8, PeVL 18/2022 vp, kappale 9).

Ministeriöt pitävät perustuslakivaliokunnan huomiota erittäin tärkeänä. On kuitenkin huomattava, etteivät esimerkiksi mielenterveyslain mukaisia tehtäviä koskevat yksityiskohdat johdu tästä uudistuksesta, eivätkä hyvinvointialueuudistuksen jälkeen ilmaantuneita säädösaukkoja ole voitu paikata aluehallintouudistuksessa. Ahvenanmaan maakunnan hallituksen ja Ahvenanmaan valtionviraston lausunnoissaan esittämät huomiot on saatettu kyseisiä tehtäviä koskevasta lainsäädännöstä vastaavan ministeriön tietoon. Ahvenanmaan valtionviraston tehtäväalueiden määrittämisen yhteydessä aluehallintouudistusta koskevassa hallituksen esityksessä on tehty selkoa tähän liittyvistä sopimusasetuksista. Sopimusasetuksien päivittämisvastuu on yhteistyössä oikeusministeriön ja Ahvenanmaan maakunnan hallituksen kanssa sillä ministeriöllä, jonka toimialalle asetuksessa tarkoitetut tehtävät ja niitä koskevat lait kuuluvat.

2. Muissa lausunnoissa esille nousseista asioista, jotka voivat edellyttää muutoksia ehdotettuun sääntelyyn

2.1. Kootut huomiot varautumisen alueellisesta yhteistyöstä

Talousvaliokunnan lausunnon mukaan sekä uudella lupa- ja valvontavirastolla että elinvoimakeskuksilla on yhteys varautumisen alueellisen yhteistyön järjestämiseen ja huoltovarmuuteen. Huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain (1390/1992) 4 §:n mukaan ministeriöt kehittävät huoltovarmuutta omalla toimialallaan sekä valmiuslain (1552/2011) 13 §:n nojalla johtavat, valvovat ja yhteensovittavat varautumista omalla toimialallaan. Talousvaliokunta pitää tärkeänä varmistaa, että sekä lupa- ja valvontavirastoa että elinvoimakeskuksia ohjaavat ministeriöt huomioivat huoltovarmuuden tarpeet yleishallinnollisessa tulosohjauksessa sekä sektorikohtaista toimintaa koskevassa toimialakohtaisessa ohjauksessa.

Lupa- ja valvontavirastoa koskevan lain 13 §:ssä säädettäisiin varautumisen alueellisen yhteistyön järjestämisestä ja siihen liittyvistä tehtävistä. Talousvaliokunnan saaman selvityksen perusteella kokonaisuus on kuvattu nykylainsäädäntöä selkeämmin ja muutos loisi edellytyksiä yhdenmukaisempaan toimintaan kaikilla alueilla. Muutokset on kuitenkin tärkeää toteuttaa tiiviissä yhteistyössä alueellisen varautumisen toimijoiden kanssa. Talousvaliokunta korostaa myös, että yhteiskunnan turvallisuusstrategian mukaisesti elinkeinoelämällä on keskeinen rooli yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisessa myös alueellisella tasolla.

Talousvaliokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että varautumisen alueellisen yhteistyön järjestämiseen liittyvien tehtävien sisältö jää hallituksen esityksen perusteella varsin avoimeksi ja esittää, että hallintovaliokunta täsmentäisi tätä mietinnössään sekä kuvaisi tarkemmin sitä, mitä palveluita tähän tehtävään kuuluu ja sitä, kenelle näitä palveluita tuotetaan. Talousvaliokunta esittää harkittavaksi lain 13 §:n 2 momentin 2 kohdan täsmentämistä muotoon ”kehittämällä alueellisia riskiarvioita, yhteensovittamalla ne ja seuraamalla alueellisissa riskiarvioissa arvioitujen häiriötilanteiden sekä uhkamallien kehitystä” tai vaihtoehtoisesti asian täsmentämistä valiokunnan mietinnön perusteluissa. Taustalla on arvio siitä, että alueellisten riskiarvioiden hyödyntäminen ei ole edennyt riittävästi eivätkä arvioidut riskit, niiden torjunta, oppien kerääminen ja seuranta välttämättä kuulu millekään yksittäiselle taholle ja että yhteisen toiminnan suunnittelu ja koordinaatio on puutteellista. Yleisen ja yhdenmukaisen seurannan puute voi vähentää toiminnan tehokkuutta ja luoda eriäviä ja yhteensopimattomia toimintamalleja. Talousvaliokunnan saaman selvityksen mukaan myöskään 13 §:n 2 momentin 6 kohdassa käytetty käsite varautumisvalmius ei ole yleisesti vakiintunut eikä yksiselitteinen ja sitä tulisi täsmentää.

Ministeriöt toteavat, että varautumisen alueellisen yhteistyön järjestäminen varautumisen yhteistyöalueilla mahdollistaa yhteistoiminnan alueellisten viranomaisten ja toimijoiden kanssa. Varautumisen alueellisen yhteistyötehtävän konkreettinen sisältö säädettäisiin Lupa- ja valvontavirastolain 13 §:n 2 momentissa. Ministeriöiden näkemyksen mukaan tehtävistä säädettäisiin varsin yksityiskohtaisesti, ja niiden sisältöä on täsmennetty lainkohdan yksityiskohtaisissa perusteluissa. Lupa- ja valvontavirastolain 13 §:ssä on tarkoitus säätää **lisäksi** varautumisen yhteistyöalueille asetettavista alueellisista valmiustoimikunnista ja virastoa koskevalla valtioneuvoston asetuksella on tarkoitus säätää tarkemmin valmiustoimikuntien asettamisesta, kokoonpanosta ja tehtävistä. Alueelliset valmiustoimikunnat toimisivat viraston apuna varautumisen alueellisen yhteistyön suunnittelussa, kehittämisessä ja seurannassa. Valmiustoimikunnan kokoonpanosta säädettäisiin esityksen mukaan valtioneuvoston asetuksessa Lupa- ja valvontavirastosta siten, että alueellisessa valmiustoimikunnassa tulisi olla puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä tarpeellinen määrä muita jäseniä alueellisten erityispiirteiden ja tarpeiden mukaisesti. Puheenjohtajan tulee olla viraston virkamies ja varapuheenjohtajan tulee olla valtion

virkamies. Valmiustoimikunnan kokoonpanoa arvioitaessa tulee ottaa huomioon alueelliset erityispiirteet sekä tarpeet valmiustoimikunnan tehtävien hoitamiseksi. Tämä tarkoittaa, että valmiustoimikunta valitsee tarvitsemansa jäsenet alueeltaan. Valmiustoimikunnat arvioisivat itse jäsenensä alueellisten erityispiirteidensä ja tarpeidensa mukaisesti. Näin voidaan vastata alueiden tarpeisiin esimerkiksi maakunnallisten yhteistyörakenteiden, maakunnallisten toimijoiden läsnäolon, tilannekuvan tuottamisen, ylläpidon ja toimittamisen sekä elinkeinoelämän näkemysten huomioimisen osalta.

Esitetyn lain 13 §:n 2 momentin 2 kohdan yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että ”Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan virasto vastaisi alueellisten riskiarvioiden kehittämisestä ja alueellisen riskiarvioinnin yhteensovittamisesta. Yhteisesti tunnistetut ja arvioidut riskit sekä toimija- ja toimialakohtaiset riskiarviot muodostaisivat ajantasaisia ja yhtenäisiä perusteita valmiussuunnitteluun sekä harjoitus- ja koulutustoimintaan. Tehtävä sisältäisi alueellisten riskiarvioinnin menetelmien kehittämistyötä, osallistumista alueellisten riskien arviointiin ja niiden laatimisen koordinaation. Nykyisellään aluehallintovirastot ovat yhteistyössä pelastuslaitosten kanssa koordinoineet alueellisten riskien arvioinnin vuosina 2018 ja 2023 sisäministeriön ohjauksen ja toimeksiannon mukaisesti. Alueellista riskiarviointia on tarkoituksenmukaista tehdä jatkossakin ja se tehtäisiin hyvinvointialueiden maantieteellisen aluejaon mukaisesti.” Itse pykälässä ei mainita riskiarvioiden laadintaan osallistumista. Yksityiskohtaisista perusteluista käy ilmi, että tarkoitus on kuitenkin ollut, että virasto osallistuisi sekä arvioiden laadintaan että niiden koordinointiin, kuten aluehallintovirastotkin tekevät tällä hetkellä. Tästä syystä sisäministeriö esittää, että 13 §:n 2 momentin 2 kohtaa täsmennetään lisäämällä siihen maininta arvioiden laadintaan osallistumisesta.

Talousvaliokunta esittää harkittavaksi lain 13 §:n 2 momentin 2 kohdan täsmentämistä muotoon ”kehittämällä alueellisia riskiarvioita, yhteensovittamalla ne ja seuraamalla alueellisissa riskiarvioissa arvioitujen häiriötilanteiden sekä uhkamallien kehitystä” tai vaihtoehtoisesti asian täsmentämistä valiokunnan mietinnön perusteluissa. Sisäministeriö kannattaa ”uhkamallien kehityksen seurannan” lisäämistä pykälään. Uhkien jatkuva seuranta on normaali osa riskienhallinnan periaatteita ja vakiintunutta riskienhallintaprosessia (International Organization for Standardization; ISO std 31000:2018). SM ei sen sijaan kannata ”häiriötilanteiden kehityksen seurannan” lisäämistä pykälään. Häiriötilanteiden kehityksen seuranta ei varsinaisesti ole osa riskienhallintaprosessia ja sen voidaan tulkita tarkoittavan erillistä, jatkuvaa häiriötilanteiden seurantaa.

Talousvaliokunnan saaman selvityksen mukaan 13 §:n 2 momentin 6 kohdassa käytetty käsite varautumisvalmius ei ole yleisesti vakiintunut eikä yksiselitteinen ja sitä tulisi täsmentää. Sisäministeriö esittää, että pykälän 2 momentin 6 kohtaa täsmennettäisiin siten, että viraston tehtävänä olisi seurata alueellisen varautumisen ja valmiuden tilaa. Varautuminen pohjautuu suunnittelun yhteydessä asetettuihin päämääriin ja tavoitteisiin, ennalta määritettyihin toimintatapoihin ja tunnistettuihin resurssitarpeisiin (Yhteiskunnan turvallisuusstrategia s. 31). Varautumisen seurannalla tarkoitetaan varautumisen päämäärien, tavoitteiden ja toimintatapojen seurantaa. Valmiuden seuranta tukisi virastolle asetettua alueen toimijoiden valmiussuunnittelun edistämistehtävää (13 § 2 momentti 3 kohta). Viraston tulisi siten seurata alueen toimijoiden varautumistoimintaa ja sillä luotavaa yleistä valmiutta varautumisen alueellisen yhteistyön perustaksi. Muutos olisi perusteltu myös sillä perusteella, että kokonaisturvallisuuden sanastossa määritellään ”70 varautuminen = toiminta, jolla varmistetaan tehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen ja mahdollisesti tarvittavat tavanomaisesta poikkeavat toimenpiteet häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa” ja ”73 valmius = varautumisen tuloksena saavutettu tila, jossa kyetään vastaamaan erilaisiin uhkiin.”.

Oikeusministeriö on puolestaan kiinnittänyt huomiota siihen, että esityksessä ehdotettavan säännöksen nojalla tietoja luovuttavien tahojen voi käytännössä olla vaikea arvioida, mitkä niiden hallussa olevat tiedot olisivat välttämättömiä Lupa- ja valvontaviraston tai alueellisten valmiustoimikuntien varautumisen alueellisten yhteistyötehtävien hoitamisen kannalta. Tätä olisi

mahdollista selkeyttää sitomalla ehdotettava tiedonvaihtosäännös Lupa- ja valvontaviraston tai alueellisten yhteistyöryhmien esittämään pyyntöön saada lakisääteisten tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot. Tämä myös ottaisi paremmin huomioon perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä painotetun tiedonsaannin ja salassapitointressin yhteensovittamisen (PeVL 17/2016 vp, s. 6). Tällöin Lupa- ja valvontaviraston tai alueellisen yhteistyöryhmän tulisi käytännössä perustella yksittäistä pyyntöään ja tietojen luovuttajan olisi mahdollista arvioida pyyntöä luovuttamisen laillisten edellytysten kannalta. Tällä on merkitystä myös siksi, että täsmennyksestä huolimatta tietojen luovuttamiseen oikeutetut tahot eivät käy yksiselitteisesti ilmi ehdotettavasta säännöksestä.

Ministeriöt katsovat, että kyseisen 13 §:n 4 momenttia ei tulisi muuttaa. Ehdotettu muotoilu mahdollistaa, että viranomainen ja julkista hallintotehtävää hoitava yksityinen saavat luovuttaa varautumisen alueelliseen yhteistyöhön osallistuessaan virastolle ja alueellisille valmiustoimikunnille myös salassa pidettävää tietoa, jos arvioivat itse sen olevan varautumisen alueellisten yhteistyötehtävien hoitamiseksi välttämätöntä. Mikäli sääntely muutetaan niin, että tietoja voidaan luovuttaa vain pyydettäessä, tarkoittaa se, että valmiustoimikunnan on tiedettävä osallistujien puolesta mitä välttämättömiä tietoja niiltä pyytää ja tämä voi tarkoittaa, että kaikkea välttämättä tarvittavaa tietoa ei osata pyytää eikä siten saada työn tueksi.

Lupa- ja valvontaviraston tehtävänä olisi varautumisen alueellisen yhteistyön järjestäminen varautumisen yhteistyöalueilla. Tämä virke on pudonnut jossakin vaiheessa HE tekstistä epähuomiossa pois. Tästä syystä sisäministeriö esittää korjattavaksi pykälän 1 momentista pois pudonneen ensimmäisen virkkeen viraston tehtävästä. Muutoin pykälän ensimmäinen momentti jää epäselväksi.

Esitetyn lain 13 §:n 2 momentin 2 kohdan mukaan virasto vastaa varautumisen alueellisesta yhteistyöstä kehittämällä alueellisia riskiarvioita ja yhteensovittamalla ne. Yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että ”Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan virasto vastaisi alueellisten riskiarvioiden kehittämisestä ja alueellisen riskiarvioinnin yhteensovittamisesta. Yhteisesti tunnistetut ja arvioidut riskit sekä toimija- ja toimialakohtaiset riskiarviot muodostaisivat ajantasaisia ja yhtenäisiä perusteita valmiussuunnitteluun sekä harjoitus- ja koulutustoimintaan. Tehtävä sisältäisi alueellisten riskiarvioinnin menetelmien kehittämistyötä, osallistumista alueellisten riskien arviointiin ja niiden laatimisen koordinaation. Nykyisellään aluehallintovirastot ovat yhteistyössä pelastuslaitosten kanssa koordinoineet alueellisten riskien arvioinnin vuosina 2018 ja 2023 sisäministeriön ohjauksen ja toimeksiannon mukaisesti. Alueellista riskiarviointia on tarkoituksenmukaista tehdä jatkossakin ja se tehtäisiin hyvinvointialueiden maantieteellisen aluejaon mukaisesti.” Itse pykälässä ei mainita riskiarvioiden laadintaan osallistumista. Yksityiskohtaisista perusteluista käy ilmi, että tarkoitus on kuitenkin ollut, että virasto osallistuisi sekä arvioiden laadintaan että niiden koordinointiin, kuten aluehallintovirastotkin tekevät tällä hetkellä. Tästä syystä esitetyn lain 13 §:n 2 momentti esitetään myös täsmennettävän tältä osin.

Ministeriöt esittävät, että esitetyn lain 13 §:n 2 momentti täsmennettäisiin 2 ja 6 kohtien osalta, huomioiden eri asiantuntijakuulemisissa esiin tuodut seikat, esimerkiksi seuraavasti:

13 §

Varautumisen alueellinen yhteistyö

Viraston tehtävänä on varautumisen alueellisen yhteistyön järjestäminen varautumisen yhteistyöalueilla. Varautumisen yhteistyöalueella tarkoitetaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 35 §:ssä tarkoitettujen yhteistyöalueiden kanssa maantieteellisesti yhteneväisiä alueita.

Virasto vastaa varautumisen alueellisesta yhteistyöstä:

1) järjestämällä varautumista tukevaa alueellista ennakointityötä;
2) kehittämällä alueellisia riskiarvioita ~~ja yhteensovittamalla ne~~, osallistumalla niiden laatimiseen ja yhteensovittamalla ne sekä seuraamalla alueellisissa riskiarvioissa arvioitujen uhkamallien kehitystä;
3) edistämällä alueen toimijoiden valmiussuunnittelua;
4) järjestämällä alueellista varautumista tukevia valmiusharjoituksia;
5) järjestämällä alueellisia maanpuolustuskursseja;
6) seuraamalla alueellista ~~varautumisvalmiutta~~ varautumisen ja valmiuden tilaa;
7) järjestämällä muuta alueellista yhteistoimintaa.

Viraston apuna toimii alueellisia valmiustoimikuntia, jotka virasto asettaa. Ne toimivat varautumisen alueellisen yhteistyön suunnittelussa, kehittämisessä ja seurannassa. Niiden asettamisesta, kokoonpanosta ja tehtävistä voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

Viranomainen ja julkista hallintotehtävää hoitava yksityinen saavat luovuttaa varautumisen alueelliseen yhteistyöhön osallistuessaan viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 5 ja 7–10 kohdassa säädetyn estämättä virastolle ja alueellisille valmiustoimikunnille niiden tässä laissa säädettyjen varautumisen alueellisten yhteistyötehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot.

Keski-Suomen, Pohjois-Karjalan ja Satakunnan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset ovat nostaneet Lupa- ja valvontavirastolain 13 §:n, jossa säädettäisiin varautumisen alueellisen yhteistyön järjestämisestä varautumisen yhteistyöalueilla ja joiden taustalla on hyvinvointialueiden yhteistyöaluerakenne. Keski-Suomen osalta tämä tarkoittaisi yhteistyösuunnan muuttumista lännestä itään, mitä ei voida pitää kokonaisuuden kannalta tarkoituksenmukaisena. Itä-Suomessa tämä tarkoittaa kolmen maakunnan muodostaman alueen laajenemista Keski-Suomen maakunnalla, mutta muutoin järjestely vastaisi pitkälle nyt vallitsevaa tilannetta. Ehdotettu toimintatapa ohjaisi valtakunnalliseen virastoon tehtäviä, jotka tehtävä ja muuttunut toimintaympäristö huomioiden olisi perusteltua hoitaa aluehallinnossa. Ratkaisu ei vastaa alueiden tarpeisiin esimerkiksi maakunnallisen yhteistyörakenteiden ylläpidon ja läsnäolon, tilannekuvan tuottamisen, ylläpidon ja toimittamisen eikä elinkeinoelämän näkemysten huomioimisen osalta. Lisäksi nykyisen kaltaisen toimintamallin jatkaminen aiheuttaa päällekkäistä toimintaa Lupa- ja valvontaviraston ja muiden toimijoiden, kuten maakunnallisten valmiusfoorumeiden välillä.

Keski-Suomen liiton mukaan varautumisen suunnittelun ja yhteensovittamisen alueellisuudesta ja poikkihallinnollisuudesta tulee huolehtia säädöstasolla. Erityistä huolellisuutta organisaatiofuusiossa ja toimialueiden uudelleenjärjestelyissä on kiinnitettävä niihin tehtäviin, joilla on välitön vaikutus häiriö- tai poikkeusolosuhteissa. Esimerkiksi alueellisen varautumisen yhteistyön toimivuus tai alueellisen valmiustoimikunnan todellinen toimintakyky ei säädöksistä selviä. Yllättävissä tilanteissa varautumisen on toimittava kunta-, maakunta- ja yhteistyöalueen tasolla viivytyksettä, saumattomasti ja poikkihallinnollisesti. Säädöstasolla varautumisen alueellisuudesta ja poikkihallinnollisuudesta ei huolehdita lainkaan. On välttämätöntä, että alueellisen kokonaisturvallisuuden malli ja yhteistyörakenne on olemassa kaikissa Suomen maakunnissa. Yhteistyömallin rakenne ja toimintatapa on perusteltua olla joustavasti määriteltävissä – kunkin maakunnan näköiseksi.

Pohjois-Karjalan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus nostaa esiin, että esitetty ratkaisu jättää päällekkäisyyttä Lupa- ja valvontaviraston ja maakunnallisten valmiusfoorumien tai vastaavien toimintaan. Näiden ilman lakisääteistä pohjaa, mutta vaikuttavasti toimivien maakunnallisten toimielinten roolista ja tehtävistä tulisi säätää lailla. Kokonaisturvallisuuden kannalta keskeiset huoltovarmuustehtävät ja elinkeinoelämän rooli jäävät esitetyssä mallissa irrallisiksi. Huoltovarmuuskeskuksen alueelliset huoltovarmuuskoordinaattorit (5 henkilöä) siirtyvät perustellusti ELY-keskuksista elinvoimakeskuksiin. Huoltovarmuuskeskuksen alueelliset varautumisasiantuntijat (3 henkilöä) jatkavat Huoltovarmuuskeskuksessa. Nämä elinkeinoelämään kiinteästi liittyvät tehtävät ja resurssit olisi perusteltua keskittää elinvoimakeskuksiin.

Ministeriöt toteavat, että Lupa- ja valvontavirastosta annettavan lain 13 §:ssä on tarkoitus säätää varautumisen yhteistyöalueille asetettavista alueellisista valmiustoimikunnista ja virastoa koskevalla valtioneuvoston asetuksella on tarkoitus säätää tarkemmin valmiustoimikuntien asettamisesta, kokoonpanosta ja tehtävistä. Valmiustoimikunnan kokoonpanosta säädettäisiin esityksen mukaan valtioneuvoston asetuksessa lupa- ja valvontavirastosta siten, että alueellisessa valmiustoimikunnassa tulisi olla puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä tarpeellinen määrä muita jäseniä alueellisten erityispiirteiden ja tarpeiden mukaisesti. Valmiustoimikunnan jäsenten lukumäärää arvioitaessa tulee ottaa huomioon alueelliset erityispiirteet sekä tarpeet valmiustoimikunnan tehtävien hoitamiseksi. Tämä tarkoittaa, että valmiustoimikunta valitsee tarvitsemansa jäsenet alueeltaan. Valmiustoimikunnat arvioisivat itse jäsenensä alueellisten erityispiirteidensä ja tarpeidensa mukaisesti. Näin voidaan vastata alueiden tarpeisiin esimerkiksi maakunnallisten yhteistyörakenteiden ja maakunnan toimijoiden läsnäolon, tilannekuvan tuottamisen, ylläpidon ja toimittamisen sekä elinkeinoelämän näkemysten huomioimisen osalta.

Ministeriöt toteavat, että ehdotettu sääntely mahdollistaa nykyrakenteiden, myös maakunnallisten yhteistyörakenteiden säilyttämisen alueellisen varautumisen ja valmiussuunnittelun osalta. Ehdotettua sääntelyä ei ole tarve muuttaa. Alueellisen varautumisen kehittäminen jatkuu edelleen. Sisäministeriö ja valtiovarainministeriö ovat 26.6.2024 asettaneet alueellisen varautumisen yhteistyön ja tilannekuvatoiminnan kehittämishankkeen toimikaudelle 15.8.2024-30.8.2025 (asettamispäätös 26.6.2024, VN/18970/2024-SM-1). Kehittämishankkeessa tulee selvittää ja kuvata kuntien, kaupunkien, hyvinvointialueiden ja valtion alueellisten toimijoiden sekä kirkon ja huoltovarmuuskriittisten kolmannen sektorin sekä yritysten varautumisen nykytilanne ja vastuut. Lisäksi hankkeen tulee selvittää alueellisten yhteistyörakenteiden järjestämisen eri vaihtoehdot ja tehdä ehdotuksensa tarkoituksenmukaisimmasta toimintamallista ja sen ohjauksesta.

> Edellä mainituilla perusteilla **ministeriöt eivät katso perustelluksi** muuttaa esitystä tältä osin.

Suomen kuntaliitto toteaa, että varautumisen yhteensovittamisen toteutuminen täysimääräisesti lain tarkoittamalla tavalla edellyttää lisäresursointia nykyiseen tilanteeseen verrattuna. VM ja SM toteavat, että lausuntokierroksella ei esitetty lisäresurssien tarvetta kyseessä olevaan tehtävään, mutta lausuntokierroksen jälkeen myös aluehallintovirastot ovat todenneet tehtävän olevan joiltain osin uusia. Tosiasiassa varautumisen alueellisesta yhteistyöstä erityisesti kyseisen pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan viraston tulisi järjestää varautumista tukevaa alueellista ennakointityötä. Tehtävällä tarkoitetaan turvallisuuteen vaikuttavien toimintaympäristön muutosten seuranta- ja arviointityön järjestämistä yhteistyössä muiden tahojen kanssa. Käytännössä kyse olisi esimerkiksi määräajoin tai tarpeen mukaan alueen toimijoiden yhteistyössä laatimista katsauksista turvallisuuteen vaikuttavista toimintaympäristön tulevaisuuden näköpiirissä olevista muutoksista ja arvioinnista niiden mahdollisista varautumiseen liittyvistä vaikutuksista. Vastaavanlaista työtä tehdään jo nyt osalla alueista, mutta velvoite nostettaisiin lain tasolle. Tältä osin tehtävä tulisi tosiasiassa katsoa uudeksi tehtäväksi, johon tulisi varmistaa riittävät resurssit. Toisaalta voidaan todeta, että voimassa olevista aluehallintovirastoista annetun lain 4 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaisista aluehallintoviraston tehtävistä poistuu varautumisen yhteensovittaminen alueella ja 4 kohdan mukainen tehtävä ”viranomaisten johtaessa turvallisuuteen liittyviä tilanteita alueella tukea toimivaltaisia viranomaisia ja tarvittaessa sovittaa yhteen toimintaa niiden kesken.”

> **Ministeriöt toteavat**, että kokonaisuudessaan esityksen ei ole arvioitu edellyttävän lisäresursointia. Tehtäviä saatetaan joutua painottamaan vastaisuudessa hieman eri tavalla.

Satakunnan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen mukaan elinvoimakeskuksia koskevan lakiehdotuksen 1 § 2 momentin mukaan elinvoimakeskukset edistävät elinvoimaa ja elinvoiman

käsitteeseen sisältyvät myös huoltovarmuus ja turvallisuus. Säädösehdotukset eivät kuitenkaan sisällä selkeitä elinvoimakeskusten alueellista varautumista tukevia tehtäviä. Elinvoimakeskuksilla tulee kuitenkin olemaan laaja tuntemus muun muassa alueen elinkeinoelämän, alkutuotannon, ympäristön ja liikenneolosuhteiden tilanteesta, mikä olisi perusteltua ottaa huomioon myös säädösehdotuksissa.

Ministeriöt toteavat, että valmiuslain (1552/2011) 12 §:n mukaan valtioneuvoston, valtion hallintoviranomaisten, valtion itsenäisten julkisoikeudellisten laitosten, muiden valtion viranomaisten ja valtion liikelaitosten sekä hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien, kuntien, kuntayhtymien ja muiden kuntien yhteenliittymien tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa. Esityksellä ei muuteta tätä varautumisvelvollisuutta. Valmiuslain 13 §:n mukaan varautumista johtaa ja valvoo valtioneuvosto sekä kukin ministeriö toimialallaan. Kukin ministeriö yhteensovittaa varautumista omalla toimialallaan. Varautumisen yhteensovittamisesta valtioneuvostossa säädetään erikseen. Muilta osin ministeriöt viittaavat 1.3 kohdassa annettuun vastaukseen.

2.2. Korkeimman hallinto-oikeuden asiantuntijalausunnossa esille nousseista seikoista

Korkein hallinto-oikeus on todennut lausunnossaan, että se on kiinnittänyt huomiota myös siihen, että ei ole perusteltua käyttää tehtävään määräämistä järjestettäessä yksiköiden johtoa. Toimintayksiköt rinnastuvat organisatoriselta asemaltaan viraston osastopäällikköihin, eikä pelkkää tehtävään määräämistä tässä yhteydessä ole pidettävä asianmukaisena. Tähän liittyen korkein hallinto-oikeus on viitannut uuteen ennakkopäätökseen KHO 2025:21, jota voidaan käyttää arvioitaessa johtavaan virkaan nimittämistä koskevan päätöksen valituskelpoisuutta.

VM toteaa, että korkein hallinto-oikeus on katsonut mainitussa päätöksessään, että virkamiehen viran tai virkanimikkeen mukaiset tehtävät ja organisatorinen asema sekä julkista hakumenettelyä koskevat säännökset asettavat rajoja tehtävään määräämistä koskevan menettelytavan käyttöalalle tilanteissa, joissa tämän menettelytavan käyttäminen perustuu vain työnantajan työnjohtovaltaan ja viraston työjärjestykseen. Virkamiestä ei voida vain työnjohtovaltaan ja viraston työjärjestykseen perustuvalla tehtävään määräämisellä määrätä pysyväisluonteisesti tai pitkäksi määräajaksi sellaiseen tehtävään, johon kuuluvat tehtävät ja jonka organisatorinen asema poikkeavat olennaisesti hänen oman virkansa ja virkanimikkeensä mukaisesta organisatorisesta asemasta ja tehtävistä.

Mainitusta päätöksestä ilmenee, että Valtiontalouden tarkastusviraston ajalla 1.4.2019–31.3.2023 voimassa olleen työjärjestyksen mukaan tarkastusviraston virkamiehelle voidaan antaa johtamis-, ohjaus- tai asiantuntijatehtävän hoitamista varten määräaikainen tai toistaiseksi voimassa oleva tehtävään määräys. [- -] Valtiontalouden tarkastusvirastossa on valmisteltu vuoden 2022 aikana organisaatiouudistusta, jolla vuonna 2019 toteutettu matriisiorganisaatiomalli muutettaisiin toimintaperusteiseksi linjaorganisaatioksi. Virastossa olisi uudessa organisaatiomallissa kolme yksikköä: tarkastusyksikkö, valvontayksikkö ja hallintoyksikkö. Uusien perustettavien yksikköjen johtajat valitaan sisäisellä haulla, johon voivat osallistua kaikki viraston virkamiehet. Pääjohtaja nimeää johtajat tehtäviinsä tehtävään määräyksillä viiden vuoden määräajaksi 1.1.2023 lukien. Yksiköt jakautuisivat edelleen ryhmiin, joiden esimiehinä tulisivat olemaan pääsääntöisesti päälliköt, jotka valitaan myös sisäisellä haulla johtajien valinnan jälkeen. [- -] Valtiontalouden tarkastusviraston johtajan (tarkastusyksikkö) määräaikainen tehtävä ajalle 1.1.2023–31.12.2027 on ollut haettavana sisäisessä haussa ajalla 2.6.2022–16.6.2022. [- -] Valtiontalouden tarkastusviraston organisaatiossa on saadun selvityksen mukaan suoraan pääjohtajan alaisuudessa kolme yksikön johtajaa, joista yksi on nyt kysymyksessä oleva tarkastusyksikön johtaja.

VM toteaa, että ennakkopäätöksessä oleva tilanne poikkeaa olennaisesti nyt käsillä olevasta ehdotuksesta. Ennakkopäätöksessä kyseessä olevassa tapauksessa on ollut kyse siitä, ettei tehtävämääräyksen käyttöä ole tarkemmin säännelty ja se perustui viraston työjärjestyksen määräykseen mutta toisaalta myös siihen, että tehtävään on määrätty pääjohtajan välittömässä alaisuudessa toimivien yksiköiden johtajia. Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä tarkoitetut yksiköt Valtiontalouden tarkastusvirastossa vastaisivat VM:n tulkinnan mukaan LVV:n osastoja.

Esityksessä ehdotettuun sääntelyratkaisuun toimintayksikön johtajien määräämisestä tehtävään on päädytty valtion aluehallintouudistusta koskevan lainsäädännön valmistelun alussa yksi yli yhden -periaatteesta tehdyn linjaratkaisun johdosta. Valtioneuvoston asetuksella perustettava toimintayksikkö ei kuitenkaan rinnastu virastolailla säädettyihin muihin osastoihin, kun otetaan huomioon osastojen tehtäviä ja osastopäälliköiden ratkaisuvaltaa koskevat säännökset. Osastot ovat itsenäisempiä suhteessa toimintayksikköön ja sen johtajaan nähden vaikka osastopäälliköt ja toimintayksikön johtaja toimivat pääjohtajan välittömässä alaisuudessa. Toisin kuin korkeimman hallinto-oikeuden viittaamassa ennakkopäätöksessä on ollut kyse viraston työjärjestyksen määräykseen liittyvästä menettelystä, LVV-laissa ehdotettaisiin säädettäväksi tarkemmin määräämismenettelystä toimintayksikön johtajan osalta. Virastolain sääntelyssä ei ole otettu kantaa siihen, onko kysymyksessä muutoksenhakukelpoisesta tai muutoksenhakukelvottomasta päätöksestä. Tämä jäisi viime kädessä korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi.

Myös eduskunnan apulaisoikeusasiamies on asiantuntijalausuntonsa lopussa nostanut esille LVV-lain 33 §:n siirtymäsäännöksen sekä siinä yhteydessä kiinnittänyt huomiota perustuslain 125 §:än ja säännöksiin julkisesta hakumenettelystä.

> **Mikäli valiokunta arvioi** tarkoituksenmukaiseksi ja parhaimmaksi ratkaisuksi, että viraston pääjohtaja nimittäisi toimintayksikön johtajan, mikä vahvistaisi samalla pääjohtajan roolia viraston päällikkönä, **jota VM myös ehdottaa valiokunnalle**, voisi LVV-lain 20 § olla seuraavanlainen:

*Toimintayksikön johtajan **virkaan nimittäminen** sekä toimintayksikön muiden virkojen täyttäminen ja muun henkilöstön palvelukseen ottaminen*

Viraston pääjohtaja nimittää toimintayksikön johtajan **virkaan**. Toimintayksikön johtaja **nimitetään virkaan** viiden vuoden määräajaksi, jollei erityisestä syystä ole perustetta **nimittää** tätä lyhyemmäksi määräajaksi. Toimintayksikön johtajan **viran** erityisinä kelpoisuusvaatimuksina ovat ylempi korkeakoulututkinto, perehtyneisyys viran tehtäväalaan ja käytännössä osoitettu johtamistaito. Pääjohtaja nimittää toimintayksikön muut virkamiehet ja ottaa palvelukseen muun henkilöstön. Viraston työjärjestyksessä voidaan määrätä viraston muun virkamiehen ratkaistavaksi pääjohtajan nimitystoimivaltaan kuuluva toimintayksikön virkamiehen nimittämistä tai muun henkilöstön palvelukseen ottamista koskeva asia, lukuun ottamatta työjärjestyksen määräyksen perusteella nimitystoimivaltaa käyttävän suorassa alaisuudessa toimivan virkamiehen virkaan nimittämistä taikka nimittämistä virkaan, jonka tehtäviin kuuluu henkilöjohtamista.

> **Perustelut**: *Toimintayksikön johtajan **virkaan nimittäminen** sekä toimintayksikön muiden virkojen täyttäminen ja muun henkilöstön palvelukseen ottaminen*. Pykälässä säädettäisiin osaston ulkopuolisen toimintayksikön johtajan virkaan nimittämisestä. Viraston pääjohtaja nimittäisi toimintayksikön johtajan virkaan. Koska osastot ja toimintayksiköt olisivat pääjohtajan välittömässä alaisuudessa toimivia, on tästä näkökulmasta perusteltua, että toimintayksikön johtajat nimitettäisiin määräajaksi virkaan enintään viiden vuoden määräajaksi. Valtion aluehallintouudistusta koskevan lainsäädäntöhankkeen yhteydessä on pidetty välttämättömänä säätää toimintayksikön johtajan erityisistä kelpoisuusvaatimuksista. Toimintayksikön johtajan viran erityisinä

kelpoisuusvaatimuksina olisivat ylempi korkeakoulututkinto, perehtyneisyys viran tehtäväalaan ja käytännössä osoitettu johtamistaito. Näitä erityisiä kelpoisuusvaatimuksia arvioitaisiin samalla tavalla kuin yksikön päällikön virkaan säädettyjä kelpoisuusvaatimuksia. Pääjohtaja nimittäisi muut toimintayksikön virkamiehet ja ottaisi palvelukseen muun henkilöstön, jolla tarkoitettaisiin työsopimussuhteisia. Vastaavalla tavalla kuin 19 §:n 2 momentissa on säädetty, pääjohtajan toimivaltaa nimittää virkamies ja ottaa palvelukseen työsopimussuhteinen henkilö voitaisiin delegoida viraston muun virkamiehen ratkaistavaksi.

Mikäli valiokunta pitää edellä ehdotettua sääntelyä tarpeellisena, on huomattava säännösmuutoksen vaikutukset myös LVV-lain 33 §:n 3 momentin siirtymäsäännökseen. Hallituksen esitystä annettaessa ei ole ollut tarkempaa tietoa osastojen organisoitumisesta yksikkötason jälkeen, on virastolakien toimeenpanohankkeen valmistelutoimissa ehdotettu, että yksiköissä toimisi ryhmiä, joita johtaisivat päälliköt. Jotta viraston käynnistäisi toimintansa häiriöttömästi, tulisi ministeriöiden voida tarvittaessa määrätä myös ryhmien päälliköt tehtävään. Näin ollen on pidettävä välttämättömänä, että valtiovarainministeriö ja osastojen toimialaohjaavat ministeriöt voisivat määrätä myös ryhmäpäälliköt tehtävävään. **VM ehdottaa** valiokunnan harkittavaksi seuraavanlaista 3 momentin muotoilua seuraavasti:

Edellä 2 momentissa tarkoitetulla tavalla ministeriöön perustettuun virkaan tai virkasuhteeseen nimitetty muutosylijohtaja ja muutosjohtaja voivat ennen tämän lain voimaantuloa ratkaista viraston käynnistämisen kannalta välttämättömät asiat. Myös valtiovarainministeriö ja viraston osastoa toimialaohjaava ministeriö, jonka toimialaan osaston tehtävät pääasiallisesti kuuluvat, voivat ratkaista viraston käynnistämisen kannalta välttämättömät asiat ennen kuin 2 momentissa tarkoitetut virat tai virkasuhteet on täytetty. Jos muutosylijohtaja tai muutosjohtaja ovat esteellisiä ratkaisemaan viraston käynnistämisen kannalta välttämättömät asiat ja nimitykset, ratkaisee muutosylijohtajalle kuuluvat asiat valtiovarainministeriö ja muutosjohtajalle kuuluvat asiat toimialaohjaava ministeriö, jonka toimialaan osaston tehtävät pääasiallisesti kuuluvat. Päätökset katsotaan viraston tekemiksi ja niistä johtuvat oikeudet ja velvollisuudet siirtyvät tämän lain tullessa voimaan virastolle. Valtiovarainministeriö ja viraston osastoa toimialaohjaava ministeriö, jonka toimialaan osaston tehtävät pääasiallisesti kuuluvat, voivat ennen tämän lain voimaantuloa 19 §:n 1 momentista, lukuun ottamatta viran erityisiä kelpoisuusvaatimuksia, ja hallintolain 45 §:stä poiketen määrätä viraston osaston yksikön päälliköt tehtävään lain voimaantulosta lukien enintään yhdeksi vuodeksi, mutta kuitenkin enintään siihen saakka, kunnes virasto on lain voimaantulon jälkeen täyttänyt yksikön päällikön virat. **Valtiovarainministeriö voi ennen lain voimaantuloa 20 §:stä, lukuun ottamatta viran erityisiä kelpoisuusvaatimuksia, ja hallintolain 45 §:stä poiketen määrätä toimintayksikön johtajan tehtävään lain voimaantulosta lukien enintään yhdeksi vuodeksi, mutta kuitenkin enintään siihen saakka, kunnes toimintayksikön johtajan virka on täytetty. Valtiovarainministeriö ja viraston osastoa toimialaohjaava ministeriö, jonka toimialaan osaston tehtävät pääasiallisesti kuuluvat, voivat ennen tämän lain voimaantuloa hallintolain 45 §:stä poiketen määrätä yksikön päällikön alaisuudessa toimivan päällikön tehtävään lain voimaantulosta lukien enintään yhdeksi vuodeksi, mutta kuitenkin enintään siihen saakka, kunnes tehtävä on täytetty.** Yksikön päällikön **ja toimintayksikön johtajan sekä muun päällikön** tehtävään määrääminen edellyttää virkamiehen suostumusta. Lain voimaantullessa vireillä oleva ministeriön vireille panema viraston viran tai tehtävän täyttämistä koskeva asia tai muu viraston toiminnan käynnistämisen kannalta välttämätön asia siirtyy tämän lain voimaantullessa viraston käsiteltäväksi. Virasto voi täyttää yksikön päällikön virat tämän lain voimaantulon jälkeen ensimmäisen kerran valtion virkamieslain 5 c §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla.

Perustelut: Pykälän 3 momentin tavoitteena on varmistaa viraston toiminnan häiriötön käynnistyminen virastolain voimaantullessa, minkä on arvioitu edellyttävän viraston

toimintaa koskevien päätöksien tekemistä ennen virastolain voimaantuloa. Edellä 2 momentissa tarkoitettuihin virkoihin tai virkasuhteisiin nimitetyillä olisi toimivalta tehdä virastoa koskevia päätöksiä ennen virastolain voimaantuloa. Vastaava oikeus tehdä virastoa koskevia päätöksiä olisi myös valtiovarainministeriöllä ja viraston osastoa toimialaohjaavalla ministeriöllä. Ministeriöiden ratkaisuvalta olisi lähtökohtaisesti toissijaista suhteessa pääjohtajan (muutosylijohtajan) tai osastopäällikön (muutosjohtajan) virkaan tai virkasuhteeseen nimitettyihin nähden. Myös tilanteessa, jossa pääjohtaja (muutosylijohtaja) tai osastopäällikkö (muutosjohtaja) olisivat esteellisiä ratkaisemaan asian, voisivat osaston toimialaohjauksesta vastaava ministeriö, jonka toimialaan osaston tehtävät pääasiallisesti kuuluvat, ratkaista asian. Mahdollinen esteellisyys voisi syntyä tilanteessa, jossa pääjohtajan tai osastopäällikön virkaa hakenut henkilö on hakenut esimerkiksi yksikön päällikön virkaa tai muista syistä. Näissä tilanteissa on välttämätöntä, että ministeriöt pystyisivät ratkaisemaan esimerkiksi yksikön päällikön virkaan nimittämistä koskevan asian. Ministeriöt tekisivät säännöksen perusteella välttämättömät päätökset vain siinä tilanteessa, jossa lain vahvistamisen viivästyisi taikka jos pääjohtajan (muutosylijohtajan) ja osastopäälliköiden (muutosjohtajien) virkoja ehditä täyttämään ennen lain voimaantuloa. Näitä välttämättömiä asioita ovat muun muassa Palkeen ja Valtorin kanssa tehtävät sopimukset konsernipalveluista, Y-tunnuksen hakeminen, pankkitilien avaaminen sekä viraston käynnistysvaiheen viraston ja osastojen työjärjestyksien vahvistaminen. Vasta vahvistettujen osastojen työjärjestyksien perusteella voidaan ryhtyä täyttämään yksikön päällikön virkoja, koska niissä määritellään tarkemmin yksikön päällikön viran tehtävät. Nämä pääjohtajan (muutosylijohtajan) ja osastopäälliköiden (muutosjohtajan), mutta myös ministeriöiden tekemät päätökset katsottaisiin viraston päätöksiksi, jonka perusteella virasto olisi virastolain voimaantulon jälkeen velvollinen antamaan esimerkiksi lausunnot hallintotuomioistuimille päätöksistä tehtyjen valitusten johdosta taikka antamaan selvityksiä ylimpien laillisuudenvalvojien selvityspyyntöjen johdosta. Virasto vastaisi kaikista ennen virastolain voimaantuloa tehdyistä päätöksistä aiheutuvista kustannuksista ja muista velvoitteista. Pääjohtaja (muutosylijohtaja) ja osastopäälliköt (muutosjohtajat) voisivat muun muassa päättää viraston ja osastojen työjärjestyksistä sekä muista viraston käynnistämiseen liittyvistä päätöksistä. Jos virastolaki vahvistettaisiin hyvissä ajoin, jonka jälkeen viraston pääjohtajan (muutosylijohtajan) ja osastopäälliköiden (muutosjohtajien) virat saataisiin täytettyä ennen virastolain voimaantuloa, voisivat 2 momentissa tarkoitettuihin virkoihin tai virkasuhteisiin nimitetyt ryhtyä täyttämään yksikön päällikön virkoja ja tehdä tarvittavat nimityspäätökset virastolain voimaantulosta lukien.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin myös valtiovarainministeriön ja muiden viraston osastojen toimialaohjaavien ministeriöiden toimivallasta määrätä yksikön päälliköt tehtävään. Säännöstä on pidetty tarpeellisena, jos lain vahvistaminen ja voimaantulo viivästyisivät taikka yksikön päällikön virkoja ei ehdittäisi täyttämään ennen virastolain voimaantuloa. Ehdotetun sääntelyn tavoitteena on myös varmistaa osastopäälliköiden aidot mahdollisuudet vaikuttaa osaston työjärjestyksessä määrättyjen yksiköiden päälliköiden valintoihin virastolain tultua voimaan. Mikäli viraston pääjohtajan ja osastopäälliköiden virkoja ei ehdittäisi täyttämään ennen virastolain voimaantuloa tai saataisiin täytettyä ennen virastolakien voimaantuloa, mutta yksikön päällikön virkoja ei kuitenkaan ehdittäisi täyttämään, voitaisiin myös tässä tilanteessa käyttää määräämismenettelyä. Valtiovarainministeriö ja muut toimialaohjaavat ministeriöt voisivat määrätä yksikön päälliköt tehtäväänsä lain voimaantulosta lukien enintään yhdeksi vuodeksi, mutta kuitenkin enintään siihen saakka, kunnes virasto on lain voimaantulon jälkeen täyttänyt yksikön päällikön virat.

Siirtymäsäännöksen perusteella yksikön päällikön tehtävään annetut määräykset päättyisivät ilman erillisiä toimenpiteitä, kun virasto on täyttänyt yksikön päällikön virat. Säännöksellä poikettaisiin 19 §:n säännöksen pääsäännöstä, jonka perusteella virastossa on yksikön päällikön virkoja. Lain 19 §:n säännöstä sovellettaisiin kuitenkin virkaan säädettyjen erityisten kelpoisuusvaatimusten osalta. Lisäksi säännöksellä poikettaisiin hallintolain (434/2003) 45 §:ssä säädetystä perusteluvelvollisuudesta, ettei ministeriöiden antamaa määräystä tarvitsisi perustella. Lähtökohtana on, että yleislaista tulisi poiketa vain erityisestä painavasta syystä. Kertaluonteisesti tätä hallintolain vähäistä poikkeamista on pidettävä perusteltuna ja hyväksyttävänä, sillä viraston häiriöttömän toiminnan aloittamisen turvaamisen voidaan arvioida olevan erityisen painava peruste yleislaista poikkeamiselle kertaluonteisesti. Vastaavalla tavalla valtiovarainministeriö voisi määrätä toimintayksikön johtajan tehtävään. **Koska hallituksen esitystä annettaessa ei ole ollut tarkempaa tietoa osastojen organisoitumisesta yksikkötason jälkeen, on virastolakien toimeenpanohankkeen valmistelutoimissa ehdotettu, että yksiköissä toimisi ryhmiä, joita johtaisivat päälliköt. Jotta viraston käynnistäisi toimintansa häiriöttömästi, tulisi ministeriöiden voida tarvittaessa määrätä myös ryhmäpäälliköt tehtävään. Näin ollen on pidettävä välttämättömänä, että valtiovarainministeriö ja osastojen toimialaohjaavat ministeriöt voisivat määrätä osastojen yksiköiden ryhmien päälliköt tehtävävään**. Tehtävämääräys voitaisiin antaa virkamiehelle, joka on antanut suostumuksen tehtävään ja joka täyttää virkaan säädetyt erityiset kelpoisuusvaatimukset, koska tehtävään annettavalla määräyksellä ei saa kiertää säädettyjä erityisiä kelpoisuusvaatimuksia, kuten edellä 20 §:n perusteluissa on todettu. Siirtymäsäännöksen perusteella ministeriön vireille panema yksikön päällikön tai muun viran täyttämistä koskeva asia siirtyisi tämän lain voimaantullessa viraston käsiteltäväksi.

Samassa yhteydessä **ministeriöt saattavat** valiokunnan tietoisuuteen, että toimeenpanon valmistelutoimien yhteydessä on havaittu, ettei valtion virkamieslain 5 a – 5 c §:n yleinen sääntely täysin kata tilanteita, joissa uudistuksen myötä toimintansa päättävän viraston virkamies on nimitetty määräajaksi virkaan.

Ministeriöt ehdottavat virastolakien siirtymäsäännöksiin uutta momenttia. **Ehdotus uudeksi LVV-lain 33 §:n 4 momentiksi ja uudeksi EVK-lain 29 §:n 5 momentiksi:**

Määräajaksi täytettyyn virkaan nimitetty virkamies ja kyseinen virka siirtyvät virastoon johon viran tehtävät siirtyvät määräaikaisuuden keston ajaksi. Siirrettävän viran nimike ja tehtävät muutetaan vastaanottavan viraston tarpeita vastaaviksi ja määräaikaiseksi virkasuhteeksi uudelleenjärjestelyn toteutumishetkellä. Viran ja virkasuhteen tehtäviä voidaan muuttaa myös olennaisesti. Toimivalta edellä tarkoitetun viran ja tehtävien muuttamiseen on sillä virastolla, jonne määräajaksi täytettyyn virkaan nimitetty virkamies siirretään uudelleenjärjestelyn toteuttamishetkellä.

Perustelut: Valtion virkamieslain perusteella on olemassa kolmenlaisia palvelussuhteita. Virkamieslain lähtökohtana on pysyvät virat ja niihin nimitetyt virkamiehet, jotka nimitetään virkaan toistaiseksi. Virkamieslain perusteella on myös määräajaksi täytettäviä virkoja, joita ovat muun muassa virkamieslain 26 §:ssä tarkoitetut valtionhallinnon ylimmän johdon virat, virastoja koskevan sääntelyn perusteella määräajaksi täytettäviä virkoja, kuten aluehallintovirastoista annetun lain 14 §:ssä ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta annetun lain 12 §:ssä säädetyt vastuualueen päälliköt, joiden lisäksi virkaan voidaan nimittää määräajaksi myös

virkamieslain 9 §:n 2 momentin perusteella. Näiden lisäksi on myös määräaikaisia virkasuhteita.

Toimeenpanon valmistelutoimissa on havaittu, että virkamieslain 5 a – 5 c §:n yleiset säännökset valtion toimintojen uudelleen järjestelyn yhteydessä eivät täysin kata näitä tilanteita, joissa virkamies on nimitetty määräajaksi täytettävään virkaan. Määräajaksi täytettävään virkaan nimitetty siirtyy virkoineen virkamieslain 5 a §:n 1 momentin perusteella samaan virastoon tai samoihin virastoihin kuin tehtävät siirtyvät. Määräajaksi täytettyihin virkoihin ei kuitenkaan voida soveltaa 5 b §:n sääntelyä, koska se koskee ainoastaan pykälässä tarkoitettua valtionhallinnon ylintä virkamiesjohtoa. Myöskään 5 c §:n sääntelyä ei voida soveltaa, koska se koskee virkaan toistaiseksi nimitettyjä virkamiehiä, eikä sääntelyn tarkoituksena ei ole vakinaistaa määräajaksi täytettyyn virkaan nimitettyä. Näin ollen virkamieslain yleisessä sääntelyssä on määräajaksi täytettäviä virkoja koskeva aukko.

Koska valtionvirkamieslain yleiset säännökset eivät täysin kata määräajaksi virkaan nimitettyjä koskevia tilanteita, on tästä välttämätöntä säätää virastolakien siirtymäsäännöksessä. Ehdotetulla sääntelyllä turvataan määräajaksi virkaan nimitettyjen virkamiesten palvelussuhteen jatkuvuus määräaikaisuuden keston ajaksi. Tämä toteuttaa hyvää valtion henkilöstöpolitiikkaa. Selvyyden vuoksi momentissa säädettäisiin ensinnäkin siitä, että määräajaksi täytettyihin virkoihin nimitetyt virkamiehet ja nämä virat siirtyisivät samaan virastoon tai samoihin virastoihin kuin tehtävät siirtyvät määräaikaisuuden keston ajaksi. Ehdotettu säännös vastaisi virkamieslain 5 a §:n 1 ja 2 momentin sääntelyn lähtökohtia. Arvioinnin lähtökohtana olisi se, että jos esimerkiksi virkamies on johtanut ELY-keskuksessa tarkoituksenmukaisia Y-vastuualueen tehtäviä, jotka siirtyvät Lupa- ja valvontavirastoon, siirtyisi virkamies virkansa tehtävien mukana Lupa- ja valvontavirastoon määräaikaisuuden keston ajaksi. Ehdotetun sääntelyn perusteella määräajaksi virkaan nimitetyn viran nimi ja tehtävät muutettaisiin vastaanottavan viraston tarpeita vastaaviksi ja määräajaksi täytettävä virka muuttuisi määräaikaiseksi virkasuhteeksi sen keston ajaksi. Viran ja virkasuhteen tehtäviä olisi mahdollista muuttaa myös olennaisesti. Määräaikainen virkasuhde kestäisi enintään siihen saakka, kuin mitä virkamies on nimitettynä määräajaksi täytettävään virkaan. Muutokset viran tehtäviin olisi mahdollista tehdä myös virastolakien voimaantulon jälkeen. Toimivalta tehdä momentissa säädetyt muutokset olisi sillä virastolla, jonne määräajaksi täytettyyn virkaan nimitetty virkamies siirretään uudelleenjärjestelyn toteuttamishetkellä. Ehdotettu sääntely vastaisi osin virkamieslain 5 b §:n 2 momentin sääntelyä viran nimen ja tehtävien muuttamisesta ja osin 35 §:n sääntelyä viran muuttumisesta määräaikaiseksi virkasuhteeksi.

Esimerkiksi jos virkamies on nimitetty määräajaksi täytettävään vastuualueen päällikön virkaan ajalle 1.1.2022-31.12.2026 ja valtion toimintojen uudelleen järjestelyä koskevat lait tulisivat voimaan 1.1.2026, siirtymäsäännöksen perusteella vastuualueen päällikön viran nimike ja tehtävät muutettaisiin vastaamaan vastaanottavan viraston tarpeita 1.1.2026 lukien ja samalla määräajaksi täytetty virka muuttuisi ilman erillisiä työnantajan toimenpiteitä suoraan lain nojalla määräaikaiseksi virkasuhteeksi, jonka kesto päättyisi 31.12.2026. Näissä tilanteissa määräajaksi virkaan nimitetyn virkamiehen palkkaus olisi turvattu siten kuin siitä on sovittu valtion virka- ja työehtosopimuksen allekirjoittamispöytäkirjan liitteessä.

2.3. KEHA-keskuksen lausunnossa esille nousseesta kysymyksestä koskien käyttöomaisuutta ja irtaimistoa valtion toimintojen uudelleen järjestelyjä

KEHA-keskus on lausunnossaan nostanut esille huomion, ettei esityksessä ei ole säädetty käyttöomaisuuden ja irtaimiston siirtymisestä eri virastoihin. Mikäli käyttöomaisuuden ja irtaimiston siirtymisestä ei säädetä lailla, olisi sen siirtymisen periaatteisiin syytä ottaa kantaa hallituksen esityksen perusteluissa.

> **VM:n tiedossa ei ole**, että virastouudistuksien toimeenpanossa olisi noussut erityiseksi ongelmaksi käyttöomaisuuden ja irtaimiston siirtoa koskevat kysymykset. Samassa yhteydessä voisi olla perusteltua korjata siirtymäsäännökseen epähuomiossa jääneet ja laissa aiemmin avaamattomat lyhenteet virastoista. KEHA-keskuksen huomion perusteella **VM ehdottaa**, että voisi olla perusteltua harkita asian ratkaisemista LVV-lain 32 §:n 2 momentin siirtymäsäännöksessä esimerkiksi alla olevalla tavalla:

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö- ja luonnonvarat -vastuualueilta sekä ~~ELY-keskusten~~ elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja ~~TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksesta~~ elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta virastoon siirtyvien tehtävien hoitamisen edellyttämät vireillä olevat asiat, tehdyt sopimukset ja sitoumukset samoin kuin niistä johtuvat oikeudet ja velvollisuudet **sekä käyttöomaisuus ja irtaimisto** siirtyvät tämän lain tullessa voimaan virastolle.

> **Perustelut**: *Sopimuksia, sitoumuksia ja vireillä olevia asioita koskevat siirtymäsäännökset.* Pykälän *1 ja 2 momentti* sisältäisivät virastolle siirtyviä vireillä olevia asioita, tehtyjä sopimuksia ja sitoumuksia ja niistä johtuvia oikeuksia ja velvollisuuksia koskevat siirtymäsäännökset. Aluehallintovirastoissa, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastossa ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö- ja luonnonvarat -vastuualueilla vireillä olevat asiat, tehdyt sopimukset ja sitoumukset sekä niistä johtuvat oikeudet ja velvollisuudet siirtyvät lain voimaan tullessa virastolle. **Samoilla periaatteilla siirrettäisiin käyttöomaisuus ja irtaimisto**. Samoin siirtyisivät siirtyvien toimialojen arkistot, rekisterit ja tietoaineistot virastolle. Esimerkiksi lääkelakiin on tarkoitus säätää siirtymäsäännös, jota sovellettaisiin tämän säännöksen asemasta. Myös Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston nimittämiä ulkopuolisia asiantuntijoita koskevat nimitykset katsottaisiin velvoitteiksi, jotka siirtyisivät virastolle. Virasto voisi käyttää nimitettyjä asiantuntijoita nimityksen päättymiseen saakka. Sama koskisi myös niitä asiantuntijoita, joiden kanssa on tehty hallintolaissa tarkoitettu hallintosopimus.

2.4. Ruokaviraston lausunnossa esitetyistä huomioista

Hallituksen esityksen valiokuntakäsittelyn yhteydessä on noussut esille Ruokaviraston lausunnossa hallintovaliokunnalle alkoholin vähittäiskaupan elintarvikelain mukainen valvonta. Ruokavirasto esittää hallintovaliokunnalle antamassaan lausunnossa harkittavaksi, että Kuntalain (410/2015) 10 § muutettaisiin siten, että siinä mainittaisiin myös Ruokavirasto kanteluiden käsittelijänä.

Ministeriöt eivät pidä Ruokaviraston ehdottamaa kuntalain 10 §:n muutosta välttämättömänä, sillä toimivaltaa koskeva täsmennys olisi toteutettavissa alla olevalla tavalla, jolloin toimivalta olisi määritelty samoin kuin muun sektorilainsäädännön osalta. Ehdotettu täsmennys varmistaa, että tällä hetkellä aluehallintoviraston hoitamat tehtävät siirtyvät kokonaisuudessaan Ruokavirastolle kuten uudistuksessa on ollut tarkoitus. Lisäksi tällä varmistetaan, että näitä asioita koskevat kunnalliskanteluja käsittelevät ne henkilöt, joilla on paras asiantuntemus, jolla varmistetaan

oikeusturvan toteutuminen. Tämä koskisi myös lähtökohtaisesti LVV:n kuntalain 10 §:n tehtäväksi säädettyjen hallintokantelujen käsittelyn, jotka liittyvät elintarvikelaissa, eläinten hyvinvoinnista annetussa laissa ja eläinlääkintähuoltolaissa säädettyyn kuntien toimintaan. Ehdotettu sääntelyratkaisu voisi lisäisi LVV:n hallinnollista taakkaa muun muassa, kun LVV joutuisi siirtämään mainituissa laeissa tarkoitetuttua toimintaa koskevat hallintokantelut Ruokaviraston käsiteltäväksi. Kantelun käsittely voisi jakaantua LVV:n ja Ruokaviraston kesken, riippuen siitä, minkä lain mukaisesta toiminnasta hallintokantelussa on kyse. Virastojen välinen toimivalta kuntalain mukaisten hallintokantelujen osalta ei siten olisi päällekkäinen.

Lausunnossaan Ruokavirasto kannattaa lakiesityksen mukaista tehtävänjakoa tulevan LVV:n ja Ruokaviraston välillä. Ruokavirasto pitää tärkeänä, että muutoksella saavutetaan valvonnan yksinkertaistamistavoitteet ja pyritään siihen, että samaa toimijaa ja toimintaa valvoo eri lakien perusteella sama viranomainen. Hallituksen esitystä annettaessa elintarvikelakia koskevaan lakiehdotukseen ei ole huomattu ehdottaa tehtäväsiirron kannalta välttämätöntä muutosta sen 24 §:n 1 momentin säännökseen.

> Tämän tehtäväsiirron varmistamiseksi, lainsäädännön tarkkarajaisuutta koskevien lähtökohtien vuoksi ja jotta Ruokaviraston toimivalta alkoholin vähittäiskaupan elintarvikelain mukaisen valvonnan osalta olisi täsmällinen lakitasolla, **ministeriöt ehdottavat**, että Ruokaviraston tehtäviä voitaisiin täsmentää esimerkiksi lisäämällä ehdotetun elintarvikelain (297/2021) 24 §:n 1 momenttiin, eläinten hyvinvoinnista annetun lain (693/2023) 71 §:n 1 momenttiin ja eläinlääkintähuoltolain (285/2023) 3 §:n 1 momenttiin seuraava lisäys:

Elintarvikelaki

24 §

Ruokaviraston tehtävät

Ruokavirasto valvoo, suunnittelee, ohjaa, kehittää ja suorittaa valtakunnallisesti elintarvikevalvontaa siten kuin tässä laissa säädetään. Toimivalta tutkia kantelun johdosta, onko kunta toiminut tämän lain mukaan, on kuntalain (410/2015) 10 §:n 2 momentista säädetystä poiketen Ruokavirastolla.

Laki eläinten hyvinvoinnista

71 §

Ruokaviraston tehtävät

Ruokavirasto suunnittelee, ohjaa ja kehittää valtakunnallisesti eläinten hyvinvoinnin valvontaa sekä valvoo eläinten hyvinvointisäädösten noudattamista. Toimivalta tutkia kantelun johdosta, onko kunta toiminut tämän lain mukaan, on kuntalain (410/2015) 10 §:n 2 momentista säädetystä poiketen Ruokavirastolla.

Eläinlääkintähuoltolaki

3 §

Ruokaviraston tehtävät

Ruokavirasto ohjaa ja valvoo tämän lain sekä sen nojalla annettujen säännösten täytäntöönpanoa ja noudattamista. Toimivalta tutkia kantelun johdosta, onko kunta toiminut tämän lain mukaan, on kuntalain (410/2015) 10 §:n 2 momentista säädetystä poiketen Ruokavirastolla.
---

3. Muut teknisluonteiset korjausehdotukset

3.1. Muutosehdotukset Lupa- ja valvontavirastoa koskevaan lakiehdotukseen

Ministeriöt toteavat, että valmistelun aikana on havaittu teknisiä muutostarpeita 1. lain 6 §:n 4 momenttiin eduskunnan ruotsin kielen tarkastajien huomioiden perusteella. Säännöstä olisi perusteltua muuttaa siten, että eräiden ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta annetussa laissa (383/2009) tarkoitettujen ympäristövahinkojen korjaamista ja luontovahinkojen korjaamista koskevien asioiden sijaan viitattaisiin eräiden ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta annetun lain soveltamisalaan kuuluvien vahinkojen korjaamista koskeviin asioihin.

Ministeriöt ehdottavat valiokunnalle harkittavaksi, että LVV-lain 6 §:n 4 momenttia muutettaisiin seuraavasti:

Ympäristöosaston osastopäällikkö ei voi ottaa ratkaistavakseen asioita, jotka koskevat hallintopakkoasioita, ilmoitusasioita tai luonnonsuojelulain (9/2023) mukaisia poikkeuslupia eikä eräiden ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta annetun lain~~annetussa laissa~~ (383/2009) soveltamisalaan kuuluvien vahinkojen ~~tarkoitettuja ympäristövahinkojen korjaamista ja luontovahinkojen~~ korjaamista koskevia asioita.

3.2. Muutosehdotukset valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021–2028 annetun lain muuttamista koskevaan lakiehdotukseen

Ministeriöt toteavat, että valmistelun aikana on havaittu tekninen muutostarve 207. lain 20 §:n säännökseen eduskunnan ruotsin kielen tarkastajien huomioiden perusteella. Säännöstä olisi perusteltua muuttaa siten, ettei tahoissa, joille tietoja voidaan säännöksen mukaan luovuttaa, mainittaisi enää työ- ja elinkeinotoimistoja, jotka on lakkautettu 1.1.2025 alkaen. Työvoimapalveluita koskevan uudistuksen myötä yritysten kehittämispalvelujen järjestäminen ei siirtynyt kuntien tehtäviksi, vaan ne säilyivät valtakunnallisesti toimeenpantavina ELY-keskusten palveluina, osana niiden yrityspalvelujen kokonaisuutta. Korjaus ei aiheuta muutoksia lakiehdotuksen johtolauseeseen.

Ministeriöt ehdottavat valiokunnalle harkittavaksi, että valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021-2028 koskevaa lakiehdotuksen 20 §:ää muutettaisiin seuraavasti:

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä työ- ja elinkeinoministeriö ja elinvoimakeskus saavat luovuttaa tämän lain mukaista tehtävää suoritettaessa saatuja tietoja luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön taloudellisesta asemasta ja liikesalaisuudesta työ- ja elinkeinoministeriölle, ulkoministeriölle, ulkomaan edustukseen kuuluville edustustoille, elinvoimakeskuksille, Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandille, Business Finland Oy:lle, valtion erityisrahoitusyhtiölle, maa- ja metsätalousministeriölle, Ruokavirastolle, maakuntien liitoille, ~~työ- ja elinkeinotoimistoille,~~ veroviranomaiselle sekä 17 §:ssä tarkoitettua valvontaa suorittavalle muulle viranomaiselle tai ulkopuoliselle tilintarkastajalle, jos se on välttämätöntä asianomaiselle taholle

laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Tietojen luovuttamisesta säädetään lisäksi valtionavustuslain 32 §:ssä.

3.3. Muutosehdotukset sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain muuttamista koskevaan lakiehdotukseen

Ministeriöt toteavat, että valmistelun aikana on havaittu tekninen muutostarve 237. lain 45 §:n 1 momentin säännökseen eduskunnan ruotsin kielen tarkastajien huomioiden perusteella. Säännöstä olisi perusteltua muuttaa siten, ettei tahoissa, joilta tietoja on oikeus saada, mainittaisi enää työ- ja elinkeinotoimistoja, jotka on lakkautettu 1.1.2025 alkaen. TE-palvelut ovat siirtyneet kunnille. Saman lain 7 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan valvontaviranomaisen tulee palveluntuottajan tai henkilön luotettavuuden arvioinnissa ottaa huomioon muun muassa toistuvat työttömyysvakuutusmaksuihin liittyvien maksuvelvollisuuksien hoitamisen laiminlyönnit arviointia edeltäneen kolmen vuoden ajalta. Lain 45 §:n 1 momenttiin on jo hallituksen esityksessä HE 13/2025 vp ehdotettu lisättäväksi Työllisyysrahasto, joka kerää työttömyysvakuutusmaksut, jotta valvontaviranomaisella olisi mahdollisuus saada kaikki luotettavuuden arviointia koskevan tehtävänsä kannalta välttämättömät tiedot. Korjaus ei aiheuta muutoksia lakiehdotuksen johtolauseeseen.

Ministeriöt ehdottavat valiokunnalle harkittavaksi, että sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain muuttamista koskevan lakiehdotuksen 45 §:n 1 momenttia muutettaisiin seuraavasti.

Sosiaali- ja terveysministeriöllä ja Lupa- ja valvontavirastolla on oikeus maksutta ja salassapitosäännösten estämättä saada palvelunjärjestäjältä, sosiaali- ja terveyspalveluntuottajalta, terveydenhuollon ammattihenkilöltä, sosiaalihuollon ammattihenkilöltä, veroviranomaiselta, ulosottoviranomaiselta, Harmaan talouden selvitysyksiköltä, Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta, Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukselta, Potilasvakuutuskeskukselta, liikenne- ja potilasvahinkolautakunnalta, valtion terveydenhuollon yksiköiltä, valtion koulukodeilta, vankiloilta, Rikosseuraamuslaitokselta, puolustusvoimilta, ~~työ- ja elinkeinotoimistolta,~~ rakennusvalvonta-, ympäristö-, tulli- ja poliisiviranomaiselta, Oikeusrekisterikeskukselta, Kansaneläkelaitokselta, Eläketurvakeskukselta, eläkesäätiöltä ja muulta eläkelaitokselta, Työllisyysrahastolta, vakuutuslaitokselta sekä apteekilta tämän lain mukaisten tehtäviensä suorittamista varten välttämättömät tiedot.

3.4. Muutosehdotukset ympäristönsuojelulain muuttamista koskevaan lakiesitykseen

Ministeriöt toteavat, että valmistelun aikana on havaittu tekninen muutostarve 288. lain 23 c §:n 1 momentin säännökseen eduskunnan ruotsin kielen tarkastajien huomioiden perusteella. Ympäristönsuojelulain 23 c §:n 1 momentin EU-säädösviittaus päivitettäisiin viittaukseksi voimassa olevaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) 2021/2115.

Ministeriöt ehdottavat valiokunnalle harkittavaksi, että ympäristönsuojelulain 23 c §:n 1 momenttia muutettaisiin seuraavasti:

Elinvoimakeskus valvoo tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamista siltä osin kuin on kyse yhteisen maatalouspolitiikan tukijärjestelmissä viljelijöille myönnettäviä suoria tukia koskevista säännöistä ja ~~neuvoston asetuksen (EY) N:o 637/2008 ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 73/2009 kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1307/2013~~ asetusten (EU) N:o 1305/2013 ja (EU) N:o 1307/2013 kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2021/2115 tarkoitettujen lakisääteisten hoitovaatimusten noudattamisen valvonnasta.

4. Muissa asiantuntijakuulemisissa esille nousseet koko esitystä koskevat huomiot, jotka eivät antaisi aihetta säädösmuutoksille

4.1. Oikeusministeriön asiantuntijalausunnossa esittämistä huomioista

Oikeusministeriön lausunnossa on kiinnitetty huomiota LVV-lain ja EVK-lain 1 §:n säännöksiin. LVV-lain 1 §:ssä ehdotetaan, että LVV toimisi asiakaslähtöisesti, poikkihallinnollisesti ja moniammatillista asiantuntemusta hyödyntäen. EVK-lain 1 §:ssä puolestaan ehdotetaan, että EVK:t toimisivat asiakaslähtöisesti, digitalisaatiota hyödyntäen ja yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan tällaisten säännöksien ottamista lakiin tulisi harkita, koska jo perustuslain ja hallintolain vaatimukset (hyvä hallinto) käytännössä edellyttävät mainittuja asioita, ja koska suppean listauksen perusteella on olemassa myös jonkinlainen riski vastakohtaispäätelmille. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan luontevampaa on selittää mainitunlaisia virastojen toimintaperiaatteita osana esityksen perusteluja.

Ministeriöt pitävät oikeusministeriön esittämiä huomioita lähtökohdiltaan huomionarvoisena, mutta toteavat, että lausuntopalautteen perusteella ehdotettua sääntelyä on pidetty hyvänä. Kyse ei ministeriöiden näkemyksen mukaan ole myöskään valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallisesta sääntelystä.

4.2. Korkeimman hallinto-oikeuden asiantuntijalausunnossa esittämistä huomioista

Korkein hallinto-oikeus on pitänyt sekä LVV-lain 29 §:n ja EVK-lain 26 §:n säännöksiä muutoksenhausta ja LVV-lain 34 §:n ja EVK-lain 30 §:n siirtymäsäännöksiä muutoksenhakutilanteista lausunnossa lähemmin selostetulla tavalla tarpeettomina. Korkein hallinto-oikeus on muun ohella todennut, että muutoksenhaku perustuu kuitenkin aina aineellisiin lakeihin, joissa on oltava asianmukaiset muutoksenhakusäännökset. Jos tällaisia säännöksiä ei ole, HOL:n säännökset tulevat sovellettavaksi täydentävästi.

Ministeriöt toteavat, että virastolaeissa ehdotettuja siirtymäsäännöksiä on käytetty virastouudistuksissa. Sinänsä ministeriöt pitävät muutoin korkeimman hallinto-oikeuden huomiota merkityksellisenä koskien virastolakien muutoksenhakua koskevia säännöksiä, mutta pitävät niitä tarpeellisina, vaikka ministeriöt ovat korkeimman hallinto-oikeuden kanssa samaa mieltä, että muutoksenhakua koskevat säännökset tulisi lähtökohtaisesti olla tehtäviä koskevissa laeissa ja että jos ne näistä laeista puuttuisivat, niin silloin sijaan tulisivat oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain yleiset säännökset muutoksenhausta.

Ministeriöt jättävät valiokunnan harkittavaksi, tulisiko LVV:n ja EVK:n virastolakien säännökset muutoksenhausta poistaa.

4.3. Aluehallintovirastojen antamasta lausunnosta ja lisäselvityksestä

Aluehallintovirastot ovat nostaneet esille eräitä aluehallintovirastolle säädettyjä sirpaleisia tehtäviä, joiden vaikuttavuus on verraten vähäinen.

> **VM toteaa**, että tätä asiaa on selvitetty aluehallintovirastojen aloitteesta aiemmin. Nämä tehtäviä koskeva sääntely jakaantuu useille eri ministeriöille ja niitä on pidetty tärkeinä, ettei niitä koskevaa sääntelyä ole lähdetty kumoamaan. Käytännössä jos LVV ei hoitaisi näitä tehtäviä, olisi ne tullut säätää jonkun muun organisaation tehtäväksi. On kuitenkin huomattava, että tämän uudistuksen yhteydessä ei ole tarkoitus muuttaa tehtäviä koskevaa aineellisoikeudellista lainsäädäntöä, kuin tekemällä siihen viraston nimiä koskevat teknisluonteiset muutokset ja muut uudistuksesta johtuvat muutokset, ja näin sen sisältöä koskevat aineellisoikeudelliset kysymykset ja niitä hoitavaa organisaatiota koskevat kysymykset on ratkaistava osana ko. lainsäädännön kehittämistä ja valmistelua.

4.4. Valtion pääsopijajärjestöjen ehdotuksista

Valtion pääsopijajärjestöt ovat ehdottanut valiokunnalle, että valiokunta lisäisi LVV-lakia ja EVK-lakia koskevan esityksen yksityiskohtaisiin perusteluihin tai niitä koskevaan sääntelyyn, että virastojen johtoryhmässä olisi myös henkilöstön edustus. **Ministeriöt kiinnittävät** huomiota siihen, että LVV:tä koskevan lakiehdotuksen perustelujen s. 259 viimeisessä kappaleessa on maininta tästä. Sama koskee EVK:ta koskevan lakiehdotuksen perusteluja, jotka ovat s. 309. Johtoryhmän kokoonpanoista määrättäisiin viraston työjärjestyksellä.

> **Ministeriöt eivät pidä** ehdotusta perusteltuna, että henkilöstön edustuksesta säädettäisiin laissa, koska muistakaan johtoryhmien jäsenistä ei ole tarkempia säännöksiä.

Lisäksi on ehdotettu, että LVV:n ministeriötason ohjausryhmässä olisi henkilöstön edustajat. **Ministeriöt katsovat**, että ehdotus on epäsymmetrinen suhteessa siihen, että kyse on lähtökohdiltaan ministeriötason ohjausryhmistä, jossa on edustus vain LVV:tä ohjaavista ministeriöistä sekä tarpeen mukaan muista ministeriöistä, kuten puolustusministeriöstä. EVK:n osalta on pidetty tärkeänä, että EVK:n ohjauksen yhteensovittamisryhmässä olisi ministeriöiden lisäksi myös keskushallinnon virastot sekä elinvoimakeskukset ja Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskus.

> **Ministeriöt eivät pidä** tarkoituksenmukaisena säätää henkilöstön edustajasta ohjaus- ja yhteensovittamisryhmissä.

PRO on nostanut esille virastolakien siirtymäsäännökset erityisesti siltä osin kuin muutosylijohtajan ja muutosjohtajat voivat ratkaista viraston toiminnan käynnistämisen kannalta välttämättömiä asioita. **Ministeriöt toteavat**, että asiassa on huomattava, että kyse on virastojen toiminnan käynnistämisen kannalta välttämättömästä sääntelystä, eikä varmuudella voida yksilöidä, mitä kaikkia asioita virastojen häiriötön käynnistäminen edellyttää. Tiedossa ainakin on, että viraston on tehtävä sopimukset Palkeen ja Valtorin kanssa konsernipalveluista, viraston on haettava Verohallinnolta y-tunnusta ja avattava pankkitilit, viraston ja osastojen työjärjestykset on vahvistettava, jonka jälkeen voidaan ryhtyä täyttämään yksikön päällikön virkoja jne. Joitakin sopimuksia, jotka siirtyisivät siirtymäsäännösten perusteella uusille virastoille, voi olla tarpeen myös irtisanoa, jotta niistä aiheutuvat velvoitteet eivät rasittaisi uusia virastoja. Tarkkarajainen, kasuistinen luettelo voisi myös johtaa ikäviin riskeihin vastakohtaispäätelmille, joka voisi pahimmillaan johtaa viraston käynnistyksen kannalta välttämättömien asioiden ratkaisemisen estymiseen. Selvää on, että

ratkaisuvaltaa koskevan säännöksen soveltaminen ei poista muussa lainsäädännössä säädettyjen velvoitteiden noudattamista, kuten valtion YT-lain velvoitteita.

Ministeriöt pitävät ehdotettua sääntelyä tarpeellisena ottaen huomioon uudistuksen laajuuden eikä ehdota, että hallituksen esitystä tältä osin muutettaisiin.

Juko on ehdottanut lakien voimaantulon siirtoa hallituksen ohjelmassa asetettua aikataulua myöhemmäksi. Lain voimaantuloa lykättäisiin ensisijaisesti 1.1.2027 saakka, kuitenkin vähintään 1.7.2026 saakka. **Ministeriöt toteavat**, ettei voimaantulon siirtäminen ole myöskään täysin ongelmatonta, sillä tällöin on otettava huomioon mm. ympäristöministeriössä valmistelussa oleva ns. yhden luukun palvelujen lainsäädäntöhanke, jonka voimaantulo viimeistään kesäkuussa 2026 on edellytys EU-rahoituksen saamiselle. Uudistuksien toimeenpanon valmistelu on käynnistetty vuonna 2024. Toimeenpanon valmistelutoimien lisäksi hallituksen esityksen siirtymäsäännösten avulla pyritään tehtävien häiriöttömään hoitamiseen sekä uusien virastojen toiminnan käynnistymiseen vuoden 2026 alussa. Toimeenpanon valmistelu etenee suunnitellussa aikataulussa. Kaikessa valmistelussa, myös toimeenpanossa, on lähdetty siitä, että virastoja koskevat lait tulevat voimaan 1.1.2026 lukien. Jotta lainsäädännön toimeenpanossa voitaisiin ryhtyä käyttämään virastolakien siirtymäsäännöksien suomia valtuuksia, olisi toivottavaa, että lait vahvistettaisiin kesäkuussa tai viimeistään heinäkuun alussa.

Ministeriöt eivät ehdota muutettavaksi lakien voimaantuloa.

5. Asiantuntijakuulemisissa esille nousseet Lupa- ja valvontavirastoa koskevat muut huomiot

5.1. Yleisen edun valvontayksikköä koskevat huomiot

Yleisesti yleisen edun valvontayksiköstä

Useissa asiantuntijalausunnoissa on kiinnitetty huomiota yleisen edun valvonnan järjestämiseen aluehallintouudistuksen yhteydessä. Esimerkiksi Korkein hallinto-oikeus ja Vaasan hallinto-oikeus ovat pitäneet esitettyä Lupa- ja valvontaviraston yleisen edun valvontayksikköä välttämättömänä ja perusteltuna. Korkein hallinto-oikeus on katsonut, että yleisen edun valvonnan järjestäminen organisatorisesti eri yksikössä kuin ensiasteen päätöksenteko, on ollut historiallisesti tärkeää ympäristölainsäädännössä ja erityisesti vesilain päätöksentekojärjestelmä perustuu tähän. Eduskunnan ympäristövaliokunta on pitänyt yleisen edun valvontayksikköä välttämättömänä.

Ministeriöt toteavat ensinnäkin, että yleisen edun valvonnan järjestämistä on tarkasteltu myös perustuslakivaliokunnan lausunnossa. Perustuslakivaliokunnan mielestä niin erityislakeihin perustuva yleisen edun valvonta kuin siihen nyt ehdotettu yleisen edun yksikön valitusoikeus voitaisiin järjestää perustellusti myös muuten kuin nyt ehdotetulla tavalla. Valiokunta ei toisaalta ole pitänyt ehdotettua sääntelyäkään säätämisjärjestykseen vaikuttavalla tavalla ongelmallisena muutoin kuin muun painavan yleisen edun määritelmän tarkentamistarpeen osalta (käsitelty edellä osiossa 1.8).

Ministeriöt toteavat, että valtion viranomaiset valvovat yleistä etua toimialoillaan. Ympäristöasioissa yleisen edun valvonta kuuluu viranomaisen tehtäviin nimenomaisesti ympäristönsuojelulain, luonnonsuojelulain ja vesilain sekä nykyisen ELY-lain mukaan. Ympäristönsuojelulain 21 a §:n mukaan Lupa- ja valvontavirasto huolehtii toiminnassaan ja päätöksenteossaan ympäristönsuojelun yleisen edun toteutumisesta sekä käyttää osaltaan ympäristönsuojelun yleisen edun puhevaltaa tämän

lain mukaisessa päätöksenteossa. Vesilain 11 luvun 9 §:n mukaan Lupa- ja valvontavirasto valvoo yleistä etua lupa- ja valvontatehtävissä. Luonnonsuojelulain 9 §:n mukaan Lupa- ja valvontavirasto valvoo luonnonsuojelulain säännösten noudattamista ja käyttää luonnonsuojelun yleisen edun puhevaltaa. Näiden lakien tarkoittamien ympäristöllisten lupa- ja valvontatehtävien kokoaminen nyt yhteen virastoon mahdollistaa resurssien hyödyntämisen nykyistä tehokkaammin ja sujuvammin, mutta samalla merkitsee, että yleisen edun valvonta on järjestettävä asianmukaisesti ja tasapainoisesti myös uudessa hallinnon rakenteessa. Kuten myös perustuslakivaliokunta lausunnossaan toteaa, kyse olisi hallinnon uudenlaiseen järjestäytymiseen kytkeytyvästä sääntelystä. Ministeriöt katsovat virastouudistuksesta johtuvan prosessuaalisen asetelman muutoksen edellyttävän järjestelyä, jossa yleisen edun valvonnan toteutuminen turvataan lupakäsittelyissä asianmukaisesti. Kuten korkein hallinto-oikeus on lausunnossaan todennut, esimerkiksi vesilain mukainen päätöksenteko perustuu lain mukaan erilaisten intressien punnintaan ja lähtökohtana on ollut, ettei päätöksentekijä itse edusta näitä intressejä. **Ministeriöt** toteavat lisäksi, että aluehallinnon uudistuksessa ei valmistelulinjausten mukaan ole ollut tarkoitus tehdä perustavanlaatuisia muutoksia eri lakien sisältöihin, vaan vain tehtävien siirrosta johtuvat välttämättömät muutokset. Yleisen edun valvonnan järjestämistä koskeva ehdotus on ehdotettua sisäistä muutoksenhakukynnystä lukuun ottamatta valmisteltu siten, että muutokset aineelliseen lainsäädäntöön pystytään pitämään vähäisinä.

Eräissä lausunnoissa esitettiin, että yleisen edun valvontaa ei esityksessä ole kuvattu riittävän seikkaperäisesti. **Ministeriöt** toteavat, että hallituksen esityksen perusteluissa on tuotu esiin yleisen edun erilaisia ulottuvuuksia ympäristöasioissa ja viranomaisten rooleja yleisen edun valvonnassa. Viranomaisilla on yleisen edun valvontatehtävä toimialallaan. Hallituksen esityksessä todetaan, että yleisellä edulla ympäristöasioissa tarkoitetaan niitä yhteiskunnan näkökulmasta tärkeitä oikeushyviä, jotka eivät ole välittömästi palautettavissa yksittäisten kansalaisten tai muiden tahojen yksityiseksi eduksi. Kyse voi olla esimerkiksi tietynlaisesta ympäristön tilasta, luonnon arvojen säilyttämisestä, virkistyskäyttöedellytysten turvaamisesta tai kulttuurihistoriallisesti merkittävän maisemakuvan säilyttämisestä. Varsinkin laajoilla hankkeilla on tyypillisesti samanaikaisesti vaikutuksia useampiin yleiseksi eduksi katsottaviin intresseihin. Tältä osin valmistelussa on myös tunnistettu korkeimman hallinto-oikeuden huomio siitä, että viranomaiset valvovat omalla toimialallaan edustamaansa yleistä etua, jolloin eri yleiset edut voivat olla myös vastakkaisia.

Lupa- ja valvontaviraston valvontatehtävästä yleisen edun valvonnan osalta säädetään nimenomaisesti aineellisissa laeissa (YSL, VL, LSL) ja yleisen edun valvontayksikön valvottavana oleva yleinen etu kytkeytyy siten näissä laeissa säädettyihin Lupa- ja valvontaviraston toimivallassa oleviin tehtäviin edellä tarkemmin esitetyllä tavalla. Muut viranomaiset valvovat omilla toimialoillaan yleistä etua vesilain ja ympäristönsuojelulain mukaisessa lupapäätöksenteossa, esimerkiksi elinvoimakeskukset valvovat ehdotuksen nojalla kalatalouden ja elinvoimakeskuksille kuuluvien vesitaloustehtävien mukaista yleistä etua.

Yleisten etujen valvonnassa onkin kyse osaltaan siitä, että erilaisten yleisten etujen puolesta puhevaltaa käyttävien viranomaisten kantojen perusteella päätöksen tekevä viranomainen tai muutoksenhakutuomioistuin pystyy arvioimaan asiaa monipuolisesti ja läpinäkyvästi. Tällä on viime kädessä merkitystä myös muille asianosaisille sekä kansalaisille. On myös pidettävä prosessuaalisesti tärkeänä, että tuomioistuin pystyy tarvittaessa ottamaan selkoa viraston valvoman yleisen edun näkökulmista. Tällä arvioidaan olevan myös merkitystä lupamenettelyjen sujuvan etenemisen

kannalta, sillä jos tuomioistuin ei voisi selvittää yleisen edun valvonnan näkökulmia päätöksenteossa riittävän selkeästi, saattaisi tämä johtaa lisääntyvään asioiden palauttamiseen ensi asteen päätöksentekoon.

Hallinnollisessa päätöksenteossa viranomaisvalvonnan asema eri suuntaisten intressien lainmukaisen painotuksen varmistamisessa on ylipäätään keskeinen. Yleistä etua valvovien viranomaisten valitusoikeuden on katsottu turvaavan erisuuntaisten yhteiskunnallisten intressien toteutumisen osana hallinnon lainalaisuusvalvontaa ja EU-oikeuden tehokasta täytäntöönpanoa. Hallituksen esityksessä tämä on pyritty varmistamaan yleisen edun valvontayksikön riippumattomalla asemalla, kuulemismenettelyllä ja muutoksenhakuoikeudella.

Hallituksen esityksen perusteluissa selvennetään, että yksiköllä olisi itsenäinen puhevalta yleisen edun valvonnan asioissa viraston sisäisissä menettelyissä, eikä yksikkö käyttäisi valvontaoikeuttaan viraston ulkopuolisessa laillisuus- ja yleisen edun valvonnassa (Säätämisjärjestysperusteluiden jakso 12.1.3). Muiden viranomaisten tekemien päätösten osalta yleisen ympäristöedun valvonta ja siihen kytkeytyvä muutoksenhakuoikeus kuuluisi Lupa- ja valvontavirastolle, ei sen yleisen edun valvontayksikölle. Selvyyden vuoksi todettakoon myös, ettei yleisen edun valvontayksikölle ole ehdotettu säädettäväksi vireillepano- tai aloiteoikeutta.

Yleisen edun valvontayksikön kuulemisesta ja muutoksenhakuoikeudesta

Useat lausunnonantajat ovat kiinnittäneet huomiota hallituksen esityksessä ehdotettujen yleisen edun valvontayksikön lausunto- ja muutoksenhakumenettelyihin ja niiden rajoituksiin. Asiantuntijat ovat esittäneet yleisen edun valvontayksikön kuulemisen ja valitusoikeuden kynnyksistä sekä tiukentavia että laventavia huomioita. Korkein hallinto-oikeus on katsonut, ettei muutoksenhakua yleisen edun valvonnan perusteella tulisi kynnyksillä rajata ottaen huomioon perustuslain 20 §:n 1 ja 2 momentin muodostama kokonaisuus sekä käytössä oleva valituslupajärjestelmä. Eduskunnan ympäristövaliokunta puolestaan on lausunut, että nykyiseen tilanteeseen verrattuna rajattu muutoksenhakuoikeus Lupa- ja valvontaviraston ympäristöosaston päätöksiin viime kädessä takaa yleisen ympäristöedun huomioon ottamisen päätöksenteossa jatkossakin. Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan hyvän hallinnon kannalta parempi ratkaisu voisi olla, jos yleisen edun muutoksenhakuoikeutta käyttäisi lupa- ja valvontavirastoon nähden organisatorisesti erillinen yksikkö.

Ministeriöt toteavat näistä seuraavaa.

Ympäristöluvituksen ja -valvonnan kokoamisen yhteen valtakunnalliseen virastoon arvioidaan nopeuttavan ja sujuvoittavan lupamenettelyjä nykyiseen tilanteeseen verrattuna. Lupamenettelyyn liittyvien toimintojen kokoamisen myötä muun muassa viranomaisten välisen koordinaation tarve vähenee ja prosessien kehittäminen helpottuu. Ympäristötehtävien kokoaminen mahdollistaa myös resurssien hyödyntämisen yhden lupa- ja valvontaviranomaisen mallissa nykyistä tehokkaammin ja sujuvammin. Käsillä olevan aluehallintouudistusta koskevan esityksen lisäksi eduskunnalle on annettu ympäristöministeriön valmistelusta esitys ns. Yhden luukun palveluista (HE 41/2025 vp.). Lakimuutoksilla sujuvoitetaan eri tavoin ympäristöllisiä lupamenettelyjä.

Yleisen edun valvonnan järjestämiseen aluehallintouudistuksen yhteydessä liittyy erityisellä tavalla kysymys yleistä etua valvovan viranomaisen oikeudesta hakea muutosta lupaviranomaisen antamaan

päätökseen. On pidetty tärkeänä, että yleistä etua tietyn lain mukaan valvovalla viranomaisella olisi mahdollisuus saattaa päätöksen lainmukaisuus riippumattoman tuomioistuimen käsiteltäväksi myös silloin, kun päätöksen on tehnyt toinen viranomainen. Tämä on lähtökohtana myös yleislainsäädännössä, johon myös perustuslakivaliokunta on lausunnossaan viitannut: oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 7 §:n mukaan viranomainen saa hakea muutosta valittamalla, jos valittaminen on tarpeen viranomaisen valvottavana olevan yleisen edun vuoksi. Ministeriöt toteavat, että Lupa- ja valvontaviraston nimenomaisesta yleisen edun valvontavastuusta säädetään edellä todetun mukaisesti ympäristönsuojelulaissa, vesilaissa ja luonnonsuojelulaissa sekä nykyisessä ELY-laissa.

Lupa- ja valvontavirastolailla säädettäisiin, että viraston ympäristötehtäviä hoitavalla toimialalla on yleistä etua ympäristöä koskevassa päätöksenteossa ja muutoksenhaussa valvova yksikkö. Yksiköllä olisi itsenäinen puhevalta yleisen edun valvonnan asioissa viraston sisäisissä menettelyissä. Edellä jo todetun mukaan yksikkö ei käyttäisi valvontaoikeuttaan viraston ulkopuolisessa laillisuus- ja yleisen edun valvonnassa. Ministeriöt pitävät tarkoituksenmukaisimpana ratkaisuna sitä, että Lupa- ja valvontaviraston valvottavana olevien lakien mukaisen yleisen edun puhevallan käyttäminen on sijoitettu samaan virastoon kuin muukin näiden lakien mukainen valvontatoimivalta. Mikäli Lupa- ja valvontaviraston ympäristö- ja vesilupapäätöksiin kohdistuva yleisen edun valvontayksikkö olisi sijoitettu kokonaan toisaalle, esimerkiksi jonkun toisen viraston yhteyteen tai tehtäväksi, tarkoittaisi tämä resurssien ja asiantuntemuksen jakautumista, eikä se parhaalla mahdollisella tavalla tukisi lupaprosessien sujuvoittamista.

Yleisen edun valvontayksikölle on ehdotuksen mukaan varattava tilaisuus tulla kuulluksi yhteiskunnan kannalta merkittävästä hankkeesta tai hankkeesta, jolla voi olla huomattavia tai laajalle ulottuvia vaikutuksia vesiympäristöön tai vesien käyttöön / ympäristöön tai ympäristön käyttöön (lakiehdotukset ympäristönsuojelulain muuttamisesta 42 § ja vesilain muuttamisesta 11 luvun 6 §). Säännöksissä ei siten rajattaisi lausuntomenettelyä hankkeen tyypin tai sen koon perusteella, mutta tarkoituksena ei kuitenkaan ole, että yksikköä kuultaisiin kaikista hankkeista, vaan ainoastaan merkittäviä vaikutuksia omaavista hankkeista. Tämä edesauttaisi yleisen edun näkökohtien välittymisen päätöksentekoon jo ennen ratkaisun antamista. Säännösehdotuksissa on tietoisesti käytetty tai-sanaa, jolloin vaikutusten ei kaikissa tilanteissa edellytetä olevan laajalle ulottuvia, mikäli kyse on muutoin erityisen merkittävästä ympäristövaikutuksesta.

Edellä osiossa 1.8 esitetään hallintovaliokunnalle täsmennettäväksi perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta Lupa- ja valvontaviraston yleisen edun valvontayksikön muutoksenhakuoikeutta ympäristönsuojelulaissa ja vesilaissa siten, että Lupa- ja valvontaviraston yleisen edun valvontayksiköllä olisi oikeus valittaa Lupa- ja valvontaviraston tekemästä päätöksestä, jos se on tarpeen ympäristönsuojelun, luonnonsuojelun tai vesiensuojelun painavan yleisen edun turvaamiseksi, lain soveltamiseen liittyvien merkittävien oikeuskysymysten selventämiseksi tai lain soveltamiskäytännön yhtenäisyyden varmistamiseksi (lakiehdotukset ympäristönsuojelulain muuttamisesta 191 § ja vesilain muuttamisesta 15 luvun 2 §). Muutoksenhakuoikeutta siten nykytilaan nähden rajattaisiin ja edelleen tarkennettaisiin, kytkien se painavaan yleiseen etuun tai oikeuskäytännön näkökulmasta erityisen merkittäviin tilanteisiin. Yleisen edun yksikön valitusoikeuden lisämääreiden katsotaan selkeyttävän valitusoikeuden määräytymisen perusteita ja rajaavan muutoksenhaun vain erityisen merkittäviin ja tarkoituksenmukaisiin tilanteisiin.

Ministeriöt toteavat lisäksi, että pääsääntöisesti nämä kysymykset pyritään ratkaisemaan osana Lupa- ja valvontaviraston päätöksentekomenettelyä, ottaen huomioon Lupa- ja valvontaviraston laaja asiantuntemus ja edellä käsitelty lähtökohta sisäisten näkemysten kirjallisesta todentamisesta. Yleisen edun intressit ja asiantuntemus pystytään tuomaan päätösten valmisteluvaiheessa esille nykyistä sujuvammin ja monipuolisemmin ennen päätöksentekoa ja päätöksenteon aikana, minkä arvioidaan merkittävästi vähentävän viranomaisen muutoksenhaun kautta tapahtuvaa tarvetta yleisen edun valvontaan. Esitetyllä järjestelyllä ei hallituksen esityksessä todetun mukaisesti myöskään arvioida olevan vaikutusta asioiden käsittelyaikaan Lupa- ja valvontavirastossa. Hyvä ensiasteen päätöksentekomenettely ei kuitenkaan voi sellaisenaan olla vaihtoehto muutoksenhaulle. Vaikka perustuslaista tai perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännöstä ei olisi johdettavissa nimenomaista velvoitetta yleisen edun valvontaan liittyvään viranomaisen muutoksenhakuoikeuteen, valitusoikeus on keskeinen osa yleisen edun puhevallan käyttämistä, eikä tätä koskevaa valvontavelvoitetta katsota voivan osaksikaan siirtää kansalaisille tai järjestöille. Muunlainen ratkaisu tarkoittaisi, että ympäristö- ja vesilupapäätöksistä voisi hakea muutosta muiden viranomaisten valvomien yleisten etujen, mutta ei ympäristönsuojelun, luonnonsuojelun tai vesiensuojelun yleisen edun valvomiseksi. Lupa-asian ratkaiseva kokoonpano on päätöksenteossaan riippumaton, ja olisi erikoista, mikäli ympäristönsuojelun tai luonnonsuojelun yleinen etu näyttäytyisi päätöksenteossa painoarvoltaan toisenlaisena kuin muiden viranomaiset valvomat yleiset edut.

On hyvä huomata, että vuosien 2019-2022 aikana aluehallintovirastot antoivat yhteensä noin 4200 ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaista päätöstä, ja samana aikana ELY-keskukset hakivat muutosta vain noin reilussa 1 %:ssa tapauksista. Muutoksenhakutarpeen arvioidaan tästä entisestään vähentyvän virastouudistuksen myötä sekä edellä kuvatun kynnyksen johdosta. Lisäksi on huomattava, että valitusoikeutta korkeimpaan hallinto-oikeuteen asti tosiasiassa rajaa myös käytössä oleva valituslupajärjestelmä.

Siltä osin kuin valitusoikeuden rajaukset esityksessä eroavat ympäristönsuojelulain 191 §:ssä ja vesilain 15 luvun 2 §:ssä toisistaan, ehdotukset on aiemmin vastineessa esitetyllä tavalla ehdotettu korjattavaksi ja yhdenmukaistettaviksi ympäristönsuojelulain mukaiseksi. Lisäksi säännöksiä edelleen täsmennettäisiin perustuslakivaliokunnan lausunnon edellyttämällä tavalla.

Lopuksi

Ministeriöt katsovat, että esityksellä yleisen edun valvonnan järjestämisestä turvataan Lupa- ja valvontaviraston päätöksenteossa perustuslailliset ja oikeusvaltion toimintamuotoihin liittyvät edellytykset ja reunaehdot heikentämättä ympäristönsuojelun, luonnonsuojelun tai vesiensuojelun tasoa. Viranomaisen valitusoikeudelle on osoitettavissa perusteet. Ehdotettu ratkaisu mahdollistaa hallinnon uudistuksen siten, ettei aineellisiin ympäristölakeihin sisältyviä valvontavastuita tai päätöksenteon perusrakenteita olennaisesti muuteta. Ehdotetut säännökset ovat tarkkarajaisia ja perusteltuja. Muutoksenhakuoikeutta koskevia vesilain ja ympäristönsuojelulain säännöksiä sekä yleisen edun valvontayksikköä koskevaa virastolain 4 §:ää on tarkennettu perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla.

5.2. Sisäministeriön 10.4.2025 antama täydentävä lausunto koskien rahapelitoimintaa

SM on täydentävässä lausunnossaan todennut, että uuden rahapelijärjestelmän mukaisen lupa- ja valvontatoiminnan toimeenpanoa varten asetetussa toimeenpanohankkeessa (VM168:00/2024) on alustavasti arvioitu erilaisia vaihtoehtoja siitä, miten rahapelitoimialan lupa- ja valvontatoiminto tulisi sijoittumaan Lupa- ja valvontaviraston organisaatiorakenteessa, mutta hankkeessa ei ole vielä tehty ratkaisua tältä osin. Toimeenpanohankkeessa tehdyssä alustavassa arvioinnissa on katsottu, että oma osasto ei olisi tarkoituksenmukainen ratkaisu. Muita toimeenpanohankkeessa alustavasti esillä olleita vaihtoehtoja ovat olleet sijoittaminen elinkeinovalvonta ja oikeusturva -toimintayksikköön, yleiseen osastoon tai omaan toimintayksikköön. Aluehallintouudistusta koskevassa hallituksen esityksessä ei ole otettu kantaa organisointiin. Uuden rahapelilain mukaisen lupa- ja valvontatoiminnon sijoittamisratkaisua arvioitaessa merkityksellistä on muun muassa toimialaohjausta, johtamista ja asioiden ratkaisuvaltaa koskevat kysymykset, koska valvonta on keskeinen osa tehokasta rahapelitoimialan sääntelyä. Arvioinnissa on tarpeen ottaa huomioon myös hallitusohjelman kirjaus, jonka mukaan lisenssijärjestelmään siirryttäessä tehostetaan rahapelitoimialan valvontaa, turvataan valvonnan riittävät resurssit ja estetään tehokkaasti muun muassa rahanpesu ja tulosmanipulaatio. Organisointiratkaisun tulisi tukea tehokasta valvontaa ja olla myös toimialaohjauksen näkökulmasta selkeä. Mikäli kyseeseen tulisi oma osasto, edellyttäisi tämä muutosta Lupa- ja valvontavirastoa koskevaan lakiehdotukseen, koska osastoista säädetään laissa. Oma erillinen toimintayksikkö olisi erityisesti toimialaohjauksen näkökulmasta selkeä ratkaisu verrattuna esimerkiksi siihen, että lupa- ja valvontatoiminto sijoitettaisiin osaksi muuta osastoa tai yksikköä. Erillinen toimintayksikkö ei edellyttäisi muutoksia Lupa- ja valvontavirastoa koskevaan lakiehdotukseen, mutta asiasta olisi syytä säätää valtioneuvoston asetuksella.

Lupa- ja valvontavirastoa koskevan lakiehdotuksen 3 §:n 2 momentin mukaan virastolla voisi olla myös muita erikseen säädettyjä tehtäviä. SM on ehdottanut maininnan lisäämistä 3 §:ään siitä, että virasto hoitaa rahapelilaissa säädetyt lupa- ja valvontatehtävät, koska kyse on merkittävästä ja kokonaan uuden rahapelilainsäädännön mukaisesta tehtäväkokonaisuudesta uudessa virastossa.

VM pitää tarkoituksenmukaisena ratkaisuna, että esityksen mukaisesti 1.1.2027 Lupa- ja valvontavirastolle siirtyvät rahapelitehtävät organisoidaan virastossa valtioneuvoston asetuksella perustettavaan toimintayksikköön.

Siltä osin kuin SM on ehdottanut, että LVV-lain 3 §:ään lisättäisiin maininta rahapeleistä, **VM toteaa**, että kyseisen tehtävän näkyminen Lupa- ja valvontaviraston pääasiallisia tehtäviä kuvaavassa säännöksessä on perusteltua, mutta on huomattava, ettei LVV hoida kyseistä tehtävää LVV-lain ehdotetusti tullessa voimaan 1.1.2026 lukien. LVV-lain 3 §:n 2 momentin perusteella virasto hoitaa myös muita erikseen sille säädettyjä tehtäviä, joka kattaa myös sille säädetyt rahapelitehtävät, jotka tulisivat LVV:n tehtäväksi vasta 1.1.2027 lukien. Oikeudellisesti ei siis ole ongelmallista, mikäli rahapelitehtävä ei nimenomaisesti esiinny LVV-lain 3 §:ssä. Esitetään harkittavaksi, tulisiko ko. tehtävä lisätä LVV-lain 3 §:ään samassa yhteydessä, kun rahapelilainsäädännön uudistuksesta linjataan. **VM pitää** mahdollisena, että rahapelilain mukainen lupa- ja valvontatehtävä voitaisiin lisätä LVV-lain 3 §:ään siten, että ko. säännös tulisi erillisen voimaantulosäännöksen mukaisesti voimaan 1.1.2027.

5.3. Jukon lausunto työsuojeluvalvonnan järjestäminen asianmukaisesti valtion virastoille

Jukon lausunnossa on esitetty huolta työsuojeluvalvonnan järjestämisestä asianmukaisesti Lupa- ja valvontavirastossa ja esitetty käsitys, ettei Lupa- ja valvontavirasto tai elinvoimakeskukset voisi olla ns. viranomaisaloitteisen työvalvonnan kohde vaan että valvonta olisi vain reaktiivista, jota tehtäisiin, jos asiakas olisi työsuojeluun liittyvästä asiasta yhteydessä sosiaali- ja terveysministeriöön. On

esitetty, että muutenkin virastolakiin sisään kirjoitettu työsuojeluosastoon kohdistuva työsuojeluvalvonta ei ole ongelmaton, koska tosiasiallisesti se johtaa siihen, että osasto valvoo itse itseään. Lisäksi on esitetty, että lakiesitys ei varmista työsuojelutarkastajien pätevyysvaatimuksia nykyistä vastaavina, vaikka Suomen ratifioimassa ILO 49:ssa sopimusasiakirjassa (7 artikla) edellytetään ammattitaito- ja kokemusvaatimuksia.

Ministeriöt toteavat, että lakiehdotuksen mukaan sosiaali- ja terveysministeriö valvoo työsuojelua koskevien säännösten noudattamista Lupa- ja valvontavirastossa. Sosiaali- ja terveysministeriö voisi valvonnan toteuttamiseksi määrätä viraston työsuojeluosaston tarkastajan suorittamaan valvonta- ja tarkastustehtävän virastossa. Valvonta- ja tarkastustehtäviin määrättyyn viraston tarkastajaan ei sovellettaisi hallintolain 28 §:n 1 momentin 4 kohtaa. Elinvoimakeskusten työsuojeluvalvonta toteutettaisiin jatkossakin kaikilta osin kuten muidenkin työpaikkojen työsuojeluvalvonta eli toimivaltainen työsuojeluviranomainen olisi elinvoimakeskusten työsuojelun valvonnan osalta Lupa- ja valvontaviraston työsuojeluosasto.

Lakiehdotuksessa ministeriön valvonta ei ole rajoitettu ns. asiakasaloitteeseen valvontaan, vaan se sisältää myös viranomaisaloitteisen valvonnan. Lakiehdotuksen esitöissä todetaan muun muassa, että sosiaali- ja terveysministeriöllä olisi työsuojeluviranomaisena toimiessaan samat toimivaltuudet ja velvollisuudet kuin virastolla on muun työsuojelun valvonnan osalta. Sosiaali- ja terveysministeriön toimivaltuuksista ja velvollisuuksista työsuojeluviranomaisena säädettäisiin laissa työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta. Lakiehdotuksessa todetaan ehdotetusta määräysmenettelystä, jossa viraston työsuojelutarkastaja voidaan määrätä suourittamaan työsuojelutarkastus virastossa seuraavaa: ”ehdotettua määräysmenettelyä voitaisiin käyttää viraston tai sen palveluksessa olevan henkilön asiakasaloitteisen yhteydenoton selvittämiseen sekä myös silloin, kun ministeriö katsoo tarkoituksenmukaiseksi oma-aloitteisesti valvoa, miten uudessa virastossa noudatetaan sille kuuluvia työsuojelua koskevia velvollisuuksia.”

Sosiaali- ja terveysministeriössä on työsuojeluhallinnon ohjauksen ja valvonnan myötä jo ennestään asiantuntemusta työsuojeluviranomaisen valvontatehtävästä. Ottaen kuitenkin huomioon työsuojeluviranomaisen valvomien asioiden laajuus, on katsottu tarpeelliseksi, että työsuojelutarkastajien ammattitaito ja erityisasiantuntemus olisi käytettävissä myös virastoon kohdistuvassa työsuojeluvalvonnassa. Tämän vuoksi ehdotetaan, että ministeriö voisi määrätä viraston työsuojelun toimialan tarkastajan suorittamaan virastoon kohdistuvan työsuojelutarkastuksen tai muun työsuojelua koskevien säännösten noudattamista koskevan valvontatoimenpiteen. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriöllä olisi työsuojelun valvontalain 12 §:n perusteella työsuojeluviranomaisena mahdollisuus käyttää apunaan pätevää ulkopuolista asiantuntijaa valvonnan kannalta merkityksellisen seikan selvittämisessä.

Viraston työsuojeluosastoa koskeva työsuojeluvalvonta ehdotetaan järjestettäväksi samalla tavalla kuin muun Lupa- ja valvontaviraston työsuojelua koskeva valvonta. Jos Lupa- ja valvonta työsuojelutarkastaja määrätään suorittamaan valvonta- ja tarkastustehtäviä omassa virastossa, hän toimisi sosiaali- ja terveysministeriön johdon ja valvonnan alaisena. Lisäksi muut esteellisyysperusteet kuin hallintolain 28 §:n 1 momentin 4 kohta tulisivat sovellettavaksi tarkastajaa määrätessä tähän tehtävään.

Lupa- ja valvontavirastosta annettavaan valtioneuvoston asetukseen ei ole sisällytetty nykyisessä aluehallintovirastoista annetussa valtioneuvoston asetuksessa (906/2009) säädettyä vaatimusta, että työsuojelun vastuualueella on oltava sellaisia tarkastajia, joilla on useiden vuosien pituinen käytännön ammattityökokemus (ns. työläistarkastajat) ja että jos viranhoito edellyttää tällaista kokemusta, on ennen viran täyttämistä pyydettävä lausunto keskeisiltä työntekijöiden keskusjärjestöiltä.

Kansainvälisen työjärjestön ILO:n yleissopimuksen nro 81:n 7 artiklan mukaan ”Sellaisin varauksin, jotka kansallinen lainsäädäntö asettaa julkisiin virkoihin ottamiseen nähden, ammattientarkastajat otetaan toimeensa yksinomaan sen pätevyyden nojalla, mikä heillä on tehtäviensä suorittamista varten. Tapa tämän pätevyyden toteamiseksi on asianomaisen määrättävä. Ammattientarkastajien on saatava sopiva koulutus virkansa hoitamista varten.”

Aluehallintoviraston virastoasetuksessa olevaa sääntelyä niin sanotuista työläistarkastajista ei olla juurikaan sovellettu viime vuosien aikana. Yleissopimuksen määräykset toteutuvat kuitenkin ilman lausuntomenettelyä. Samoin tarvittava pitkä ammattityökokemus on turvattu työsuojelutarkastajien keskuudessa myös ilman säännöksen soveltamista. Työsuojelutarkastajien rekrytointi perustuu hakijoiden pätevyyden arviointiin ja tarvittavat ammattitaito- ja kokemusvaatimukset huomioidaan hakuilmoituksessa.

Sen sijaan menettely, jossa hakijoista on pyydetty lausunto keskeisiltä palkansaajajärjestöiltä, ei ole edistänyt rekrytoitavien tasapuolista kohtelua eikä sitä voida pitää hyvän hallinnon mukaisena. Lausunnolle annettava merkitys valittavan henkilön valintakriteerinä on ollut epäselvä. Lausuntomenettelyssä on ollut myös soveltamiseen liittyviä ongelmia ja aluehallintovirastot ovat katsonee sen vaikeuttavan ja hidastavan rekrytointeja sekä se ei ole omia lisäämään luottamusta viranomaistoiminnan riippumattomuuteen ja puolueettomuuteen.

Työsuojeluneuvottelukunnassa käytännöstä ja lainkohtaan liittyvistä haasteista on käyty keskustelua kesällä 2023 ja työmarkkinajärjestöille on ilmoitettu, että mainituista syistä lainkohdan poistamista tullaan ehdottamaan seuraavan virastoasetuksen muutoksen yhteydessä.

> Edellä todetun perusteella **ministeriöt eivät katso** perustelluksi muuttaa esitystä tältä osin.

Siltä osin kuin kyse on velvoittavasta ylikansallisesta oikeudesta, voidaan nämä ylikansallisen oikeuden vaatimukset toteuttaa ilman kansallisessa lainsäädännössä erikseen säätämistä hakuilmoitukseen kirjatuilla tehtävän menestyksellisen hoitamisen edellytyksissä ja vaatimuksissa, jotka käytännössä muodostavat virantäytössä valintaperusteet.

5.4. Eräistä hyvinvointialueiden lausunnoissa esitetyistä seikoista

Valiokunnassa on esitetty huolia sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnan kehityssuunnasta. Tämän uudistuksen yhteydessä ei ehdoteta muutettavaksi sosiaali- ja terveydenhuollon valvontaa koskevaa aineellisoikeudellista sääntelyä. Hallituksen esityksessä on noin 300 liitelakia, joihin ehdotetaan tehtäväksi uudistuksesta johtuvat viraston nimiä koskevat teknisluonteiset muutokset ja muita uudistuksen kannalta välttämättömiä muutoksia. Sosiaali- ja terveydenhuollon valvontaa ja sen sisältöä koskevat aineellisoikeudelliset kysymykset ratkaistaan erikseen osana ko. lainsäädännön kehittämistä ja valmistelua. Sama koskee myös hyvinvointialueiden ohjausta koskevaa sääntelyä.

5.5. Kainuun liiton esittämistä huomioista

Lausunnossa on esitetty, että virastolla olisi vain viisi alueellista yksikköä. **VM toteaa**, ettei tämä lausunnossa esitetty väite pidä paikkaansa. LVV-laissa on tarkoitus säätää toimipaikkaverkostoa ohjaavasti siitä, että LVV-lain 4 §:n 8 momentin mukaan LVV:lla on vähintään yksi toimipaikka kaikilla sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueilla. LVV:llä olisi 18 toimipaikkaa ympäri Suomea. LVV:lle ei olla luomassa sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueisiin sidottuja palvelualueita taikka muita vastaavia aluejakoja. Tällaiset huomiot ovat paikkaansa pitämättömiä.

5.6. Maakuntien liittojen lausunnoissa yleisesti esille nousseista seikoista

Eräissä maakuntien liittojen lausunnoissa on nostettu esille, että uudistuksella olisi vaikutuksia kuntien ja maakuntien toimintaan erityisesti alueiden käyttöön liittyvien asioiden osalta. Lausunnoissa on kiinnitetty huomiota virastojen poikkihallinnollisuuteen sekä ohjaus- ja johtamisjärjestelmiin.

Ministeriöt toteavat, että uudistuksella ei ole tunnistettu vaikutuksia kuntiin, koska tämän uudistuksen yhteydessä ei ole tarkoitus muuttaa virastojen tehtäviä koskevaa aineellisoikeudellista sääntelyä, kuin tekemällä niihin viraston nimiä koskevat teknisluonteiset muutokset ja muut uuden virastorakenteen edellyttämät olemassa olevien tehtävien jakautumiseen liittyvät välttämättömät muutokset. Kyseisiä tehtäviä koskevan aineellisoikeudellisen lainsäädännön mahdollisten uudistusten yhteydessä on arvioitava vaikutuksia kuntiin ja maakuntiin.

Siltä osin kuin lausunnoissa on kiinnitetty huomiota virastojen poikkihallinnollisuuteen sekä ohjaus- ja johtamisjärjestelmiin, on esityksessä huomioitu hallitusohjelman kirjaukset ja sen pohjalta tehdyt poliittiset linjaratkaisut. Kyse on viime kädessä poliittisesta tarkoituksenmukaisuusharkinnasta. **Ministeriöt eivät pidä** tarpeellisena säätää näistä asioista tarkemmin.

5.7. Kuutoskaupunkien ehdotus Lupa- ja valvontaviraston osalta

Suuret kaupungit ovat lausunnossaan edellyttäneet, että hakemusten käsittelyaikoja ja maksatuspäätösprosessien pituutta lupa- ja seurataan ja ohjataan ministeriöiden tulossopimuksissa. **VM toteaa**, että asioiden käsittelyaikoja on nykytilassa seurattu osana tulosohjausta ja käsittelyaikoja on tarkoitus vastaisuudessakin seurata. Myös hallintolain 23 a §:n säännös edellyttää viranomaisen määrittelemään toimialansa keskeisissä asiaryhmissä odotettavissa oleva käsittelyaika sellaisille hallintopäätöksellä ratkaistaville asioille, jotka voivat tulla vireille vain asianosaisen aloitteesta.

Siltä osin kuin on ehdotettu normien purkamista tämän uudistuksen osalta, **VM toteaa**, että esityksen valmistelun alussa on tehty linjaus, jonka perusteella tehtäviä koskevia aineellisoikeudellisia lakeja ei muuteta uudistuksen yhteydessä, kuin tekemällä niihin vain teknisluonteiset ja uudistuksen johdosta välttämättömät muutokset. Näin ollen normien purkua yms. sekä tehtävien sisältöä koskevat aineellisoikeudelliset kysymykset ratkaistaan erikseen osana ko. lainsäädännön kehittämistä ja valmistelua.

5.8. Kuntaliiton huomio uudistuksen vaikutuksista kuntiin

Kuntaliitto on asiantuntialausunnossaan todennut, että on uudistuksella väistämättä vaikutuksia kaupunkeihin, kuntiin ja muihin kuntasektorin toimijoihin kuten maakunnan liittoihin, kuntien omistamiin kehittämisyhtiöihin ja ammatillisen koulutuksen järjestäjiin.

VM toteaa, että tässä yhteydessä on hyvä kiinnittää huomiota siihen, että uudistuksen yhteydessä ei muuteta kaupunkien, kuntien, muiden kuntasektorin toimijoiden, maakuntaliittojen, kuntien omistamien kehitysyhtiöiden ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien toimintaa tai tehtäviä koskevaa lainsäädäntöä. Uudistuksessa on kyse valtionhallinnon tehtävien organisoinnista ja virastorakenteesta. Muutoksena nykytilaan nähden kyse on siitä, että jatkossa kuntia ja ammatillisen koulutuksen järjestäjiä valvoo vain yksi valtakunnallinen LVV, kuuden aluehallintoviraston sijaan.

5.9. Kuntaliiton ja Kristiinankaupungin ehdotus yhteistyötä koskevasta minimisääntelystä

VM toteaa, että uudistuksen yhteydessä ei muuteta viranomaisten välistä yhteistyötä koskevaa sääntelyä. Tämän vuoksi uudistuksen ei voida arvioida vaikuttavan kielteisesti eri viranomaisten keskinäisiin ja kuntien kanssa tehtävään yhteistyöhön. LVV:n johdon on kuitenkin perusteltua arvioitava yhteistyön muotoja ja niiden tarkoituksenmukaisuutta suhteessa viraston tehtävien tulokselliseen hoitamiseen nähden ja tarpeen mukaan luopua sellaisista yhteistyönmuodoista, jotka eivät tue viraston toimintaa tai virastolle asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

VM ei pidä tarkoituksenmukaisena ehdotettua sääntelyä eikä ehdota muutoksia ehdotettuun sääntelyyn.

5.10. Huolet kielellisten oikeuksien varmistamisesta

Asiantuntijalausunnossa Kristiinankaupunki on todennut tarkemmin perustelematta, että LVV:n kohdalla ongelmana on alueellisen ja paikallisen tuntemuksen puuttumisen näkökulma kielellisten oikeuksien turvaamiseksi.

Esityksessä on useassa kohdassa arvioitu kielellisten oikeuksien toteutumista. **VM:n näkemyksen** mukaan uusi valtakunnallinen LVV pystyy nykytilaa paremmin palvelemaan asiakkaita kansalliskielillä ja asia todetaan myös hallituksen esityksessä. Viraston käytettävissä on edelleen laaja alueellinen verkosto ja sen osaamisresurssi. Sen lisäksi asioissa, joiden ei katsota edellyttävän erityistä alueellista osaamista, sen käytössä on valtakunnallisesti koko viraston osaaminen alueesta riippumatta. Esityksen valmistelun yhteydessä on arvioitu ruotsinkielisten palvelutarpeen määrää sekä arvioitu henkilöstön kielitaitoa. Ruotsinkielisten ja saamenkielisten palveluiden ja henkilöstön kielitaidon on arvioitu vastaavan kysyntää. Uudistuksen jälkeen ei ole arvioitavissa, että erityisesti ruotsinkielisten palvelujen kysyntä kasvaisi merkittävästi nykytilaan nähden.

5.11. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian ja KEHA-keskuksen huomio ELY-keskusten Y-vastuualueen arkistojen tietopalvelua ja KEHA-keskuksen huomio käyttöomaisuudesta ja irtaimistosta

Valmistelun aikana on noussut esille, että ELY-keskusten Y-vastuualueen tehtävien hoidon edellyttämien arkistojen siirtäminen ei ole mahdollista LVV:n. KEHA-keskuksen lausunnon mukaan se hallinnoi ELY-keskusten arkistoja. Paperiarkiston määrä vuodenvaihteessa on ollut 24 162 hyllymetriä, joista ympäristö- ja luonnonvarat vastuualueen arkistojen määrä on 6 287 hyllymetriä. Ympäristö- ja luonnonvarat vastuualueen arkistokansiot sisältävät sekä elinvoimakeskuksiin jäävien tehtäviä asiakirjoja että lupa- ja valvontavirastoon siirtyviä asiakirjoja. Näiden jakaminen tässä aikataulussa ei ole mahdollista eikä myöskään tulevaisuudessa.

VM toteaa, että tämän jo valmistelun aikana esille nousseen ongelman ratkaisemiseksi on esityksessä päädytty ehdottamaan LVV-lain 37 §:n siirtymäsäännöstä, että Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskus on 27 §:ssä säädetystä poiketen velvollinen tuottamaan virastolle mainitussa pykälässä tarkoitettuja ja muita välttämättömiä palveluja, joita se on tuottanut lain voimaantullessa aluehallintovirastoille sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksien ympäristö- ja luonnonvarat -vastuualueille virastoon siirtyvien tehtävien osalta, jota sovellettaisiin 31 päivään joulukuuta 2028 saakka, sekä 27 §:n säännöstä, jonka perusteella KEHA-keskus voisi tuottaa sopimuksen perusteella muun muassa asiakirjojen ja tietoaineistojen käsittely- ja arkistointipalveluja. Ehdotettua sääntelyä on pidetty välttämättömänä sen varmistamiseksi, että ELY-keskusten tarkoituksenmukaiset Y-vastuualueen LVV:n siirtyvien tehtävien hoitaminen voidaan varmistaa. LVV vastaa omasta tiedonhallinnastaan käsittelemiensä asioiden osalta. Tarkoituksena onkin, että KEHA-keskus tuottaisi

siirtymäajan jälkeen sopimuksenvaraisesti asiakirjojen ja tietoaineistojen käsittely- ja arkistointipalveluja LVV:lle kuin siihen on tarvetta. Tarkoituksena on myös, että KEHA-keskukseen jäisivät näiden tehtävien edellyttämät virkamiehet, jotka siirtyisivät LVV-lain 37 §:ssä säädetyn siirtymäajan päättymisen jälkeen 1.1.2029 lukien LVV:n palvelukseen. Tällä toisaalta varmistettaisiin toisaalta KEHA-keskuksessa siirtymäaikana tarvittava resurssointi, ja samalla vältettäisiin päällekkäistä resurssointia. Käyttöoikeuksien myöntäminen rekisteritietoihin ei ole oikeudellinen kysymys, vaan on luonteeltaan lainsäädännön toimeenpanoon liittyvä asia. Käyttövaltuuksien hallinnointi liittyy puolestaan toimeenpanoon.

5.12. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian huomio siirtymäsäännöksestä

Lausunnossa todetaan, että yksikön päällikön tehtävään määräämisessä voitaisiin poiketa virkaan säädetystä kelpoisuusvaatimuksesta. **VM:llä on eri käsitys** hallituksen esityksen sisällöstä. Siirtymäsäännöksellä on kertaluonteisesti tarkoitus poiketa vain siitä lähtökohdasta, että tarpeen niin vaatiessa yksikön päälliköt määrättäisiin tehtävään sen sijaan, että täytettäisiin yksikön päällikön virkoja tai määräaikaisia virkasuhteita, mutta myös hallintolaissa säädetystä perusteluvaatimuksesta. Määräys annettaisiin lain voimaantulosta lukien enintään yhdeksi vuodeksi, mutta kuitenkin enintään siihen saakka, kunnes virasto on lain voimaantulon jälkeen täyttänyt yksikön päällikön virat.

5.13. Poliisihallituksen asiantuntijalausunnossa esittämistä huomioista

Poliisihallitus on nostanut esille poliisin ja lupaviranomaisen yhteistyön rikostorjunnassa, mikä on erittäin tärkeä asia. Yhteistyön kehittäminen erityisesti hallinnollisessa rikostorjunnassa palvelee sekä poliisin että lupaviranomaisen tehtävien suorittamista. On kuitenkin huomattava, että tietojenvaihto viranomaisten välillä edellyttää asianmukaista sääntelyä asianomaista tehtävää koskevassa sääntelyssä, joita tässä yhteydessä ei ole tarkoitus muuttaa.

> **Ministeriöiden näkemyksen** mukaan tietojenvaihtoa, yhteistyötä sekä tehtävien sisältöä koskevat aineellisoikeudelliset kysymykset ratkaistaan erikseen osana ko. lainsäädännön kehittämistä ja valmistelua.

Siltä osin kuin lausunnossa on nostettu esille LVV:n siirrettävän arpajaishallinnon myöntämät luvat ja päätökset sekä näitä koskevat siirtymäsäännökset, on otettava huomioon, ettei sellaisten tehtävien, jotka eivät siirry LVV:lle 1.1.2026 lukien, osalta voida virastolakien yleisissä siirtymäsäännöksissä säätää. Uutta rahapelijärjestelmää koskeva esitys on eduskunnan käsiteltävänä (HE 16/2025 vp). Esityksen mukaan ko. laki tulisi voimaan 1.1.2026, mutta tehtävä siirtyisi LVV:lle vasta 1.1.2027 lukien.

> **VM:n näkemyksen mukaan** tällaisista siirtymäsäännöksistä on säädettävä ko. tehtävää koskevassa laissa, mikäli tehtävä siirtyy LVV:lle virastoa koskevan lain voimaantulon jälkeen. **Ministeriöt katsovat** myös, että Lupa- ja valvontavirastoa koskevan lakiehdotuksen siirtymäsäännöksiä ei ole tarpeen täydentää Poliisihallituksen lausunnon johdosta. SM toteaa, että rahapelijärjestelmäuudistuksen (HE 16/2025 vp) yhteydessä Lupa- ja valvontavirastoon siirtyisi arpajaishallinnosta rahapelitoimialan valvonta. Muut arpajaishallinnolle kuuluvat arpajaislakiin (1047/2001) ja rahankeräyslakiin (863/2019) perustuvat tehtävät eivät siirtyisi Lupa- ja valvontavirastolle eli arpajaishallinto ei sellaisenaan siirtyisi uuteen virastoon. Hallituksen esitykseen eduskunnalle uutta rahapelijärjestelmää koskevaksi lainsäädännöksi sisältyy ehdotukset tarvittaviksi siirtymäsäännöksiksi (1. ja 2. lakiehdotus). Siirtymäsäännöksissä on huomioitu muun muassa Poliisihallituksen toimiminen vuoden 2026 ajan uuden rahapelilain mukaisena toimilupaviranomaisena.

> Poliisihallituksen vuoden 2026 aikana myöntämät yksinoikeus- ja rahapelitoimiluvat tulisivat voimaan rahapelilain voimaan tullessa vuoden 2027 alussa samanaikaisesti, kun Lupa- ja valvontavirastosta tulisi toimivaltainen viranomainen. Siirtymäsäännöksissä on huomioitu lisäksi esimerkiksi tarvittavien sopimusten ja tietovarantojen siirtyminen Poliisihallitukselta Lupa- ja valvontavirastolle vuoden 2027 alussa. Tarvittaessa kyseisiä siirtymäsäännöksiä voidaan täydentää, mikäli niissä ei ole huomioitu kaikkia tarvittavia toimivaltaisen viranomaisen muutokseen liittyviä tilanteita.

Poliisihallitus on nostanut esille ampumayhdistyslupa-asioiden osalta kysymyksen, että tulisiko ampumayhdistyslupien myöntäminen olla poliisin tehtävä nykyisen Aluehallintovirastojen ja tulevaisuudessa perustettavan Lupa- ja valvontaviraston tehtävän sijaan.

VM toteaa, että esille nostettua kysymystä on selvitetty vuosina 2022 ja 2023. Selvityksen perusteella yhdistyslaista vastaava oikeusministeriö ei ole nähnyt estettä tehtävien siirtämiseksi poliisille. Sen sijaan sisäministeriö on suhtautunut pidättäytyvästi poliisin tehtävien lisäämiseen. Kyse on sinänsä vähävolyymisestä tehtävästä, sillä vireille tulleita asioita on ollut kuudessa eri aluehallintovirastossa enimmillään noin 30 vuosittain, vireille tulevien asioiden määrän vaihdellessa merkittävästi vuosittain. Tehtävä jakaantuu aluehallintovirastoissa ei vastuualueille. Vireille tulleita asioita käsitellessään aluehallintovirastot ovat pyytäneet poliisilta lausunnon mikäli perustajajäsenissä on henkilöitä eri puolilta Suomea, niin poliisi pystyy tarkistamaan heidän tietonsa omista rekistereistään. Poliisi on antanut lausuntonsa ja ne ovat olleet lähtökohtaisesti myönteisiä. Poliisihallituksen huomiot tiedonvaihtoon liittyvistä mahdollisista ongelmista olisikin syytä ottaa huomioon ko. lainsäädännön valmistelussa ja kehittämisessä.

SM pitää Poliisihallituksen lausunnon perusteluita sinänsä asianmukaisina ja toteaa lisäksi, että poliisilaitos ja eräissä tapauksissa Poliisihallitus myöntää ampuma-aselain (1/1998) mukaisen aseluvan Suomessa rekisteröidylle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle tai säätiölle, jota on toimintansa tarkoituksen ja muiden seikkojen perusteella pidettävä sopivana pitämään hallussa ampuma-aseita. Lupaviranomainen myös hyväksyy yhdistyksen tai säätiön asevastaavan, jonka tehtäviin kuuluu vastata siitä, että ampuma-aselaissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä säädettyjä velvoitteita sekä lupaehtoja noudatetaan.

Poliisihallitus myöntää ampumaratalain (763/2015) mukaiset ampumarataluvat ja käsittelee kyseisen lain nojalla tehdyt ilmoitukset. Poliisi valvoo ampumaratojen turvallisuutta sekä lain säännösten ja lupaehtojen tai ilmoituksen perusteella asetettujen määräysten noudattamista. Yhdistyslain 4 §:n mukaisen luvan saaneita yhdistyksiä toimii myös ampumaradan pitäjinä.

Yhdistyslain 4 §:n mukaisten lupien myöntäminen nivoutuisi poliisin muuhun valvontaan. Lupatehtävän siirtämistä poliisiorganisaatioon voisi olla tarkoituksenmukaista selvittää. Sisäministeriössä on käynnissä lainsäädäntöhankkeet ampuma-aselain muuttamiseksi ja ampumaratoja koskevan lainsäädännön uudistamiseksi. On mahdollista, että näissä hankkeissa lupaviranomaistehtäviä siirretään poliisiorganisaation sisällä ja että siirto vaikuttaisi siihen, missä mahdollisia yhdistyslain 4 §:n mukaisia lupatehtäviä olisi tarkoituksenmukaista poliisissa hoitaa.

> Edellä todetulla perusteella **ministeriöt katsovat**, ettei kyseisiä tehtäviä tulisi tässä yhteydessä siirtää poliisille. Mikäli ko. lainsäädännön valmistelun yhteydessä arvioidaan tarkoituksenmukaisimmaksi ratkaisuksi näiden tehtävien siirtäminen, ratkaistaan tämä asia siinä yhteydessä.

5.14. Alueellisesta läsnäolosta ja alueellisten erityispiirteiden tuntemuksesta huolehtiminen uudistuksessa

Useissa asiantuntijalausunnoissa on esitetty huolia alueellisen läsnäolon ja alueellisten erityispiirteiden tuntemuksen varmistamisesta.

Hallituksen esityksen 3.1 luvun s. 123 mukaan uudistuksen lähtökohtana on säilyttää virastojen nykyinen toimipaikkaverkosto, jolla osaltaan varmistetaan tehtävien edellyttämä alueellisten erityispiirteiden tuntemus, ja jonka vuoksi olisi perusteltua, että alueellisten erityispiirteiden tuntemusta edellyttäviä virkoja tulisi sijoittaa kyseisen alueen toimipaikkaan. Uudistus toteutetaan virastojen toimipaikkaverkostoa ja lähtökohtaisesti niihin sijoitettujen virkojen virkapaikkoja muuttamatta. Lisäksi elinvoimakeskuksilla on toimipaikka jokaisessa maakunnassa.

Hallituksen esityksen 4.2.5.9 luvussa Henkilöstövaikutukset s. 191 on todettu, että esityksen tavoitteena on, että viraston henkilöstö jatkaisi työskentelyä alueilla. Henkilöstön siirtymisiä paikkakunnalta toiselle pyrittäisiin välttämään. Viraston tehtäviä hoidetaan monipaikkaisesti eri puolilla Suomea. Esityksen mukaan virastolla olisi päätoimipaikan lisäksi toimipaikka kaikilla sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueilla, joiden lisäksi virastolla voisi olla muita työntekopaikkoja, sen mukaan, mitä viraston työjärjestyksellä määrättäisiin. Tämä mahdollistaa monipaikkaisuuden säilymisen ja joustavan muutoksen myös työntekijälähtöisestä näkökulmasta.

Lupa- ja valvontaviraston aloittaa toimintansa nykyisten aluehallintovirastojen toimipaikkaverkostossa ja aluehallintovirastojen nykyiset työskentelypisteet säilyvät. Virkamiesten virkapaikkoja ei lähtökohtaisesti muutettaisi, mikä tarkoittaa virkapaikkojen säilymisen alueilla.

Tässä yhteydessä on myös huomioitava LVV-lain 1 §:ssä säädetty toiminta-ajatus. Pykälän yksityiskohtaisten perustelujen mukaan s. 250 viraston toiminta-ajatuksena olisi toimia alueilla vuorovaikutuksessa perusoikeuksien ja oikeusturvan toteuttamiseksi. Toiminta-ajatus kytkeytyy kiinteästi edellä todetun lisäksi valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittamisen perusteista annetun lain (728/2021) 2 §:ssä säädetty tavoite turvata valtion palveluiden saatavuus koko maan kattavasti, mutta myös tehtävien edellyttämän alueellisen erityispiirteiden tuntemuksen ja alueellisen vuorovaikutuksen varmistamiseen. Viraston toiminta-ajatuksen mukaisen toiminnan kannalta olisi olennaista sijoittaa virkoja maantieteellisesti eri toimipaikkoihin. Erityisesti silloin kun viran tehtävät edellyttävät alueellista vuorovaikutusta tai alueellisten erityispiirteiden tuntemusta, tulisi virka sijoittaa kyseisen alueen toimipaikkaan. Käyntiasioinnin alueellinen varmistaminen sekä alueilla tehtävää ohjausta ja valvontaa olisi perusteltua tehdä kyseiseltä alueelta käsin, mitkä seikat puoltavat virkojen sijoittamista kyseisen alueen toimipaikkaan.

Virastojen säädetyt lupa- ja valvontatehtävät luovat jo itsessään vaatimuksen virastojen alueellisesta läsnäolosta. Esimerkiksi LVV:ssä toimivan työsuojeluvalvonnan painopiste on jatkossakin työpaikoilla tapahtuvissa tarkastuksissa. Tarkoituksena onkin, että selkeästi alueilla tapahtuva valvontaa suoritetaan kyseiseltä alueelta käsin. Alueellinen läsnäolo mahdollistaa sujuvan ja kustannustehokkaan valvonnan toteuttamisen lähellä asiakkaita. Alueellinen läsnäolo ja paikallistuntemus auttavat myös valvonnan suuntaamisessa ja yhteistyössä alueellisten toimijoiden ja sidosryhmien kanssa. Alueellinen erityistuntemus edesauttaa myös lupaehtojen harkinnassa.

Alueellista läsnäoloa ja yhteistyötä myös seurataan viraston ohjauksen yhteydessä. LVV-lain 10 §:n perusteella ohjausryhmän tehtävänä on seurata viraston alueellista vuorovaikutusta ja yhteistyötä, toimintojen sijoittumista ja palvelujen saatavuutta koko maan kattavasti. Yksityiskohtaisten perustelujen s. 265 mukaan ohjausryhmän tehtävänä olisi myös seurata viraston alueellista vuorovaikutusta ja yhteistyötä, toimintojen sijoittumista ja palvelujen saatavuutta koko maan kattavasti ja ottaisi tämän huomioon viraston ohjauksessa. Palveluiden saatavuutta seurattaisiin erityisesti eri palvelukanavissa, mutta myös toimipaikkaverkostoa ja henkilöstön sijoittumista.

5.15. Valtion pääsopijajärjestöjen ehdotuksista

PRO on todennut tarkemmin perustelematta, ettei se kannata yksikön päälliköiden kelpoisuusvaatimuksien säätämistä laissa. **VM toteaa**, että asiassa on kuitenkin huomattava, että LVV:n yksiköt ovat suurempia kuin nykyisissä aluehallintovirastoissa. Ottaen huomioon, että yksiköissä voidaan käyttää merkittävää julkista valtaa, on valmistelussa aikana pidetty tarpeellisena säätää laissa yksikön päälliköiden erityisistä kelpoisuusvaatimuksista.

VM ei kannata ehdotusta eikä ehdota muutoksia ehdotettuun sääntelyyn.

5.16. Svenska Finlands folktingetin asiantuntijalausunnosta

Lausunnossa on katsottu, että valtakunnallinen LVV on alue-/paikallishallintoa, jolla tulisi olla perustuslain 119 ja 122 §:n mukainen aluejaottelu. **VM toteaa**, että tältä osin on kiinnitettävä huomiota siihen, että valtakunnallinen LVV on perustuslain 119 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa (HE 1/1998 vp) tarkoitettu valtakunnallinen keskushallinnon viranomainen. Perustuslakivaliokunnan mietinnön (PeVM 10/1998 vp) mukaan yhteensopivat aluejaotukset on laadittava vain valtion alue- ja paikallishallintoa järjestettäessä. Valtakunnallisella keskushallinnon viranomaisella on nykytilaa paremmat edellytykset varmistaa kielellisten oikeuksien toteutumisen valtakunnallisesti, johon myös professori Mäenpää viittaa lausuntonsa s. 2. LVV:llä voi olla työjärjestyksen määräyksellä perustettavia alueellisia yksiköitä. Alueelliset yksiköt ovat työnjohdollisia ja alueellisilla yksiköillä on valtakunnallinen toimivalta eivätkä ne siten muodosta valtion aluehallinnollista rakennetta perustuslain 119 §:n tarkoittamalla tavalla eikä niillä ole alueellista toimivaltaa. Muilta osin VM viittaa jäljempänä tässä vastineessa jäljempänä ilmeneviin seikkoihin.

Siltä osin kuin lausunnossa on ehdotettu säännöstä proaktiivisesta ja suunnitelmallisesta palveluiden kielisuunnittelua koskevasta velvoitteesta, on **VM näkemyksen** mukaan hyvä kiinnittää huomiota siihen, ettei muissakaan keskushallinnon viranomaisia koskevissa laeissa ole vastaavaa säännöstä. Tämä perustunee siihen itsestään selvään seikkaan, että voimassa olevan sääntelyn (mm. perustuslaki ja kielilaki) velvoitteet viranomaisen toimintaan koskevat kaikkia virastoja – 1.1.2026 lukien myös LVV:ta. Valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittamisen perusteista annetun lain (728/2021) 2 §:n säännös edellyttää virastoa järjestämään toimintansa siten, että palvelun saatavuus vastaa eri asioinnin keinoja käyttäen eri asiakasryhmien palvelutarpeeseen perusoikeudet turvaavalla tavalla. Pykälän säännöskohtaisissa perusteluissa (HE 62/2021 vp) on muun ohella todettu, että palveluiden saatavuutta ja yksiköiden ja toimintojen sijoittumista koskevat päätökset tulee tehdä siten, että yhdenvertaisuus, kielelliset oikeudet ja muut perusoikeudet toteutuvat. Edellä todetulla perusteella

VM pitää ehdotuksia epätarkoituksenmukaisena eikä ehdota muutoksia sääntelyyn.

5.17. Varatuomari Freja Häggblomin asiantuntijalausunnosta

Siltä osin kuin lausunnossa on todettu, että LVV alueellinen läsnäolo perustuisi yksinomaan sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueisiin.

VM toteaa, että tässä yhteydessä on syytä kiinnittää huomiota, että laissa säädettäisiin vain viraston toimipaikkarakennetta ohjaavasti siitä, että LVV-lain 4 §:n 8 momentin perusteella virastolla on vähintään yksi toimipaikka kaikilla sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueilla ja että varautumisen alueellista yhteistyötä toteutettaisiin lähtökohtaisesti LVV-lain 13 §:n perusteella sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueilla, sääntelyn mahdollistaessa myös maakunnalliset rakenteet varautumisen osalta. Ehdotettu sääntely perustuu pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmaan, jonka mukaan viraston alueellinen läsnäolo ja toimintakyky turvataan hyvinvointialueiden

yhteistyöalueisiin perustuen ja että virastolla voi kuitenkin olla tätä laajempi toimipisteverkosto. Tämä on selkeästi todettu esityksen 3.1 luvussa. Tältä osin on kiinnitettävä huomiota siihen, että valtakunnallinen LVV on perustuslain 119 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa (HE 1/1998 vp) tarkoitettu valtakunnallinen keskushallinnon viranomainen. Perustuslakivaliokunnan mietinnön (PeVM 10/1998 vp) mukaan yhteensopivat aluejaotukset on laadittava vain valtion alue- ja paikallishallintoa järjestettäessä. LVV:lle ei olla luomassa sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueisiin sidottuja palvelualueita taikka muita vastaavia aluejakoja. Tällaiset huomiot ovat paikkaansa pitämättömiä. Valtakunnallisella keskushallinnon viranomaisella on nykytilaa paremmat edellytykset varmistaa kielellisten oikeuksien toteutumisen valtakunnallisesti, johon myös professori Mäenpää viittaa lausuntonsa s. 2. LVV:n asiakkaat voivat valita ja asioida missä tahansa LVV:n toimipaikassa saadakseen LVV:n palveluja.

Edellä todettu huomioiden, **VM ei ehdota** muutoksia ehdotettuun sääntelyyn.

6. Asiantuntijakuulemisissa esille nousseet elinvoimakeskuksia sekä Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskusta koskevat huomiot

6.1. Elinvoimakeskusten ja muiden tahojen tehtävien päällekkäisyys

Eräät lausunnonantajat, kuten Business Finland, Kuntaliitto, EK ja suuret kaupungit ovat kiinnittäneet huomiota elinvoimakeskusten tehtäviin ja todenneet niiden olevan päällekkäisiä toisten toimijoiden kuten Business Finland Oy:n ja kuntien tehtävien kanssa.

Ministeriöt toteavat, että työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan toimijat muodostavat toisiaan täydentävän kokonaisuuden yritysten kestävän kasvun edistämisessä. Kullakin toimijalla on oma roolinsa rahoittajana ja myös roolinsa yritysten neuvonnassa ja palveluohjauksessa erityisesti Team Finland palvelupolun mukaisesti. Nykyisten ELY-keskusten ja tulevien elinvoimakeskusten yritysasiakkaiden pääkohderyhmä on kotimarkkinoilla pääosin vielä toimivat kasvuun tähtäävät pk-yritykset, jotka omaavat kansainvälistymispotentiaalia. ELY-keskus palvelee osana alueellista yrityspalveluverkostoaan kuntasektorin ja muiden yrityspalvelutoimijoiden rinnalla edistäen alueen yritystoimintaa ja elinkeinoja. Vastaavasti ELY-keskus ja tuleva elinvoimakeskus tarjoaa palveluja TEM:n hallinnonalan toimijoiden rinnalla, esimerkiksi yritysten avustuksien osalta Finnvera on usein mukana rahoittamassa yrityshanketta ja ELY-keskukselta avustusta saanut yritys etenee kansainvälistymispolulla Business Finlandin asiakkaaksi. Valtio tarjoaa alueellisia yrityspalvelujaan koko maan kattavasti. Kuntien yrityspalveluissa on merkittäviä eroja sekä volyymin että palvelutarjonnan osalta eri puolella maata.

Elinvoimakeskusten tuottamiin yrityspalveluihin (kasvupalvelut) ja alueellisiin kumppanuuksiin kohdistuvaa toiminnallista kehittämistyötä tehdään osana elinvoimakeskusten toimeenpanovalmistelua. Tässä kehittämistyössä huomioidaan eri yrityspalvelutoimijoiden roolien ja vastuiden täsmentämistarpeet sekä alueellisten yhteistyömallien ja asiakaslähtöisten palveluprosessien kehittämistarpeet.

6.2. KEHA-keskuksen rooli

Eräät lausunnonantajat ovat kiinnittäneet lausunnoissaan huomiota KEHA-keskuksen rooliin.

Ministeriöt toteavat, että työvoimapalvelun järjestämisvastuun siirryttyä kunnille valtion tehtävänä säilyi vastuu palvelujärjestelmän valtakunnallisesta toimivuudesta, valtakunnallisista tietojärjestelmäpalveluista sekä työllisyydenhoidon tehokkuuden arvioinnista. KEHA-keskuksen

tehtävänä on seurata ja arvioida työvoimapalvelujen tuloksellisuutta ja toimivuutta sekä tuottaa niitä koskevaa tietoa työ- ja elinkeinoministeriölle alueellisten työllisyyden edistämisen yhteistyö- ja seurantakeskustelujen sekä ministeriön oman analyysitoiminnon ja politiikkavalmistelun tueksi. Myös työvoimaviranomaiset voivat hyödyntää KEHA-keskuksen tuottamaa tietoa työvoimapalvelujen järjestämisessä.

Työ- ja elinkeinoministeriö toimii valtioneuvoston asettaman työllisyyden edistämisen valtakunnallisen neuvottelukunnan vetäjänä. Ministeriön esityksestä valtioneuvosto asettaa hallituskausittain valtakunnalliset työllisyyden edistämisen tavoitteet. Ministeriö vastaa tavoitteiden toteutumisen seurannasta ja asettaa niitä koskevat mittarit. KEHA-keskuksen vastuulla on seurata ja arvioida työvoimapalvelujen tuloksellisuutta ja toimivuutta ja tuottaa niitä koskevaa tietoa sekä tukea työvoimaviranomaisten toimintaa tiedolla johtamisen keinoin. KEHA-keskus vastaa yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön ja ELY-keskusten (tulevien elinvoimakeskusten) kanssa valtakunnallisten työllisyyden edistämisen tavoitteiden toteutumisen alueellisesta seurannasta ja analysoinnista.

Keskeistä työllisyydenhoidon palvelujärjestelmän hajauttamisen onnistumisessa on suhde hajautettavien ja keskitettävien palveluiden välillä. Työvoimapalvelujen siirryttyä kunnille on valtiolle keskitetty pääosin sellaisia palveluita, joiden keskittämisestä voidaan saada kustannushyötyä, palveluita, jotka vaativat koordinointia työvoimaviranomaisten välillä sekä palveluita, joilla on erityinen tai kriittinen rooli työvoimapalvelujen valtakunnallisen toimivuuden kannalta. Esimerkiksi harkintaa vaativien työttömyysturvatehtävien säilyminen valtakunnallisesti keskitettynä mahdollistaa soveltamis- ja ratkaisukäytännön sekä käsittelyaikojen yhdenmukaisuuden turvaamisen. Lisäksi tehtävien säilyminen keskitettynä turvaa työttömyysturva-asioiden viivytyksetöntä käsittelyä ja käsittelyresurssin hallintaa. Harkintaa vaativia työttömyysturvatehtäviä hoitava yksikkö päätettiin sijoittaa KEHA-keskukseen, sillä sen yleishallinnollinen ohjaus kuuluu työ- ja elinkeinoministeriölle, mikä tukee harkintaa vaativiin työttömyysturvatehtäviin liittyvää yhdenmukaista soveltamis- ja ratkaisukäytäntöä.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto (1.1.2026 alkaen Lupa- ja valvontavirasto) valvoo työvoimaviranomaisten toiminnan lainmukaisuutta julkisten työvoimapalvelujen ja niihin liittyvien tehtävien osalta sekä KEHA-keskusta, kun se hoitaa työttömyysturvalain mukaisia tehtäviä.

6.3. Elinvoimakeskusten alueiden kehittämistä koskevat tehtävät

Kuntaliitto, Keski-Suomen liitto sekä kuusi suurinta kaupunkia ovat tuoneet lausunnoissaan esiin tarpeen täsmentää edelleen elinvoimakeskusten aluekehittämistehtävää koskevaa kirjausta.

Ministeriöt toteavat, että elinvoimakeskuksen roolia aluekehittämisessä on lausuntokierroksen jälkeen täsmennetty ja kuvattu tarkemmin elinvoimakeskuksia koskevan lakiehdotuksen säännöskohtaisissa perusteluissa. Perusteluissa todetaan, että elinvoimakeskusten tehtävänä on alueiden kehittäminen valtion vastuulla olevissa toimeenpano- ja kehittämistehtävissä oman toimialueensa maakunnissa. Elinvoimakeskuksen rooli alueiden kehittämisessä vastaa siten nykyistä ELY-keskusten roolia alueiden kehittämisessä. Voimassa olevassa ELY-keskuksia koskevassa laissa aluekehittämisen tehtäviin viitataan sekä toiminta-ajatusta että tehtäviä koskevissa säännöksissä. Elinvoimakeskuksia koskevassa lakiehdotuksessa on pyritty selkeyttämään keskusten roolia aluekehittämisessä sekä kuvaamaan alueen elinvoiman edistämistehtävää, joka osaltaan kehittää aluetta.

6.4. Maakuntaohjelmien huomioiminen elinvoimakeskusten ohjauksessa

Useat lausunnonantajat, erityisesti maakuntien liitot ovat kiinnittäneet lausunnoissaan huomiota maakuntaohjelmien ohjausvaikutukseen elinvoimakeskusten ohjauksessa. Niiden näkemyksen mukaan lainsäädäntöön tulisi kirjata asiasta tarkemmin.

Ministeriöt toteavat, että elinvoimakeskusten strategisessa ohjauksessa otetaan huomioon maakuntien strategiat ja maakuntaohjelmat. Elinvoimakeskuksia koskevan lakiehdotuksen 7 §:ssä säädetään elinvoimakeskusten toimintaa koskevien yleisten tavoitteiden saavuttamista sekä alueiden näkemysten huomioon ottamista varten laadittavasta elinvoimakeskusten yhteisestä strategia-asiakirjasta. Sillä ohjataan keskusten toiminnan yleistä suunnittelua, ohjausta ja järjestämistä. Lisäksi kullekin keskukselle laaditaan strateginen tulossopimus. Asiakirjat laaditaan hallituksen toimikaudeksi, ja niiden sisältö tarkistetaan tarvittaessa vuosittain. Maakuntien liitot osallistuvat strategian sekä tulossopimusten valmisteluun. Asiakirjojen luonnoksia käsitellään maakunnan yhteistyöryhmissä (MYR), kuten aikaisemminkin ELY-keskusten osalta on tehty ja säädetty (756/2021, 20 §).

Maakuntien liittojen maakunnan pitkän aikavälin strategisiin linjauksiin perustuvasta maakuntaohjelmasta säädetään laissa alueiden kehittämisestä ja Euroopan alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta (756/2021). Uudistuksella ei muuteta maakuntien suunnittelua koskevaa säädöspohjaa.

6.5. Elinvoimakeskusten keskitettyjen tehtävien määrä

Kuntaliitto ja ELY-keskukset ovat lausunnoissaan kiinnittäneet huomiota elinvoimakeskusten keskitettyjen tehtävien määrään ja muun muassa siihen, miten se vaikuttaa elinvoimakeskusten alueelliseen luonteeseen sekä tekee elinvoimakeskusten hallinnollisesta rakenteesta sekavan.

Ministeriöt toteavat, että elinvoimakeskuksilla on useita keskitettyjä tehtäviä (esimerkiksi alue- ja rakennepolitiikan välittävän toimielimen, vesitalouden sekä vesienhoidon ja merenhoidon osalta keskitetyt tehtävät), mikä tarkoittaa sitä, että elinvoimakeskukset ovat keskenään erilaisia ja eri kokoisia. Keskitettyjä tehtäviä on lähes kaikkien hallinnonalojen tehtävissä.

Tehtävien tehokkaan hoitamisen ja osaamisen varmistamisen vuoksi tehtävien keskittäminen on edelleen välttämätöntä. Jatkossa keskitettyjen tehtävien määrää pyritään kuitenkin rajoittamaan elinvoimakeskuksia koskevan virastolain 4 §:ssä säädetyin kriteerein ja tarkastelemaan mahdollisuuksia keskitettyjen tehtävien vähentämiseen. Syyt tehtävien keskittämiseen liittyvät palvelujen saatavuuden parantamiseen ja asiakkaiden yhdenmukaiseen kohteluun, voimavarojen käytön tehostamisen, kielellisten oikeuksien edistämiseen, erityisasiantuntemuksen saatavuuteen tai turvallisuuden kannalta kriittisten toimintojen ylläpitoon. Nykytilaan verrattuna uusiin keskittämisratkaisuihin on esityksessä kuitenkin suhtauduttu pidättyväisesti.

6.6. Elinvoimakeskusten EU:n alue- ja rakennepolitiikan välittävän toimielimen tehtävät

Useat lausunnonantajat ovat ottaneet kantaa EU:n alue- ja rakennepolitiikan tehtävien järjestämiseen elinvoimakeskuksissa. Eräät lausunnonantajat ovat muun muassa esittäneet kyseisten tehtävien hajauttamista tai säilyttämistä vähintään nykytasolla.

Ministeriöt toteavat, että EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelman välittävän toimielimen rahoitus- ja maksatustehtävien sekä kansallisen yritysrahoituksen tehtävät on keskitetty neljään ELY-keskukseen. Elinvoimakeskuksissa jatketaan yritysrahoituspalveluja keskitettynä toimintona

Kaakkois-Suomen, Keski-Suomen, Pohjois-Pohjanmaan ja Itä-Suomen elinvoimakeskuksissa. Kaikissa elinvoimakeskuksissa annetaan lisäksi neuvontaa, palveluohjausta ja verkostotyötä nykyiseen tapaan.

Rahoituspalveluihin liittyvän hallintomallin uudistaminen on oma prosessinsa käynnistyen arvioinnilla vuonna 2026 ja tähdäten uudistettuun lainsäädäntöön vuonna 2028, jolloin keskeisen rahoituslähteen EU:n seuraava ohjelmakausi käynnistyy.

6.7. Alueellisten varautumistehtävien koordinointi

Useat lausunnonantajat ovat kiinnittäneet huomiota elinvoimakeskusten rooliin varautumisessa. Esimerkiksi Satakunnan ELY-keskuksen mukaan säädösehdotukset eivät sisällä selkeitä alueellista varautumista tukevia tehtäviä. Lisäksi Kuntaliitto on kiinnittänyt huomiota varautumiseen käytettäviin resursseihin.

Ministeriöt toteavat, että elinvoimakeskukset edistävät varautumista toimialueillaan niille säädetyillä tehtäväaloilla, esimerkiksi alkutuotannon, vesivarojen, liikenteen, tienpidon jne. osalta, joissa itse toimijat lopulta vastaavat omasta varautumisestaan. Elinvoimakeskusten kokonaisvarautumista tullaan yhteensovittamaan virastotasolla kaikki osastot läpileikaten. Toimialakohtaista varautumistyötä tehdään keskusten osastoilla. Elinvoimakeskusten varautuminen perustuu valmiuslakiin, toimialakohtaiseen lainsäädäntöön sekä mm. yhteiskunnan turvallisuusstrategian mukaisiin tehtäviin. Elinvoimakeskuksia koskevassa lainsäädäntöehdotuksessa varautumisvelvoitetta ei ole asetettu, sillä tulkinta on, että valmiuslain ja toimialakohtaisten säädösten kautta tulevat riittävät velvoitteet.

Parhaillaan sisäministeriön ja valtiovarainministeriön yhteisessä alueellisen varautumisen kehittämishankkeessa selvitetään kuntien, kaupunkien, hyvinvointialueiden ja valtion alueellisten toimijoiden (mukaan lukien Ahvenanmaan valtionvirasto ja Ahvenanmaan maakunnan hallitus) sekä kirkon ja huoltovarmuuskriittisten kolmannen sektorin varautumisen nykytilannetta ja vastuita. Työn tavoitteena on selvittää alueellisten yhteistyörakenteiden järjestämisen eri vaihtoehdot ja tehdä ehdotus toimintamallista ja sen ohjauksesta. Lisäksi selvitetään tilannekuvatoiminnan nykytila.

6.8. Elinvoimakeskusten osastorakenne ja ohjausmalli

Eräiden ELY-keskusten mukaan ehdotettu elinvoimakeskuksia koskeva virastoasetus ei toteuta esityksen tavoitteita monialaisuudesta, palvelujen saatavuuden parantamisesta ja toiminnan tehostamisesta. Niiden mukaan ehdotettu osastorakenne, johtamisjärjestelmä ja ohjausmalli johtavat siilomaiseen hallinnon rakenteeseen.

Ministeriöt toteavat, että elinvoimakeskuksille on tarkoitus säätää yhtenäinen osastorakenne, jossa elinvoimakeskuksessa on vähintään kolme osastoa. Lisäksi elinvoimakeskuksella voi olla elinvoimakeskuksia koskevassa virastolaissa osastorakenteelle säädettyjen ehtojen rajoissa myös muita osastoja, mikäli keskuksen toiminnalliset tarpeet sitä edellyttävät. Keskuksessa voi olla myös osastot yhdistäviä ja muita yksiköitä. Riittävän yhdenmukainen osastorakenne on perusteltu muun muassa kirjanpidon ja seurannan näkökulmasta. Ehdotettuun osastorakenteeseen on päädytty muun muassa toiminnallisuuden varmistamiseksi, jolloin voidaan varmistaa tehtävien hoitamisessa tarvittavan tietopohjan ja osaamisen hyödyntäminen.

Elinvoimakeskuksissa on tärkeää kehittää toimintatapoja ja viraston sisäisiä yhteistyömuotoja ja sitä kautta hyödyntää monialaisuuden synergiaetuja. Tätä voidaan osaltaan tukea hyvällä johtamisella ja johtoryhmätyöskentelyllä sekä kehittämällä elinvoimakeskusten ohjauskäytäntöjä.

6.9. Elinvoimakeskusten määrä

Eräät ELY-keskukset sekä liikenne- ja viestintäministeriö ovat kiinnittäneet huomiota Pohjanmaan elinvoimakeskuksen perustamisen tarkoituksenmukaisuuteen. Kyseisen elinvoimakeskuksen perustaminen edellyttää liikenteen tehtävien jakamista Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan keskusten välillä, mikä koetaan epätarkoituksenmukaiseksi sekä katsotaan aiheuttavan lisäkustannuksia tilanteessa, jossa muualla Suomessa toimintaa tehostetaan ja kustannuksia karsitaan.

Ministeriöt toteavat, että pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaan elinvoimakeskukset ja niiden alueet muodostetaan nykyisten täyden palvelun ELY:jen pohjalta mahdollistaen tarvittaessa korkeamman toimipistemäärän. Elinvoimakeskusten määrää voidaan kasvattaa enintään yhdellä elinvoimakeskuksella palveluiden turvaamiseksi molemmilla kansalliskielillä. Perustamalla esityksen mukaisesti kymmenen elinvoimakeskusta toteutetaan hallitusohjelman kirjausta. Aluehallintouudistuksen lainsäädäntöhankkeen ohjausryhmä päätyi esittämään kymmenen elinvoimakeskuksen perustamista erityisesti kielellisten oikeuksien varmistamiseksi.

6.10. Elinvoimakeskusten toimipaikat ja monipaikkaisuus

Pro ry toteaa lausunnossaan, että se olisi valmis antamaan virastoille esitettyä laajemmat valtuudet määrätä toimipaikoista ja muista työntekopaikoista työjärjestyksellä noudattaen valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittamisen perusteista annetun lain (728/2021) säädöksiä ja valtion monipaikkaisen työn linjauksia soveltaen. Myös JUKO ry on kiinnittänyt huomiota monipaikkaisuuden tärkeyteen.

Eräät lausunnonantajat ovat pitäneet elinvoimakeskusten päätoimipaikoista säätämistä tarpeettomana. Lausunnonantajat kokevat, että päätoimipaikkastatus määrittelisi tarpeettomasti esimerkiksi elinvoimakeskuksen ylijohtajan sijaintipaikan ja saattaisi johtaa myös asiantuntijoiden keskittymiseen ylimmän johdon mukana.

Ministeriöt toteavat, että uudistus toteutetaan säilyttämällä virastojen nykyinen toimipaikkaverkosto, jolla varmistetaan alueellisten erityispiirteiden tuntemus ja yhteistyöverkostot. Uudistus toteutetaan elinvoimakeskusten toimipaikkaverkostoa ja lähtökohtaisesti niihin sijoitettujen virkojen virkapaikkoja muuttamatta. Tavoitteena on, että alueellisten erityispiirteiden tuntemusta edellyttäviä virkoja tulisi sijoittaa kyseisen alueen toimipaikkaan. Keskuksilla on toimipaikka kaikissa maakunnissa. Elinvoimakeskuksissa noudatetaan valtionhallinnon monipaikkaisuuden linjauksia.

6.11. Asiakastiedon siirtyminen elinvoimakeskusten ja Lupa- ja valvontaviraston välillä

Satakunnan ELY-keskus on kiinnittänyt lausunnossaan huomiota asiakastiedon siirtymisen tärkeyteen elinvoimakeskusten ja Lupa- ja valvontaviraston välillä.

Ministeriöt toteavat, että elinvoimakeskusten toimeenpanossa tunnistetut välttämättömät tietojärjestelmämuutokset etenevät tällä hetkellä arvioiden suunnitelman mukaisesti ja aikataulussa. Yhteistyö niiden virastojen, joita aluehallintouudistus koskee ml. SYKE ja Metsähallitus, on käynnissä samoin kuin yhteistyö Traficomiin siirtyvien tehtävien vaatimista tietojärjestelmämuutoksista. Parhaillaan käynnissä on myös noin 90 tietojärjestelmän ja palvelun muutostarpeiden ja niiden toteuttamisen suunnittelu sekä nykyisen ELY-keskuksen ja KEHA-keskuksen yhteisen intranetin ja ely.fi -verkkosivujen uudistaminen palvelemaan elinvoimakeskuksia.

Elinvoimakeskusten ja Lupa- ja valvontaviraston asiakastietojärjestelmän kehittäminen ei ole tällä hetkellä työn alla, koska lähtökohtana toimeenpanossa on ollut as is -periaate. ELY-keskuksilla ei ole yhteistä, kaikkien vastuualueiden käytössä olevaa asiakastietojärjestelmää, koska järjestelmän kehittämiseen ei toistaiseksi ole ollut riittäviä resursseja. Uudet virastorakenteet mahdollistavat nykytilaa paremmin tietojärjestelmien kehittämistä ja ohjaamista.

Ministeriöt toteavat, että valmistelussa on kuitenkin tunnistettu, että tässä esityksessä mukana olevaan lain yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmästä tulisi mahdollistaa tietojen luovuttaminen elinvoimakeskusten ohella myös Lupa- ja valvontavirastolle. Muutos olisi tärkeä investointien lupamenettelyjen sujuvoittamiseksi ja lupamenettelyihin liittyvän ennakollisen ohjauksen ja yhteistyön edistämiseksi. Tätä koskeva esitys pyritään antamaan vuoden 2025 aikana.

7. Asiantuntijakuulemisissa esille nousseet Ahvenanmaan valtionvirastoa koskevat huomiot

7.1. Ahvenanmaan maakunnan hallituksen asiantuntijalausunnosta

Maakunnan hallituksen lausunnon mukaan maakunnan hallituksen lausuntokierroksella esittämänsä lisäksi se ei ole ollut yhteydessä tätä asiaa valmistelleisiin valtakunnan virkamiehiin, eikä siihen ole oltu yhteydessä. Maakunnan hallituksen ehdotuksesta aiemmin esittämiä näkökulmia ei ole olennaisilta osiltaan otettu huomioon.

VM toteaa, että valtion aluehallintouudistusta koskevan lainsäädännön valmistelun yhteydessä on ollut välttämätöntä säätää laki Ahvenanmaan valtionvirastosta, jäljempänä *AVV*, aluehallintovirastoista annetun lain kumoutuessa. AVV toiminta ja tehtävät jatkuvat nykytilaa vastaavalla tavalla. Uudistuksella ei ole vaikutusta maakunnan tehtäviin. Tällä perusteella on pidetty riittävänä lausuntomenettelyä, kun otetaan huomioon, että AVV-lain valmistelua varten asetettu Ahvenanmaa -alatyöryhmä on keskustellut maakunta hallituksen virkamiesten kanssa ja lisäksi AVV:n virkamiehet ovat keskustelleet maakunnan hallituksen virkamiesten kanssa. Lisäksi hanke on esitelty asetetussa VM:n ja maakunnan hallituksen välisessä Ålands kontaktpersonsgrupp -ryhmässä.

Maakunnan hallitus on lausunnossaan todennut, että AVV-lain ensimmäistä pykälää koskevassa ehdotuksessa pitäisi todeta, että Ahvenanmaan valtionvirasto ”...turvaa sellaisten valtion palvelujen saatavuutta, joista muu valtionviranomainen ei lain mukaan vastaa Ahvenanmaan maakunnassa”, sen erityisen aseman selkiyttämiseksi. Tämä voisi heijastua myös viranomaisen toimialaa ja tehtäviä koskevaan 3 §:än. Säännökseen pitäisi tehdä yleinen lisäys, jossa selvennetään, että Ahvenanmaan valtionvirasto voi hoitaa tehtäviä, joita ei luetella tässä pykälässä, mikäli tehtävä ei lain mukaan kuulu jonkun muun valtion viranomaisen tehtäviin Ahvenanmaan maakunnassa. Maakunnan hallituksen lausunnossa esittämät esimerkit liittyvät sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan säännöksiin sekä sote- ja hyvinvointialueuudistuksen yhteydessä tehtyihin lain muutoksiin. Maakunnan hallituksen mukaan osoitus ehdotetun lisäyksen tarpeesta on esimerkiksi se, että valtakunnan hyvinvointialueuudistukseen liittyvien lainmuutosten jälkeen Ahvenanmaan valtionvirastolla ei enää ole toimivaltaa valvoa sellaisia sosiaalihuollon osia, jotka kuuluvat valtakunnan lainsäädäntövaltaan (muun muassa hallinnollinen puuttuminen henkilökohtaiseen vapauteen). Tämä tarkoittaa maakunnan mukaan sitä, että Ahvenanmaalla ei ole toimivaltaista valvontaviranomaista ollenkaan, vaan ihmiset joutuvat tekemään valituksensa oikeusasiamiehelle tai oikeuskanslerille. Toinen esimerkki on se, että hyvinvointialueuudistuksen jälkeen Ahvenanmaan valtionvirasto on joutunut määräämään yli 20:lle lääkärille pätevyyden suorittaa tiettyjä tehtäviä, jotka liittyvät mielenterveyslain (1116/1990) mukaiseen hallinnolliseen puuttumiseen henkilökohtaiseen vapauteen. sitä, että Ahvenanmaalla ei ole toimivaltaista valvontaviranomaista ollenkaan, vaan ihmiset joutuvat tekemään valituksensa oikeusasiamiehelle tai oikeuskanslerille.

STM:n mukaan Ahvenanmaan valtuuskunta totesi 25.2.2021 sote- ja hyvinvointialueuudistuksen yhteydessä antamassaan lausunnossa, että itsehallintolaista ei johdu estettä sille, että sellaiset valtakunnan toimivaltaan kuuluvat tehtävät, jotka valtakunnan lainsäädännön mukaan kuuluvat kunnille, pysyvät Ahvenanmaan maakunnassa kuntien tehtävinä, vaikka ne muualla Suomessa siirretään sellaisille viranomaisille, joita Ahvenanmaalla ei ole. Myös perustuslakivaliokunta totesi sote-uudistuksen yhteydessä antamassaan lausunnossa, että säännösehdotukset sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä eivät suoraan koske Ahvenanmaan itsehallintoa, eikä Ahvenanmaan maakunnassa olevilta kunnilta uudistuksen myötä siirry pois tehtäviä (PeVL 17/2021 vp, kpl 191-192). Sote- ja hyvinvointialueuudistuksen yhteydessä ehdotettiin lisättäväksi joihinkin valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluviin lakeihin tai niiden yksittäisiin pykäliin säännökset koskien niiden soveltamista Ahvenanmaalla. Perustuslakivaliokunta totesi, että Ahvenanmaan itsehallinnon kannalta olisi tällaisissa tilanteissa asianmukaista säätää tarpeelliset muutokset itsehallintolakiin, ja sääntelyn kattavuudesta tulisi huolehtia niin, että viranomaisten toimivaltuudet ovat selkeitä eikä sääntelyyn jää aukkoja (PeVL 18/2022 vp). Asiaan liittyvä itsehallintolain muutos on mielenterveyslain osalta valmisteilla oikeusministeriössä.

Valtion aluehallinnon uudistamisen lainsäädäntöhankkeen yhteydessä selkeytetään oikeustilaa henkilökohtaisen vapauden rajoittamisen valvontaan liittyvien tehtävien osalta. Sellaiset lastensuojelulaissa (417/2007) ja kehitysvammaisten erityishuollosta annetussa laissa (519/1977) aluehallintovirastolle säädetyt tehtävät, jotka aluehallintovirastosta annetun lain 16 §:n mukaisesti kuuluvat Ahvenanmaan maakunnassa valtionvirastolle, on ehdotettu olemassa olevaa oikeustilaa teknisesti selkeyttävästi säädettäväksi Ahvenanmaan valtionvirastolle (lakiehdotukset 221 ja 250). Tarkoituksena on siirtää kyseiset valvontatehtävät myöhemmin sopimusasetuksella itsehallintoviranomaisille.

> **VM pitää** lausunnossa ehdotettua AVV:lle yleisen toimivallan luovaa sääntelyä ongelmallisena perustuslain 2 §:n 3 momentin näkökulmasta, jonka mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin, ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Lähtökohtana on, että julkisen vallan käytön tulee olla aina palautettavissa eduskunnan säätämässä laissa olevaan toimivaltaperusteeseen (HE 1/1998 vp, s. 74/II). Lailla säätämiseen taas kohdistuu yleinen vaatimus lain täsmällisyydestä ja tarkkuudesta (PeVL 10/2016 vp, s. 3). **VM toteaa**, että tämän uudistuksen yhteydessä ei ole tarkoitus muuttaa tehtäviä koskevaa aineellisoikeudellista lainsäädäntöä, kuin tekemällä siihen viraston nimiä koskevat teknisluonteiset muutokset ja muut uudistuksesta johtuvat muutokset, ja näin sen sisältöä koskevat aineellisoikeudelliset kysymykset on ratkaistava osana ko. lainsäädännön kehittämistä ja valmistelua.
>
> Edellä todettu huomioiden, **VM ei kannata** ehdotusta eikä näin ollen ehdota muutoksia ehdotettuun sääntelyyn.

Maakunnan hallituksen lausunnossa todetaan, että tähän saakka Ahvenanmaan valtionvirasto on kuulunut valtiovarainministeriön hallinnonalalle. Maaherran ja Ahvenanmaan valtionviraston itsehallintojärjestelmään kuuluvan tehtävän kannalta, ja koska on tärkeää, että Ahvenanmaan valtionvirastoa ja erityisesti Ahvenanmaan valtuuskuntaa pidetään kaikissa yhteyksissä riippumattomina suhteessa sekä valtiovarainministeriöön että oikeusministeriöön, pitäisi harkita Ahvenanmaan valtionviraston siirtämistä valtioneuvoston kanslian hallinnonalalle.

> **VM toteaa**, että hallituksen lähtökohtana uudistuksessa on ollut, että AVV jatkaa toimintaansa nykytilaa vastaavalla tavalla. Käytännössä tämä tarkoittaa myös sitä, että hallitus on katsonut AVV:n edelleen kuuluvan VM:n hallinnonalalle, eikä VM näin ollen voi kannattaa ehdotusta.

Maakunnan hallituksen lausunnossa todetaan, että Ahvenanmaan valtionviraston sijoituspaikaksi ehdotetaan Maarianhaminaa. Vaikka sijoituspaikan siirtäminen ei olekaan ajankohtaista, voitaisiin harkita, että sen sijaan sanottaisiin viraston sijoituspaikan olevan Ahvenanmaan maakunnassa tai Ahvenanmaalla sijaitsevassa kunnassa.

> **VM toteaa**, että AVV:n toimipaikaksi on ehdotettu säädettäväksi Maarianhamina. Hallituksen linjaus on ollut, että AVV:n asema ja tehtävät säilyvät ennallaan, joka käytännössä tarkoittaa, ettei uudistuksella ole henkilöstövaikutuksia eikä suuremmin kustannusvaikutuksiakaan. Toimipaikan sijaintia ei ole tarkoitus muuttaa tässä yhteydessä. AVV:n toimipaikan vaihdoksesta voisi olla kielteisiä vaikutuksia valtion palvelujen saatavuuteen ahvenanmaalaisten kannalta, jossa 1/3 väestöstä asuu Maarianhaminassa, joka on myös merkittävä työssäkäyntialue Ahvenanmaan maakunnassa. Valtionviraston sijainti Maarianhaminassa palvelee myös maaherran ja viraston tehtäviä kokonaisuutena, johon kuuluu yhteistyö muiden valtionviranomaisten sekä itsehallintoviranomaisten kanssa. Toimipaikan sijainnin muutoksella kokonaisuutena arvioiden voisi olla kielteisiä uin kustannusvaikutuksia ja henkilöstövaikutuksia. Kyse on viime kädessä valtakunnan lainsäädäntövaltaan ja sitä seuraavaan hallintovaltaan kuuluvasta uudistuksesta.
>
> **VM ei ehdota** muutoksia ehdotettuun sääntelyyn.

Maakunnan hallituksen lausunnon mukaan kahdella edellisellä kerralla AVV:n päällikkönä toimivan maaherran virkaa täytettäessä itsehallinnon ja valtiovarainministeriön välille on syntynyt konflikti siitä, mitkä säännöt ovat voimassa maaherran virkaa ja sen kelpoisuusvaatimuksia koskevien säännösten osalta. Muut seikat ilmenevät lähemmin lausunnosta.

VM toteaa, että AVV:n päällikkönä toimivan maaherran virkaan sovelletaan rinnakkain Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991), jäljempänä *itsehallintolaki*, ja valtion ylimpiin virkamiehiin sovellettavia valtion virkamieslain yleisiä ja erityisiä kelpoisuusvaatimuksia. AVV:n päällikkönä toimivan maaherran virkaa täytettäessä sovelletaan voimassa olevia valtion virkamieslain 8 §:n 2 momentissa säädettyjä valtion ylimmän virkamiesjohdon erityisiä kelpoisuusvaatimuksia (ylempi korkeakoulututkinto, tehtävän edellyttämä monipuolinen kokemus, käytännössä osoitettu johtamistaito ja johtamiskokemus). Tältä osin VM viittaa oikeuskanslerinviraston 11.2.2025 antamaan lausuntoon (OKV/3009/21/2024) koskien Ahvenanmaa-työryhmän 2023 mietintöä: Selvitys eräistä Ahvenanmaan itsehallinnon kehittämiseen liittyvistä kysymyksenasetteluista (VN/3796/2023). Uudistuksen lähtökohtana on ollut säilyttää AVV:n toiminta nykytilaa vastaavana.

> **VM ei pidä mahdollisena**, että AVV:n päälliköksi nimitettäisiin henkilö, johon ei sovellettaisi taikka joka ei täyttäisi virkamieslaissa säädettyjä valtion ylimmän virkamiesjohdon erityisiä kelpoisuusvaatimuksia.

7.2. Ahvenanmaan valtionviraston asiantuntijalausunnosta

Ahvenanmaan valtionviraston lausunnossa on nostettu esille, että AVV:n tehtävänä on myös uudistuksen voimaantulon jälkeen vastata valtion palveluiden saatavuudesta Ahvenanmaan maakunnassa ja edistää alueellista yhdenvertaisuutta hoitamalla toimivaltansa rajoissa toimeenpano-, ohjaus- ja valvontatehtäviä Ahvenanmaan maakunnan alueella. AVV:n tehtäväalue on jatkossakin laajempi kuin mitä aluehallintovirastoilla on tällä hetkellä ja kuin mitä uudella Lupa- ja valvontavirastolla tulee olemaan. Nämä tehtävät ovat valtion palveluita, joiden tulee olla saatavilla itsehallintoalueella niiden vuosittaisesta käyttöasteesta riippumatta. AVV:lla ei ole tällä hetkellä eikä jatkossakaan yleistä toimivaltaa valtion tehtävien hoitamiseen Ahvenanmaan maakunnassa.

> **VM tukee AVV:n esittämää ja viittaa** tältä osin edellä tässä vastineessa annettuun vastineeseen koskien maakunnan hallituksen lausuntoa.

Ahvenanmaan valtionvirastolle osoitettavista tehtävistä on säädettävä erikseen, mikä käytännössä tarkoittaisi sitä, että lainsäädännön valmistelussa tulisi jatkossa ottaa kantaa siihen, että 1) kuuluuko tehtävä Ahvenanmaan maakunnassa Ahvenanmaan maakunnan vai valtakunnan lainsäädäntövaltaan, ja 2) jos tehtävä ei kuulu Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövaltaan, on selvästi määriteltävä, mikä valtion viranomainen huolehtii tehtävän hoitamisesta Ahvenanmaan maakunnassa.

> **VM pitää** lausunnossa todettua huomiota perusteltuna ja lähtökohdiltaan kannatettavana.

Lausunnosta ilmenee, että useiden tietojärjestelmien kehittämisessä on isoja haasteita, jotka pitää ratkaista voimassa oleva valtakunnan lainsäädäntö ja Ahvenanmaan itsehallintolaki huomioon ottaen. Talousarviossa on varattava rahaa esimerkiksi Ahvenanmaan valtionviraston liittämiseen kansalliseen väestökirjanpitopalveluiden ELSA-asiankäsittelyjärjestelmään. Jos tähän ei varata budjettivaroja, väestökirjanpitopalveluita ei kyetä tarjoamaan yhdenvertaisesti muuhun maahan nähden.

> **VM toteaa**, että asianhallinta- ja tietojärjestelmien kehittämistä toteutetaan kaikissa virastoissa talousarviossa päätettyjen määrärahojen puitteissa. Tämä esille nostettu ongelma ei kuitenkaan johdu tästä uudistuksesta. VM tunnistaa sen, että valtionvirastoa koskevan oman lain valmistelu on tuonut esiin valtionviraston kehittämistyön, jota edistetään erilaisin ohjauskeinoin ja josta keskustellaan ohjaavien ministeriöiden kanssa.

Lausunnon mukaan on edelleen epäselvyyttä tietyistä kysymyksistä, jotka koskevat henkilökohtaisen vapauden hallinnollista rajoittamista, ja jotka Ahvenanmaan itsehallintolain mukaan kuuluvat valtakunnan lainsäädäntövaltaan. Aluehallintouudistukseen sisältyy muun muassa lastensuojelulain muuttamista koskeva ehdotus, joka mahdollistaa sellaisen sopimusasetuksen valmistelun, jolla valvontatehtävä siirrettäisiin itsehallintoviranomaisille (lakiehdotus 250). Sen sijaan vastaavaa valvontatehtävää vanhuspalveluiden osalta ei ole mahdollista ratkaista sopimusasetuksella. Se on vakava puute, koska valtiolla ei ole hallintotoimivaltaista viranomaista Ahvenanmaalla vanhuspalveluihin liittyen. Ahvenanmaan valtionvirasto on keskustellut asianomaisen ministeriön kanssa sen tietoon tulleista tilanteista. Ahvenanmaan valtionvirastolla ei kuitenkaan ole toimivaltaa lainvalmisteluun ryhtymiseksi.

> **STM toteaa**, että valtion aluehallinnon uudistamisen lainsäädäntöhankkeen yhteydessä pyritty selkiyttämään oikeustilaa henkilökohtaisen vapauden rajoittamisen valvontaan liittyvien tehtävien osalta. Sellaiset lastensuojelulaissa (417/2007) ja kehitysvammaisten erityishuollosta annetussa laissa (519/1977) aluehallintovirastolle säädetyt tehtävät, jotka aluehallintovirastosta annetun lain 16 §:n mukaisesti kuuluvat Ahvenanmaan maakunnassa valtionvirastolle, on ehdotettu säädettäväksi Ahvenanmaan valtionvirastolle (lakiehdotukset 221 ja 250). Tämä mahdollistaa sellaisen sopimusasetuksen valmistelun, jolla kyseiset valvontatehtävä siirrettäisiin myöhemmin itsehallintoviranomaisille.
>
> Vanhuspalveluiden osalta ei ole voimassa valtakunnan lainsäädäntöä, jossa säädetään henkilökohtaisen vapauden rajoittamisen edellytyksistä tai niiden noudattamisen valvonnasta. STM:ssä on vireillä laaja itsemääräämisoikeuden kehittämistä koskeva hanke, jossa on mm. tavoitteena uudistaa sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntöä niin, että asiakkaiden ja potilaiden itsemääräämisoikeudesta ja sen rajoittamisesta on

säädetty kattavasti. Lainvalmisteluhankkeelta on poistettu kehysriihessä 2024 rahoitus, eikä hallitus tule antamaan asiaa koskevaa esitystä tällä hallituskaudella.

Ministeriöt katsovat, että vanhustenhuollon osalta tämä todettu ei kuitenkaan johdu tästä uudistuksesta. **Ministeriöt toteavat**, että tämän uudistuksen yhteydessä ei ole tarkoitus muuttaa lainsäädäntöä, kuin tekemällä siihen viraston nimiä koskevat teknisluonteiset muutokset ja muut uudistuksesta johtuvat muutokset, ja näin sen sisältöä koskevat aineellisoikeudelliset kysymykset on ratkaistava osana ko. lainsäädännön kehittämistä ja valmistelua.

Lausunnon mukaan hallituksen esityksessä (luvussa 4.2.5.3) todetaan, että viranomaisten välistä yhteistyötä ja matalan kynnyksen yhteydenpitoa myös ruotsin kielellä tulisi tukea tulosohjauksen keinoin. Aluehallintouudistuksen toimeenpanossa on kiinnettävä erityistä huomiota viranomaisten väliseen yhteistyöhön. Ahvenanmaan valtionvirasto toteaa, että valtio ei ole vielä yhdessä hankkinut teknistä simultaanitulkkausvälineistöä, joka voitaisiin ottaa helposti käyttöön sekä lähi- että etäkokouksissa.

Lausunnon mukaan Lupa- ja valvontavirastoa koskevan lakiehdotuksen 13 §:ssä säädetään valmiutta koskevasta alueellisesta yhteistyöstä. Sen osalta Ahvenanmaan valtionvirasto katsoo, että huolimatta käynnissä olevista lainsäädännön muutoksista [valmiuslain (1552/2011), tasavallan presidentin asetuksen (900/2000) ja Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) muutokset], tämä ei saa estää alueellisen tason yhteistyön rakentamista. Ahvenanmaan osalta on turvattava sekä valtion että itsehallinnon viranomaisten osallistuminen yhteistyöhön.

VM katsoo, että esityksessä on otettu huomioon varautumisvastuiden toteuttaminen myös Ahvenanmaan maakunnassa parhaalla mahdollisella tavalla, tunnistaen itsehallintolain sääntely. LVV toteuttaa varautumisen alueellista yhteistyötä Manner-Suomessa ja AVV Ahvenanmaan maakunnassa rajoitetummin huomioiden itsehallintolaki ja mainittu sopimusasetus. Esityksessä ei ehdoteta muutoksia varautumista koskeviin säännöksiin. Valmiuslain (1552/2011) 12 §:n mukaan valtioneuvoston, valtion hallintoviranomaisten, valtion itsenäisten julkisoikeudellisten laitosten, muiden valtion viranomaisten ja valtion liikelaitosten sekä hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien, kuntien, kuntayhtymien ja muiden kuntien yhteenliittymien tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa. Valmiuslain 13 §:n mukaan varautumista johtaa ja valvoo valtioneuvosto sekä kukin ministeriö toimialallaan. Kukin ministeriö yhteensovittaa varautumista omalla toimialallaan. Varautumisen yhteensovittamisesta valtioneuvostossa säädetään erikseen.

Edellä todettu huomioiden, **VM toteaa,** että lain 13 §:n toimeenpanon suunnittelussa kuvataan tarkemmin eri tahojen yhteistyö varautumisen yhteistyöalueella sekä valmiustoimikunnassa siten, että yhteistyö Ahvenanmaan maakunnan, Ahvenanmaan valtionviraston sekä muiden Ahvenanmaalla toimivien valtakunnan viranomaisten (ml. Ahvenanmaan kunnat) kirjataan yhdessä sovitulla tavalla. **VM tarkentaa**, että se **ei kannata** ehdotettuun sääntelyn muuttamisesta tältä osin.

8. Asiantuntijakuulemisissa esille nousseet liitelakeja ja muita asioita koskevat erinäiset huomiot

8.1. Kasvatusta ja koulutusta koskevat huomiot

Kuntaliitto tuo lausunnossaan esiin huolen avien nykyisen kehittämis- ja koulutusroolin säilymisestä uudessa virastossa. Samoin Kuntaliitto toteaa, ettei se kannata eduskunnassa parhaillaan käsiteltävänä

olevaa hallituksen esitystä HE 212/2024 siltä osin kuin siinä esitetään laajennettavaksi aluehallintovirastojen roolia perusopetuksen laillisuusvalvonnassa.

Ministeriöt toteavat, että voimassa olevan aluehallintovirastoja koskevan lain (896/2009) 2 §:n mukaan aluehallintovirastot edistävät alueellista yhdenvertaisuutta hoitamalla lainsäädännön toimeenpano-, ohjaus- ja valvontatehtäviä alueilla. Lupa- ja valvontavirastoa koskevan lakiehdotuksen 1 §:ssä edotetaan säädettäväksi, että valtiolla on erikseen säädettyjä lupa-, valvonta-, rekisteröinti-, toimeenpano-, ja ohjaustehtäviä sekä yleisen edun valvontaa varten Lupa- ja valvontavirasto.

Kuten säädösten sanamuodoista käy ilmi, myös uudella Lupa- ja valvontavirastolla olisi ohjaustehtävä. Sen sijaan edes voimassa olevassa lainsäädännössä ei säädetä aluehallintovirastojen kehittämis- tai kouluttajaroolista opetustoimessa. Opetuksen ja koulutuksen kehittäminen on Opetushallituksen lakisääteinen tehtävä (laki opetushallituksesta 564/2016 2 §.) Kouluttaminen voidaan toki nähdä yhtenä keinona hoitaa ohjaustehtävää. Olennaista on kuitenkin toiminnan painopiste. Tällä hetkellä aluehallintovirastot ovat kohdentaneet huomattavan paljon henkilöstöresurssia työnantajien vastuulle kuuluvaan täydennyskoulutukseen. Ei voida pitää tarkoituksen mukaisena, että täydennyskoulutukseen ohjataan enemmän henkilöstöresurssia kuin esimerkiksi opetustoimen kantelujen käsittelyyn. Virastouudistus antaakin mahdollisuuden kirkastaa viraston perustehtävää oikeusturvakysymyksiin keskittyvänä valtion virastona.

Mitä taas tulee Kuntaliiton huomioon aluehallintovirastojen valvontatehtävän laajentamisesta, VM ja OKM toteavat, että kyseisellä hallituksen esityksellä on tarkoitus toteuttaa hallitusohjelman kirjaus koulujen laillisuusvalvonnan vahvistamisesta. Hallituksen esityksellä HE 212/2024 ei ole asiallista riippuvuussuhdetta nyt käsiteltävänä olevan virastouudistusta koskevan hallituksen esityksen HE 13/2025 kanssa eikä sitä ole ollut tarpeen käsitellä HE 13/2025 valmistelun yhteydessä. Jatkossa vahvistettua laillisuusvalvonnan tehtävää hoitaisivat perusopetuslain (628/1998) 41 a- c §:n mukaisesti Lupa- ja valvontavirasto, jos eduskunta hyväksyy lakiesitykset suunnitellusti.

8.2. Liikunta, nuoriso ja kirjastotoimi

Kuntaliitto kiinnittää lausunnossaan huomiota aluehallintovirastojen liikunnan, nuorison ja kirjaston toimialojen nykyiseen vahvaan kehittämis- ja koulutustehtävään. Kuntaliiton mukaan uudistuksen myötä on epäselvää, miten kyseisiä kehittämis- ja koulutustehtäviä alueelliset erot ja palvelutarpeet huomioiden hoidetaan uudessa valtakunnallisessa virastossa. Kuntaliitto pitää tärkeänä huomioida myös kyseisten sektorien merkittävä avustuksenjakotehtävä. Kuntaliitto pitää toivottavana, että uudistuksen myötä sekä yhtenäistetään avustuksen myöntökriteereitä valtakunnallisesti että säilytetään alueelliseen tuntemukseen ja tietoon perustuva harkinta.

Ministeriöt toteavat, että mainituissa tehtävissä säilyvät kehittämis- ja koulutustehtävät. Tehtävissä on edelleen prosesseja, joiden toteutuminen edellyttää tietoa alueesta ja sen erityispiirteistä. Virastolla säilyy alueellinen asiantuntemus, eikä muutoksella arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia viranomaisten toimintaan tai alueellisesti hoidettavien valtionhallinnon tehtävien toteuttamiseen.

Ministeriöt toteavat, että valtionavustuksissa toteutuu jo nykyisellään valtakunnallisuus, kun hakuilmoitukset avustuskriteereineen ovat valtakunnallisia. Valtionavustushakemusten käsittelyssä alueellinen asiantuntemus voidaan niin ikään tarvittaessa hyödyntää, koska valtakunnallinen virasto toimii monipaikkaisesti. Alueellisuutta enemmän useissa avustusmuodoissa merkitsevät muut kriteerit ja painopisteet, joita peilataan avustusharkinnassa hakijan toimintaympäristöön. Avustusmuodon niin vaatiessa kohdentamisen perusteena käytetään kerättyä alueellista tietoa.

Ministeriöt toteavat, että avustusten osalta on jo hyviä käytänteitä valtakunnallisesti toimimisesta, valtionavustuksia on käsitelty ja myöntökriteerit laadittu yhteisesti. Lisäksi viraston useiden

toimipaikkojen myötä säilytetään alueelliseen tuntemukseen ja tietoon perustuva harkinta. Ministeriöt kiinnittävät huomiota siihen, että organisaation suunnittelussa on huomioitu, että varhaiskasvatuksen, koulutuksen ja kulttuurin osaston yhtenä prosessina on kirjasto-nuoriso- ja liikuntatoimen henkilöstön koulutus ja osaamisen kehittäminen.

8.3. Kuntien kulttuuritoiminta

Kuntaliitto toteaa lausunnossaan, että lupa- ja valvontavirastoa koskevan lain 3 §:n 2 kohdan mukaisiin tehtäviin eivät kuuluisi lupa-, valvonta-, ohjaus- ja rahoitustehtävät koskien kuntien kulttuuritoimintaa. Kuntaliitto esittää, että lupa- ja valvontaviraston tehtäviin kuuluisi myös kuntien kulttuuritoiminnan valvonta ja vastaavat tehtävät sekä esittää, että kuntien kulttuuritoiminnasta annetun lain (166/2019) 4 §:ään lisättäisiin lupa- ja valvontavirasto.

Ministeriöt toteavat, että aluehallintovirastojen tehtävänä kuntien kulttuuritoimintaan liittyen on nykyisin peruspalvelujen saatavuuden arviointi. Lupa- ja valvontavirastoa koskevan lain 14 §:n mukaan tehtävä siirtyisi lupa- ja valvontavirastolle. Kulttuuripalvelujen peruspalvelujen arvioinnin on toteuttanut käytännössä Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore. Esityksellä ei ole tarkoitettu muuttaa kuntien kulttuuritoiminnan peruspalvelujen arvioinnin toteuttamistapaa.

Ministeriöt toteavat, että lupa- ja valvontavirastolla ei olisi muita kuntien kulttuuritoimintaa koskevia valtion viranomaisen tehtäviä, vaan niitä hoitavat alueilla kuntien kulttuuritoiminnasta annetun lain 4 §:n mukaisesti Museovirasto, Taiteen edistämiskeskus sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset. Nämä tehtävät ovat siirtymässä vuoden 2026 alusta lähtien opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastouudistuksessa Museovirastolle, Taide- ja kulttuurivirastolle sekä aluehallinnon uudistuksessa elinvoimakeskuksille.

Ministeriöt toteavat, että uudistuksella ei ole tarkoitus laajentaa lupa- ja valvontaviranomaisen tehtäviä kuntien kulttuuritoimintaan liittyen verrattuna aluehallintovirastojen nykyisiin tehtäviin. Lupa- ja valvontavirastoa koskevan lain 3 §:ssä on pyritty kuvaamaan viraston päätehtäväalueet sekä päätehtäväalueiden pääasialliset sisällöt. Tehtävät ja niiden tarkempi sisältö määräytyvät nimenomaisen aineellisen lainsäädännön perusteella. Koska lupa- ja valvontavirastolla ei olisi kuntien peruspalvelujen arvioinnin lisäksi muita kuntien kulttuuritoimintaa koskevia tehtäviä, ministeriöt eivät pidä kuntien kulttuuritoiminnan mainitsemista erikseen viraston päätehtäväalueita koskevassa säännöksessä eikä lupa- ja valvontaviraston mainitsemista kuntien kulttuuritoiminnasta annetussa tarpeellisena ja perusteltuna.

8.4. Ahvenanmaan maakunnan hallituksen asiantuntijalausunnosta koskien sopimusasetuksia

Maakunnan hallituksen mukaan valtakunnan lainsäädännön siirtymäsäännökset eivät tarkoita sitä, että itsehallintolain 32 §:n mukaiset sopimusasetukset jäisivät automaattisesti voimaan, mikäli sopimusasetuksen perustana oleva säännös kumotaan. Jos sopimusasetuksia ei muuteta, vaarana on, että valtion aluehallintouudistuksen myötä katoaa niiden viranomaistehtävien säädösperusta, joita valtakunnan viranomaiset suorittavat Ahvenanmaan maakunnassa tai joita maakunnan viranomaiset suorittavat valtakunnan puolesta Ahvenanmaalla. Se, että valtakunnan viranomaiset tai maakunnan viranomaiset itse käytännössä ehtisivät luomaan vastaavaa toimintaa ja palveluita ahvenanmaalaisille 1.1.2026 mennessä, ei ole käytännössä eikä teoriassa mahdollista. Tämä huomio koskee maakunnan hallituksen lausunnossa tarkemmin kuvattuja sopimusasetuksia.

Maakunnan hallitus on nostanut esille seuraavat asetukset:

- Tasavallan presidentin asetus rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain mukaisten tehtävien hoitamisesta Ahvenanmaalla (478/2024).

- Tasavallan presidentin asetus sosiaalihuollon ammattihenkilöiden kelpoisuusvaatimuksiin ja ammattitoimintaan liittyvien eräiden hallinto- ja valvontatehtävien hoitamisesta Ahvenanmaalla (655/2020).
- Tasavallan presidentin asetus eräiden terveyden- ja sairaanhoidon tehtävien hallinnosta Ahvenanmaan maakunnassa (1179/2009).
- Tasavallan presidentin asetus Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston kansallisen ohjelman hallintotehtävien hoidosta Ahvenanmaalla (949/2023), joka koskee ELY-keskusten nykyisiä tehtäviä.

VM toteaa, että itsehallintolain 32 §:ssä tarkoitetut sopimusasetukset ovat tasavallan presidentin asetuksia. Annettujen sopimusasetusten johtolauseesta käy ilmi, että ne on annettu itsehallintolain 32 §:n nojalla ja Ahvenanmaan maakunnan hallituksen suostumuksella. Sopimusasetuksien osalta on syytä huomata, että ne ovat erityispiirteistään huolimatta luonteeltaan asetuksia, vaikka tasavallan presidentti päättää niistä ilman valtioneuvoston ratkaisuehdotusta (PL 58 § 3 mom. 4 k.). Nämä asetukset eivät kumoudu valtion aluehallintouudistusta koskevan lainsäädännön myötä. Lainkirjoittajan oppaan mukaan asetukset kumoutuvat, jos 1) muutoslailla kajotaan kyseistä asetusta koskeviin asetuksenantovaltuuksiin eikä samassa yhteydessä muuta säädetä, 2) annetaan asetuksen kumoava uusi asetus tai 3) asetus kumotaan muutoslain voimaantulosäännöksellä. Koska mitään näitä toimenpiteitä ei tämän uudistuksen yhteydessä ole tarkoitus tehdä, jäävät sopimusasetukset voimaan nykytilaa vastaavalla tavalla. Virastolakien yleiset siirtymäsäännökset eivät muuta sopimusasetuksia, vaan pikemminkin varmistavat sopimusasetuksissa tarkoitettujen tehtävien jakautumisen ja niiden hoidon jatkuvuuden vastaisuudessakin nykytilaa vastaavalla tavalla. Sopimusasetuksien päivittämisvastuu on yhteistyössä oikeusministeriön ja Ahvenanmaan maakunnan hallituksen kanssa sillä ministeriöllä, jonka toimialalle asetuksessa tarkoitetut tehtävät ja niitä koskevat lait kuuluvat. Edellä tarkoitettujen sopimusasetuksien päivittäminen on vireillä sopimusasetuksessa tarkoitetun tehtävän toimialan lainsäädännöstä vastaavissa ministeriöissä. Kyseisten ministeriöiden laatimat sopimusasetusluonnokset tullaan toimittamaan oikeusministeriölle, joka vastaa asetusten jatkovalmistelusta ja esittelystä tasavallan presidentille. Nykyisiä sopimusasetuksia korvaavat asetukset ovat tarkoitettuja tulemaan uudistuksen voimaantulon yhteydessä voimaan, eli 1.1.2026.

Maakunnan hallituksen mukaan käytännön luvituksessa ja valvonnassa on ollut epäselvyyttä siitä, miten itsehallintolain toimivallan jakoa olisi tulkittava koskien alkoholijuomien anniskelua ahvenanmaalaisilla aluksilla, jotka liikennöivät ulkomaanliikenteessä tai Ahvenanmaan ja Suomen välisessä liikenteessä sekä ulkomailla. Maakunnan hallitus toteaa lukuisten korkeimmalta oikeudelta ja Ahvenanmaan valtuuskunnalta saatujen lausuntojen perusteella, että ahvenanmaalaisilla aluksilla tapahtuva alkoholijuomien anniskelu kuuluu Ahvenanmaan lainsäädäntö- ja hallintovaltaan itsehallintolain 18 §:n 13 kohdan mukaan. Valiokunnan tulisi selventää tämä mietinnössään.

STM katsoo, ettei alkoholijuomien anniskelua koskevalla toimivaltakysymyksellä ei ole suoraa liityntää aluehallintouudistukseen, vaan Ahvenanmaan toimivalta perustuu itsehallintolain säännöksiin. Sosiaali- ja terveysministeriö on kirjeessään Valviralle (Dnro VN/10959/2024) selkiyttänyt toimivallan jakoa korkeimman oikeuden linjauksen mukaisesti. Sosiaali- ja terveysministeriön 7.10.2024 päivätyssä kirjeessä todetaan, että korkein oikeus on itsehallintolain (1144/1991) 19 §:n 2 momentin mukaisella maakuntalakia koskevalla lausunnollaan (1.7.2021) ottanut kantaa toimivallanjakoon kansallisuudeltaan suomalaisten, Ahvenanmaan alusrekisteriin rekisteröityjen, kansainvälisessä liikenteessä kulkevien alusten anniskeluasioiden osalta ja että on perusteltua katsoa, että anniskeluasiat Ahvenanmaan alusrekisteriin rekisteröidyillä kansainvälisen liikenteen aluksilla kuuluvat Ahvenanmaan yksinomaiseen lainsäädäntövaltaan.

Ministeriöt katsovat, että nämä esille nostetut seikat eivät kuitenkaan johdu tästä uudistuksesta. **Ministeriöt toteavat**, että tämän uudistuksen yhteydessä ei ole tarkoitus muuttaa ko. lakia, kuin tekemällä siihen viraston nimiä koskevat teknisluonteiset muutokset ja muut uudistuksesta johtuvat

muutokset, ja näin sen sisältöä koskevat aineellisoikeudelliset kysymykset on ratkaistava osana ko. lainsäädännön kehittämistä ja valmistelua.

8.5. Suomen yrittäjät ry:n lausunnossa esille nousseista seikoista

Lausunnossa on ehdotettu ympäristönsuojelulain uudistamista. **VM toteaa**, että tämän uudistuksen yhteydessä ei ole tarkoitus muuttaa ko. lakia, kuin tekemällä siihen viraston nimiä koskevat teknisluonteiset muutokset ja muut uudistuksesta johtuvat muutokset, ja näin sen sisältöä koskevat aineellisoikeudelliset kysymykset on ratkaistava osana ko. lainsäädännön kehittämistä ja valmistelua. **YM** on 30.4.2025 antanut eduskunnalle esityksen HE 41/2025 vp, jossa ehdotetaan useita lupamenettelyjä sujuvoittavia toimia uudessa aluehallinnon rakenteessa.

8.6. Kuntaliiton lausunnossa esille nousseista seikoista

Kuntaliitto kiinnittää hallintovaliokunnalle antamassaan lausunnossa huomiota elinvoimakeskuksen rooliin vesihuoltolain mukaisena valtion valvontaviranomaisena ja tuo esiin näkemyksen, jonka mukaan vesihuoltolain tehtävät tulisi siirtää Lupa- ja valvontavirastoon.

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että vesihuollon tehtäväkokonaisuus on kiinteä osa maa- ja metsätalousministeriön toimialan vesitaloustehtäviä. Vesihuollon turvaaminen yhdessä tulva- ja kuivuusriskien hallinnan ja patoturvallisuuden varmistamisen kanssa ovat Yhteiskunnan turvallisuusstrategian tunnistamia strategisia tehtäviä, joiden säilyttäminen yhtenä kokonaisuutena osana elinvoimakeskusten vesitaloustehtäviä on tehtävien hoidon, ohjauksen ja resurssien varmistamiseksi välttämätöntä. Vesihuoltolain mukaisena valtion valvontaviranomaisena elinvoimakeskus on keskeisessä roolissa vesihuollon kehittämisessä ja edistämisessä yhteistyössä kuntien kanssa. Vesihuollon viranomaistehtävät muodostavat kiinteän kokonaisuuden, johon liittyy niin edistämis- ja toimeenpano- kuin valvontatehtäviäkin. Vesihuoltolakiin ei sisälly lupamenettelyjä, vaan siinä säädetään vesihuollon järjestämisestä.

Ministeriöt esittävät kantanaan, että ne eivät kannata Kuntaliiton esitystä.

Kuntaliitto esittää hallintovaliokunnalle antamassaan lausunnossa eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan tehtävien siirtämistä Ruokavirastoon.

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että ympäristöterveydenhuollon tehtävien ohjaus erityislainsäädännössä on tähänkin asti tapahtunut eri keskusviranomaisten (Valvira ja Ruokavirasto) johdolla ja aluehallintovirastot ovat toimeenpanneet valtakunnallista ohjausta alueillaan. Valvonnan periaatteita koskeva, ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma on ollut keskusvirastojen yhteinen ja laadittu viimeksi vuosille 2025–2028. Myös jatkossa Lupa- ja valvontavirasto ja Ruokavirasto voivat laatia yhteisen ympäristöterveydenhuollon ohjelman, jos se nähdään tarpeelliseksi. maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla valvonnan riskiperusteisuudelle, raportoinnille ja muille seikoille asetetaan vaatimuksia myös EU-lainsäädännössä, jotka joudutaan ottamaan huomioon. Kuntien tehtävistä eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnassa säädetään eläinlääkintähuoltolaissa 285/2023, joka tulee voimaan 1.1.2026. Lakia valmisteltiin työryhmässä, joka ei ehdottanut valvontatehtävien siirtämistä valtiolle. Siirto tarkoittaisi käytännössä yli 90 valvontaeläinlääkärin viran siirtämistä kunnilta valtiolle. Uusi esitys eläinlääkintähuoltoasetuksesta, jossa säädetään mm. kuntien laskutusjärjestelmästä, on lausunnolla. Asetuksen ja siihen liittyvän laskutusohjeen uudistamisen yhteydessä voidaan tarkastella mahdollisuuksia yksinkertaistaa laskutusjärjestelmää.

Ministeriöt esittävät kantanaan, että ne eivät kannata Kuntaliiton esitystä.

Kuntaliitto on tuonut esiin, että HE:n vaikutusta kuntien alueidenkäytön suunnitteluun vaikeuttaa se, että esityksessä ei ole selkeästi kuvattu nykyisten ELY-keskusten voimassa olevan alueidenkäyttölain (132/1999) mukaisten tehtävien jakautumista Lupa- ja valvontaviraston ja elinvoimakeskusten välillä. Uuden alueidenkäyttölain valmistelu on viivästynyt. Kuntaliitto on huolissaan siitä, että kunnat joutuvat esimerkiksi kaavoituksen yhteydessä tekemään päällekkäistä yhteistyötä usean eri valtion aluehallintoviranomaisen kanssa. Tämä kuluttaa tarpeettomasti voimavaroja ja voi johtaa tulkintavaikeuksiin valtion eri viranomaisten näkemysten välillä. Valtion alueidenkäytön suunnitteluun liittyvät alueidenkäyttölain mukaiset tehtävät tulisi keskittää Lupa- ja valvontavirastolle, joka huolehtisi tarpeellisesta yhteydenpidosta elinvoimakeskusten kanssa. Lisäksi kuntien ympäristönsuojeluviranomaisten tulee saada myös tulevaisuudessa valtion keskitetyltä aluehallinnolta sekä oikeudellista että asiantuntija-apua. Valtion aluehallinnon tulee myös osallistua paikalliseen valvontaan mm. tarkastuksin sellaisissa tapauksissa, kun valvontatoimivalta on kuntien ja valtion kanssa yhteinen. Lupalaitosten tarkastusten määrä ei saa myöskään vähentyä, vaikka toimipaikkojen määrä vähenee.

YM toteaa, että alueidenkäyttölain uudistus on valmisteltavana ympäristöministeriössä. Luonnos hallituksen esitykseksi on juuri lähtenyt laajalle lausuntokierrokselle. Uuden alueidenkäyttölain on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2026 alusta. Tehtävät jakautuvat nyt käsillä olevan ehdotuksen mukaisesti siten, että Lupa- ja valvontavirastolle siirtyvät nykyiset elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen alueidenkäytön tehtävät. Eli jatkossa Lupa- ja valvontavirastolle kuuluu alueidenkäytön tukeminen ja valvonta. Elinvoimakeskukselle osoitetaan alueidenkäytön edistäminen.

Ministeriöt toteavat, että voimassa olevaa kuntien ja valtion viranomaisten välistä yhteistyötä koskevaa sääntelyä ei ole tarkoitus muuttaa uudistuksen yhteydessä. Lupa- ja valvontaviraston toimeenpanossa on tunnistettu kuntien ympäristönsuojeluviranomaisten kanssa tehtävän yhteistyön tärkeys, ja esityksen mukaan ympäristönsuojelulaissa säädetään, että Lupa- ja valvontavirasto tukee kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimintaa toimialaansa kuuluvissa asioissa (21 a §). Esimerkiksi lupalaitosten määräaikaistarkastukset määräytyvät jatkossakin riskiperusteisesti valvontaohjelman perusteella ja toimeenpanossa kiinnitetään huomiota siihen, että jatkossakin tarkastuksille kutsutaan kuntien ympäristönsuojeluviranomainen. Aluehallintouudistus toteutetaan säilyttämällä virastojen nykyinen toimipaikkaverkosto, jolla varmistetaan alueellisten erityispiirteiden tuntemus.

8.7. MTK:n lausunnossa esille noussut resurssikysymys

MTK tuo esille lausunnossaan hallintovaliokunnalle huolensa siitä, että uudistuksen toimeenpanoon ei ole varattu riittävästi määrärahoja. Erityisesti uusien tietojärjestelmien kehittäminen vaatii resursseja. Uudistuskokonaisuudessa esimerkiksi ympäristöterveyden 60 virkaa siirretään aluehallintovirastoista Ruokavirastoon.

Maa- ja metsätalousministeriö ja Ruokavirasto pyrkivät mahdollisuuksiensa mukaan varmistamaan olennaiset tietojärjestelmiin liittyvät muutokset niin, että ympäristöterveydenhoidon tehtävät eivät vaarannu, muun muassa erilaisilla siirtymäajan järjestelyillä.

Kristiinankaupungin kaupunki ja Satakunnan ELY-keskus ovat kiinnittäneet lausunnoissaan huomiota eräiden vesitehtävien jakautumiseen. Kaupungin lausunnossa on esitetty ettei vesitehtäviä, kuten tulvariskien hallinta ja vesienhoito, jaettaisi usean eri viranomaisen kesken, vaan asiantuntemus olisi keskitetty yhteen virastoon.

YM toteaa, että esityksessä vesienhoidon ja merenhoidon järjestäminen kuuluu Lupa- ja valvontavirastolle. Niillä on kiinteä yhteys ympäristölupiin ja vesilain mukaisiin lupiin ja lupien valvontaan. Vesienhoidon toimeenpano- ja tukiviranomaisen tehtävät puolestaan keskitetään viidelle

EVK:lle ottaen huomioon vesienhoitoaluekohtaisuus ja merenhoidon toimeenpano- ja tukiviranomaisen tehtävät Lounais-Suomen EVK:lle. Esitetty jako ja tehtävien keskittäminen EVK:n osalta on perusteltua. Ympäristötehtävät muodostavat elinvoimakeskuksissa synergisen kokonaisuuden, jotka sijoittuvat maatalous – ja ympäristöosastoille.

Ministeriöt katsovat, että esitystä ei ole tarpeen näiltä osin muuttaa.

Uudenmaan liitto katsoo, että yhden luukun periaate ei ole toteutumassa kuntien ja kuntayhtymien suuntaan. Sekä LVV että EVK(t) tulevat olemaan itsenäisiä toimivaltaisia viranomaisia, jotka molemmat tulevat valmistelemaan kaavoituksen lausunnot itsenäisesti. Valtakunnallisesti kaavalausuntojen määrä on n. 1300 vuodessa (Uudellamaalla määrä n. 200/v). Liikennejärjestelmä siirtyy Uudenmaan elinvoimakeskukseen, joten alueidenkäytön lausunnonantajia on aina vähintään kaksi nykyisen yhden sijasta. Joissain tapauksissa useampikin, koska eri elinvoimakeskuksien erikoistumistehtävät määrittävät mistä lausuntoja pyydetään.

YM toteaa, että Lupa- ja valvontavirastolle siirtyvät uudistuksessa nykyiset elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen alueidenkäytön tehtävät. Eli jatkossa lupa- ja valvontavirastolle kuuluu alueidenkäytön tukeminen ja valvonta. Elinvoimakeskukselle osoitetaan alueidenkäytön edistäminen. Voimassa olevan alueidenkäyttölain mukaan kaavalausunto pyydetään ELY-keskukselta, joka on lausunnon valmistelussa sovittanut yhteen alueidenkäytön ja liikennejärjestelmän näkökulmat yhteiseen lausuntoon. Tämän lisäksi Väylävirasto lausuu rataverkkoa koskevista asioista. Jatkossa Lupa- ja valvontavirasto lausuu liikenneasioista alueidenkäytön näkökulmasta ja elinvoimakeskus liikennejärjestelmän ja valtion maantieverkon näkökulmasta sekä Väylävirasto edelleen rataverkkoa koskevista asioista. Tämä edellyttää myös yhteistyötä virastojen välillä. Liikenneasioista lausuu siis jatkossa yksi viranomainen enemmän, mutta asiasisältö ei kuitenkaan kaavaprosesseissa laajene.

Ministeriöt katsovat, että esitystä ei ole tarpeen näiltä osin muuttaa.

Eduskunnan oikeusasiamies on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota mm. luonnonsuojelutehtävien jakoon sekä siihen, että alueidenkäyttölain 18 §:ssä määritellyissä ELY-keskuksen tehtävissä alueidenkäyttöä koskien ELY-keskuksen tehtävänä on edistää kunnan alueidenkäytön suunnittelun järjestämistä ja valvottava, että kaavoituksessa ja muussa alueiden käytössä otetaan huomioon vaikutuksiltaan valtakunnalliset ja merkittävät maakunnalliset asiat. Voimassa olevissa säädöksissä ELY-keskusten alueidenkäytön valvontatehtävä ei sisällä alueidenkäytön ohjaustehtävää.

Ministeriöt yhtyvät tähän käsitykseen - voimassa olevissa säädöksissä ELY-keskusten alueidenkäytön valvontatehtävä ei sisällä alueidenkäytön ohjaustehtävää. Tätä oikeustilaa ei ole tarkoitus tällä esityksellä muuttaa. Lupa- ja valvontaviraston alueidenkäytön valvontatehtävä olisi vastaavan sisältöinen kuin nykyinen ELY-keskuksen alueidenkäytön valvontatehtävä. Voimassa olevassa alueidenkäyttölaissa oleva ELY-keskusten edistämistehtävä muutettaisiin Lupa- ja valvontavirastolle kuuluvaksi tukemistehtäväksi. Luonnonsuojelutehtävien jakautumisen osalta valmistelussa on pidetty tärkeänä, että jatkossa kiinnitetään erityistä huomiota organisaatioiden käytännön yhteistyön kehittämiseen.

Liitteet **Liite 1**, Koonti valtion aluehallintouudistusta koskevan lainsäädännön yhteensovittamistarpeista ja muista ehdotetuista muutoksista sääntelyyn
Liite 2, Koonti muun lainsäädännön mahdollisista yhteensovittamistarpeista

Liite 1: Koonti valtion aluehallintouudistusta koskevan lainsäädännön yhteensovittamistarpeista ja muista ehdotetuista muutoksista sääntelyyn

1 laki Lupa- ja valvontavirastosta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

4 §

Organisaatio

Virasto jakautuu sille kuuluvien tehtävien hoitamista varten osastoihin. Virastolla voi olla myös osastojen ulkopuolisia toimintayksiköitä. Osastoilla ja osastojen ulkopuolisilla toimintayksiköillä voi olla niiden työjärjestyksessä määrättäviä toiminnallisia ja alueellisia yksiköitä.

Virastossa on seuraavat osastot:

1) sosiaali- ja terveysalan osasto, joka hoitaa 3 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuja tehtäviä;

2) varhaiskasvatuksen, koulutuksen ja kulttuurin osasto, joka hoitaa 3 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuja tehtäviä;

3) ympäristöosasto, joka hoitaa 3 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuja tehtäviä;

4) työsuojeluosasto, joka hoitaa 3 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettuja tehtäviä;

5) pelastustoimen ja varautumisen osasto, joka hoitaa 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettuja tehtäviä; ja

6) yleinen osasto, joka hoitaa viraston sisäiseen hallintoon liittyviä tehtäviä sekä muita tehtäviä, jotka eivät luonteensa vuoksi kuulu muulle osastolle tai toimintayksikölle.

Viraston työsuojeluosaston toiminnan ja tehtävien järjestämiseen sovelletaan, jollei tässä laissa toisin säädetä, työsuojeluhallinnosta annettua lakia (16/1993). Työsuojeluosasto on riippumaton työsuojelun tehtäviä hoitaessaan. Ympäristöosasto on riippumaton lupa-, hakemus-, ilmoitus- ja valvontatehtäviä hoitaessaan. Mainittujen osastojen toiminta on järjestettävä siten, että riippumattomuus ja puolueettomuus näissä tehtävissä on turvattu, eikä niille saa antaa sellaisia muita tehtäviä, jotka voivat vaarantaa näiden tehtävien asianmukaisen hoitamisen ja riippumattomuuden.

Ympäristöosastolla on yleisen edun valvontayksikkö, joka valvoo yleistä etua viraston ympäristöä koskevassa päätöksenteossa ja muutoksenhaussa siten kuin muualla laissa säädetään. ~~Ympäristöosastolla on yleistä etua tämän viraston ympäristöä koskevassa päätöksenteossa ja muutoksenhaussa valvova yleisen edun valvontayksikkö.~~ Yksiköllä on yleisen edun valvontatehtävässään itsenäinen ratkaisuvalta. Yksikön toiminta on järjestettävä siten, että sen riippumattomuus ja puolueettomuus näissä tehtävissä on turvattu eikä yksikölle saa antaa sellaisia muita tehtäviä, jotka voivat vaarantaa näiden tehtävien asianmukaisen hoitamisen ja riippumattomuuden.

Varhaiskasvatuksen, koulutuksen ja kulttuurin osastolla on ruotsinkielinen yksikkö. Yksikön sijoittumisesta, tehtävistä ja virkojen erityisistä kelpoisuusvaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Virastolla on sisäinen tarkastus.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuista toimintayksiköistä voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella. Osastojen, toimintayksiköiden ja muiden yksiköiden pääasiallisista tehtävistä ja viraston muun organisaation perusteista voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella. Tehtävien kuulumisesta osastoille, toimintayksiköille ja muille yksiköille voidaan määrätä tarkemmin viraston työjärjestyksellä.

Viraston päätoimipaikka on Tampereella ja toimipaikka Hämeenlinnassa. Lisäksi virastolla on vähintään yksi toimipaikka kaikilla sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueilla. Sen lisäksi virastolla voi olla muita työntekopaikkoja. Jos viraston toimintaa organisoidaan 1 momentissa tarkoitettuihin alueellisiin yksiköihin, tulee, jollei erityisistä syistä muuta johdu, niiden perustua maakuntajakoon ja aluejaotukset tulee pyrkiä sovittamaan yhteen muiden tehtävien hoidon kannalta keskeisten viranomaisten kanssa. Viraston toimintaa järjestettäessä on huolehdittava kielellisten oikeuksien toteutumisesta. Viraston palveluiden saatavuuden järjestämisen ja yksiköiden ja toimintojen sijoittamisen tavoitteista säädetään valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittamisen perusteista annetussa laissa (728/2021). Viraston käyntiasiointipalvelut varmistetaan jokaisella sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueella.

6 §

Asioiden ratkaisuvalta

Pääjohtaja ratkaisee asiat, jotka eivät kuulu 4 §:n 2 momentin 1-5 kohdassa tarkoitettujen osastojen ja 15 §:ssä tarkoitettujen lautakuntien ja toimielinten tehtäviin, jollei toisin säädetä. Pääjohtaja ratkaisee yleiselle osastolle ja toimintayksiköille kuuluvat asiat, jollei päätösvaltaa ole työjärjestyksellä määrätty muulle virkamiehelle.

Pääjohtaja voi ottaa ratkaistavakseen asian, jonka viraston virkamies saa viraston, yleisen osaston tai toimintayksikön työjärjestyksen mukaan ratkaista, lukuun ottamatta 4 §:n 2 momentin 1-5 kohdassa tarkoitetuilla osastoilla ratkaistavia asioita.

Viraston 4 §:n 2 momentin 1-5 kohdassa tarkoitetulle osastolle kuuluvat asiat ratkaisee osastopäällikkö tai muu virkamies sen mukaan kuin osaston työjärjestyksessä määrätään, jollei toisin säädetä. Osastopäällikkö voi ottaa ratkaistavakseen asian, jonka osaston virkamies saa osaston työjärjestyksen mukaan ratkaista, jollei toisin ole säädetty, lukuun ottamatta 4 §:n 4 momentissa tarkoitetussa yksikössä ratkaistavia asioita.

Ympäristöosaston osastopäällikkö ei voi ottaa ratkaistavakseen asioita, jotka koskevat hallintopakkoasioita, ilmoitusasioita tai luonnonsuojelulain (9/2023) mukaisia poikkeuslupia eikä eräiden ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta ~~annetussa laissa~~ annetun lain (383/2009) soveltamisalaan kuuluvien vahinkojen ~~tarkoitettuja ympäristövahinkojen korjaamista ja luontovahinkojen~~ korjaamista koskevia asioita.

8 §

Työjärjestys

Virastolla on työjärjestys, jolla annetaan tarkemmat määräykset viraston organisaatiosta, hallinnon ja yhteisten toimintojen järjestämisestä, viraston toimipaikoista ja työntekopaikoista, viraston palveluiden saatavuuden perusteista sekä asioiden valmistelusta ja ratkaisemisesta siltä osin kuin muualla laissa ei toisin säädetä taikka asiat eivät kuulu osaston tai toimintayksikön työjärjestyksellä määrättäviksi. Viraston työjärjestyksellä voidaan antaa määräyksiä pääjohtajan alaisuudessa toimivista yksiköistä. Niiden tehtäviksi voidaan määrätä tehtäviä, jotka eivät kuulu 4 §:n 2 momentin 1-5 kohdassa tarkoitetuille osastoille. Viraston työjärjestys julkaistaan Suomen säädöskokoelmassa.

Viraston osastojen ja toimintayksiköiden työjärjestyksissä voidaan antaa tarkempia määräyksiä niiden toiminnallisista ja alueellisista yksiköistä ja muusta sisäisestä organisaatiosta sekä niille kuuluvien 3 §:ssä tarkoitettujen tehtävien järjestämisestä, asioiden valmistelusta ja ratkaisemisesta sekä virkamiesten tehtävistä ja sijoittautumisesta.

Viraston työjärjestyksestä päättää pääjohtaja. Osaston työjärjestyksestä päättää osastopäällikkö. Yleisen osaston ja toimintayksikön työjärjestyksestä päättää kuitenkin pääjohtaja. Ennen työjärjestyksestä päättämistä asia on käsiteltävä viraston johtoryhmässä.

Edellä säädetystä poiketen 4 §:n 4 momentissa tarkoitetulla yleisen edun valvontayksiköllä on sen päällikön päättämä työjärjestys, jolla voidaan antaa tarkempia määräyksiä yksikön tehtävien järjestämisestä, asioiden valmistelusta ja ratkaisemisesta sekä virkamiesten tehtävistä ja sijoittautumisesta.

13 §

Varautumisen alueellinen yhteistyö

Viraston tehtävänä on varautumisen alueellisen yhteistyön järjestäminen varautumisen yhteistyöalueilla. Varautumisen yhteistyöalueella tarkoitetaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 35 §:ssä tarkoitettujen yhteistyöalueiden kanssa maantieteellisesti yhteneväisiä alueita.

Virasto vastaa varautumisen alueellisesta yhteistyöstä:

1) järjestämällä varautumista tukevaa alueellista ennakointityötä;

2) kehittämällä alueellisia riskiarvioita, osallistumalla niiden laatimiseen ja yhteensovittamalla ne sekä seuraamalla alueellisissa riskiarvioissa arvioitujen uhkamallien kehitystä;

3) edistämällä alueen toimijoiden valmiussuunnittelua;

4) järjestämällä alueellista varautumista tukevia valmiusharjoituksia;

5) järjestämällä alueellisia maanpuolustuskursseja;

6) seuraamalla alueellista ~~varautumisvalmiutta~~ varautumisen ja valmiuden tilaa;

7) järjestämällä muuta alueellista yhteistoimintaa.

Viraston apuna toimii alueellisia valmiustoimikuntia, jotka virasto asettaa. Ne toimivat varautumisen alueellisen yhteistyön suunnittelussa, kehittämisessä ja seurannassa. Niiden asettamisesta, kokoonpanosta ja tehtävistä voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

Viranomainen ja julkista hallintotehtävää hoitava yksityinen saavat luovuttaa varautumisen alueelliseen yhteistyöhön osallistuessaan viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 5 ja 7–10 kohdassa säädetyn estämättä virastolle ja alueellisille valmiustoimikunnille niiden tässä laissa säädettyjen varautumisen alueellisten yhteistyötehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot.

20 §

Toimintayksikön johtajan ~~tehtävään määräämistä koskevien asioiden ratkaiseminen~~ virkaan nimittäminen sekä toimintayksikön muiden virkojen täyttäminen ja muun henkilöstön palvelukseen ottaminen

~~Valtiovarainministeriö ratkaisee~~ Viraston pääjohtaja nimittää toimintayksikön johtajan virkaan ~~tehtävään määräämistä koskevat asiat viraston pääjohtajan tai hänen määräämänsä esityksestä~~. Toimintayksikön johtaja ~~määrätään tehtävään~~ nimitetään virkaan viiden vuoden määräajaksi, jollei erityisestä syystä ole perustetta ~~määrätä~~ nimittää tätä lyhyemmäksi määräajaksi. Toimintayksikön johtajan viran erityisinä kelpoisuusvaatimuksina ovat ylempi korkeakoulututkinto, perehtyneisyys viran tehtäväalaan ja käytännössä osoitettu johtamistaito. Pääjohtaja nimittää toimintayksikön muut virkamiehet ja ottaa palvelukseen muun henkilöstön. Viraston työjärjestyksessä voidaan määrätä viraston muun virkamiehen ratkaistavaksi pääjohtajan nimitystoimivaltaan kuuluva toimintayksikön virkamiehen nimittämistä tai muun henkilöstön palvelukseen ottamista koskeva asia, lukuun ottamatta työjärjestyksen määräyksen perusteella nimitystoimivaltaa käyttävän suorassa alaisuudessa toimivan virkamiehen virkaan nimittämistä taikka nimittämistä virkaan, jonka tehtäviin kuuluu henkilöjohtamista.

22 §

Virastoa tai sen virkamiestä koskevan hallintokantelun ratkaiseminen

Hallintokantelusta säädetään hallintolain (434/2003) 8 a luvussa. Viraston tai sen virkamiehen toiminnasta virastolle tehdyn hallintokantelun ratkaisee pääjohtaja. Viraston työjärjestyksessä voidaan määrätä, että viraston osaston tai toimintayksikön tai sen virkamiehen toiminnasta tehdyn hallintokantelun ratkaisee kuitenkin kyseisen osaston osastopäällikkö tai toimintayksikön johtaja. Osastopäällikön tai toimintayksikön johtajan toimista tehdyn hallintokantelun ratkaisee kuitenkin pääjohtaja. Pääjohtajan toimista virastolle tehdyn hallintokantelun ratkaisee valtiovarainministeriö.

Työsuojeluosaston tai sen virkamiehen toiminnasta virastolle tehdyn hallintokantelun ratkaisee työsuojeluosaston osastopäällikkö. Työsuojeluosaston osastopäälliköstä virastolle tehdyn hallintokantelun ratkaisee sosiaali- ja terveysministeriö.

Virastosta tai sen virkamiehen toiminnasta ministeriölle tehdyn hallintokantelun käsittelee ja ratkaisee se ministeriö, jonka toimialaan kuuluvasta asiasta hallintokantelussa on kyse. Ministeriö voi siirtää sille tehdyn muun kuin viraston pääjohtajan tai työsuojeluosaston osastopäällikön toimia koskevan hallintokantelun viraston käsiteltäväksi ja ratkaistavaksi.

Edellä säädetystä poiketen 4 §:n 4 momentissa tarkoitetun yleisen edun valvontayksikön tai sen virkamiehen toiminnasta virastolle tehdyn hallintokantelun ratkaisee se ministeriö, jonka toimialaan kuuluvasta asiasta hallintokantelussa on kyse.

32 §

Sopimuksia, sitoumuksia ja vireillä olevia asioita koskevat siirtymäsäännökset

Jollei muualla laissa toisin säädetä aluehallintovirastojen ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston vireillä olevat asiat, tehdyt sopimukset ja sitoumukset samoin kuin niistä johtuvat oikeudet ja velvollisuudet siirtyvät tämän lain tullessa voimaan virastolle.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö- ja luonnonvarat -vastuualueilta sekä ~~ELY-keskusten~~ elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja ~~TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksesta~~ elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta virastoon siirtyvien tehtävien hoitamisen edellyttämät vireillä olevat asiat, tehdyt sopimukset ja sitoumukset samoin kuin niistä johtuvat oikeudet ja velvollisuudet sekä käyttöomaisuus ja irtaimisto siirtyvät tämän lain tullessa voimaan virastolle.

Virastolle siirtyvät 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tämän lain voimaantuloon mennessä muodostuneet arkistot, rekisterit ja tietoaineistot, ellei niitä koskevista vastuista ja velvollisuuksista tämän tai muun lain nojalla erikseen säädetä tai muuta sovita.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetut sopimukset ja sitoumukset siirtyvät virastolle kuitenkin vain, jollei niiden sisällöstä muuta johdu.

33 §

Henkilöstön asemaa koskevat siirtymäsäännökset

Virkamiesten asemasta säädetään valtion virkamieslain 5 a—5 c §:ssä. Mainittuja pykäliä sovelletaan myös työsopimussuhteisten työntekijöiden asemaan.

Valtiovarainministeriö voi ennen tämän lain voimaantuloa perustaa ministeriöön viraston pääjohtajan viran muutosylijohtajan nimikkeellä ja yleisen osaston osastopäällikön viran muutosjohtajan nimikkeellä. Nämä virat siirtyvät virastoon tämän lain tullessa voimaan. Valtiovarainministeriö voi lisäksi tarvittaessa ennen tämän lain voimaantuloa perustaa viraston toiminnan käynnistämisen kannalta välttämättömät virat, jotka siirtyvät virastoon tämän lain tullessa voimaan ja nimittää virkamiehet virkoihin niitä ensimmäisen kerran täytettäessä. Toimialaohjaava ministeriö, jonka toimialaan osaston tehtävät pääasiallisesti kuuluvat, voi perustaa ministeriöön viraston osastopäällikön viran muutosjohtajan nimikkeellä. Virat siirtyvät virastoon tämän lain tullessa voimaan. Ministeriöön perustetun muutosylijohtajan viran nimike muuttuu pääjohtajaksi ja muutosjohtajan viran nimike muuttuu osastopäälliköksi virkojen siirryttyä virastoon.

Edellä 2 momentissa tarkoitetulla tavalla ministeriöön perustettuun virkaan tai virkasuhteeseen nimitetty muutosylijohtaja ja muutosjohtaja voivat ennen tämän lain voimaantuloa ratkaista viraston käynnistämisen kannalta välttämättömät asiat. Myös valtiovarainministeriö ja viraston osastoa toimialaohjaava ministeriö, jonka toimialaan osaston tehtävät pääasiallisesti kuuluvat, voivat ratkaista viraston käynnistämisen kannalta välttämättömät asiat ennen kuin 2 momentissa tarkoitetut virat tai virkasuhteet on täytetty. Jos muutosylijohtaja tai muutosjohtaja ovat esteellisiä ratkaisemaan viraston käynnistämisen kannalta välttämättömät asiat ja nimitykset, ratkaisee muutosylijohtajalle kuuluvat asiat valtiovarainministeriö ja muutosjohtajalle kuuluvat asiat toimialaohjaava ministeriö, jonka toimialaan osaston tehtävät pääasiallisesti kuuluvat. Päätökset katsotaan viraston tekemiksi ja niistä johtuvat oikeudet ja velvollisuudet siirtyvät tämän lain tullessa voimaan virastolle. Valtiovarainministeriö ja viraston osastoa toimialaohjaava ministeriö, jonka toimialaan osaston tehtävät pääasiallisesti kuuluvat, voivat ennen tämän lain voimaantuloa 19 §:n 1 momentista, lukuun ottamatta viran erityisiä kelpoisuusvaatimuksia, ja hallintolain 45 §:stä poiketen määrätä viraston osaston yksikön päälliköt tehtävään lain voimaantulosta lukien enintään yhdeksi vuodeksi, mutta kuitenkin enintään siihen saakka, kunnes virasto on lain voimaantulon jälkeen täyttänyt yksikön päällikön virat. Valtiovarainministeriö voi ennen lain voimaantuloa 20 §:stä, lukuun ottamatta viran erityisiä kelpoisuusvaatimuksia, ja hallintolain 45 §:stä poiketen määrätä toimintayksikön johtajan tehtävään lain voimaantulosta lukien enintään yhdeksi vuodeksi, mutta kuitenkin enintään siihen saakka, kunnes toimintayksikön johtajan virka on täytetty. Valtiovarainministeriö ja viraston osastoa toimialaohjaava ministeriö, jonka toimialaan osaston tehtävät pääasiallisesti kuuluvat, voivat ennen tämän lain voimaantuloa hallintolain 45 §:stä poiketen määrätä yksikön päällikön alaisuudessa toimivan päällikön tehtävään lain voimaantulosta lukien enintään yhdeksi vuodeksi, mutta kuitenkin enintään siihen saakka, kunnes tehtävä on täytetty. ~~Valtiovarainministeriö voi ennen lainvoimaantuloa ratkaista 20 §:ssä tarkoitetun toimintayksikön johtajan tehtävään määräämistä koskevan asian.~~ Yksikön päällikön ja toimintayksikön johtajan sekä ryhmän päällikön tehtävään määrääminen edellyttää virkamiehen suostumusta. Lain voimaantullessa vireillä oleva ministeriön vireille panema viraston viran tai tehtävän täyttämistä koskeva asia tai muu viraston toiminnan käynnistämisen kannalta välttämätön asia siirtyy tämän lain voimaantullessa viraston käsiteltäväksi. Virasto voi täyttää yksikön päällikön virat tämän lain voimaantulon jälkeen ensimmäisen kerran valtion virkamieslain 5 c §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla.

Määräajaksi täytettyyn virkaan nimitetty virkamies ja kyseinen virka siirtyvät virastoon johon viran tehtävät siirtyvät määräaikaisuuden keston ajaksi. Siirrettävän viran nimike ja tehtävät muutetaan vastaanottavan viraston tarpeita vastaaviksi ja määräaikaiseksi virkasuhteeksi uudelleenjärjestelyn toteutumishetkellä. Viran ja virkasuhteen tehtäviä voidaan muuttaa myös olennaisesti. Toimivalta edellä tarkoitetun viran ja tehtävien muuttamiseen on sillä virastolla, jonne määräajaksi täytettyyn virkaan nimitetty virkamies siirretään uudelleenjärjestelyn toteuttamishetkellä.

2 laki elinvoimakeskuksista sekä Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskuksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

29 §

Henkilöstön asemaa koskevat siirtymäsäännökset

Virkamiesten asemasta säädetään valtion virkamieslain 5 a—5 c §:ssä. Mainittuja pykäliä sovelletaan myös työsopimussuhteisten työntekijöiden asemaan.

Työ- ja elinkeinoministeriö voi ennen tämän lain voimaantuloa perustaa elinvoimakeskusten ylijohtajien virat työ- ja elinkeinoministeriöön, josta virat siirtyvät elinvoimakeskuksiin tämän lain tullessa voimaan.

Edellä 2 momentissa tarkoitetulla tavalla työ- ja elinkeinoministeriöön perustettuun virkaan nimitetty ylijohtaja voi ennen tämän lain voimaantuloa ratkaista elinvoimakeskuksen käynnistämisen kannalta välttämättömät asiat. Myös työ- ja elinkeinoministeriö ja ministeriö, jonka toimialaan osaston tehtävät pääasiallisesti kuuluvat, voivat ratkaista keskuksen käynnistämisen kannalta välttämättömät asiat ennen kuin 2 momentissa tarkoitetut virat on täytetty. Päätökset katsotaan keskuksen tekemiksi ja niistä johtuvat oikeudet ja velvollisuudet siirtyvät tämän lain tullessa voimaan keskukselle. Lain voimaantullessa vireillä oleva ministeriön vireille panema keskuksen viran tai tehtävän täyttämistä koskeva asia tai muu keskuksen toiminnan käynnistämisen kannalta välttämätön asia siirtyy tämän lain voimaantullessa keskuksen käsiteltäväksi.

Jos elinvoimakeskuksen ylijohtajaa ei ole nimitetty ennen lain voimaantuloa, ministeriö, jonka toimialaan osaston tehtävät pääasiallisesti kuuluvat, nimittää osastopäällikön sekä määrää yksikön päälliköt tehtävään yhteistoiminnassa osaston muiden tehtäviä ohjaavien ministeriöiden kanssa lain voimaantulosta lukien enintään kuudeksi kuukaudeksi, mutta kuitenkin enintään siihen saakka, kunnes keskus on lain voimaantulon jälkeen täyttänyt osastopäällikön virat ja määrännyt yksikön päälliköt tehtävään.

Määräajaksi täytettyyn virkaan nimitetty virkamies ja kyseinen virka siirtyvät virastoon johon viran tehtävät siirtyvät määräaikaisuuden keston ajaksi. Siirrettävän viran nimike ja tehtävät muutetaan vastaanottavan viraston tarpeita vastaaviksi ja määräaikaiseksi virkasuhteeksi uudelleenjärjestelyn toteutumishetkellä. Viran ja virkasuhteen tehtäviä voidaan muuttaa myös olennaisesti. Toimivalta edellä tarkoitetun viran ja tehtävien muuttamiseen on sillä virastolla, jonne määräajaksi täytettyyn virkaan nimitetty virkamies siirretään uudelleenjärjestelyn toteuttamishetkellä.

Oikeusministeriön toimialan lainsäädäntö

43 laki vesilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan vesilain (587/2011) 1 luvun 6 §:n 3 momentti ja 7 §, 2 luvun 5 a §:n 2 momentti, 6 §:n 2 ja 3 momentti, 9 §:n 2 momentti, 11 §:n 2 momentti, 14 §:n 1 ja 3 momentti, 14 a §:n 2 momentti sekä 15 §:n 1 ja 2 momentti, 3 luvun 2 §:n 1–3 momentti, 3 §:n 1 momentti, 4 a §, 8 §:n 3 momentti, 11 §:n 1–3 momentti, 14 §:n 1 ja 4 momentti, 15 §, 16 §:n 1 ja 3 momentti, 17 §:n 2 momentti, 18 §, 19 §:n 2 momentti, 20 §:n 2 ja 3 momentti, 21 §:n 1 ja 4 momentti, 22 ja 23 § sekä 24 §:n 1 momentti, 4 luvun 2 §:n 1 momentti, 3 §, 4 §:n 1 momentti, 6 §:n 3 momentti, 9 ja 10 §, 11 §:n 1 momentti, 12 §:n 2 momentti ja 13 §, 5 luvun 3, 4 ja 6 §, 9 §:n 2 ja 3 momentti, 15 §:n 1 ja 3 momentti, 22 §, 24 §:n 1 momentti, 30 §:n 2 momentti, 31 §:n 1 momentti, 32 §:n otsikko ja 1 momentti, 33 §:n 2 momentti, 35 §:n 1 momentti, 36 §:n 2 ja 3 momentti, 37 § ja 39 §:n 2 momentti, 6 luvun 7 §:n 3 momentti, 8 § ja 9 §:n 1 momentti, 7 luvun 4 §:n 1, 3 ja 4 momentti, 5 ja 6 §, 7 §:n 1 momentti sekä 10 §:n 1 ja 3 momentti, 8 luvun 8 §:n 1 momentti, 9 §:n 1 momentti ja 10 §:n 1 momentti, 9 luvun 4 §:n 1 momentti, 5 §:n 2 momentti, 7 §:n 1 momentti, 8 §:n 2 momentti, 10 §, 12 §:n 2 ja 3 momentti, 16 §:n 1 momentti, 17 §:n 2 momentti, 19 §:n 1 momentti sekä 20 ja 21 §, 10 luvun 2 §:n 1 ja 2 momentti, 3 §, 4 §:n 2 momentti, 5 §:n 2 ja 3 momentti, 7 §, 8 §:n 2 ja 3 momentti, 9 §:n 2 momentti sekä 10 §:n 1 ja 2 momentti, 11 luvun 1 §:n 1 momentti, 2 ja 6 §, 7 §:n 1 momentti, 9 §, 10 §:n 1 ja 2 momentti, 11 a §, 12 §:n 3 momentti, 13 ja 14 §, 15 §:n 1 momentti, 16 §, 18 §:n 1 ja 3 momentti, 19 §, 20 §:n 2 ja 3 momentti, 22 §:n 1 ja 2 momentti, 23 §:n 1 ja 3 momentti sekä 24 §, 12 luvun 5 §:n 1 momentti, 8 ja 9 §, 10 §:n 2 momentti, 11 §:n 4 momentti, 17 §:n 2 ja 3 momentti, 18 §:n 1 momentti sekä 19 §:n 1, 3 ja 4 momentti, 13 luvun 6 §:n 1 ja 3 momentti, 7 §:n 3 momentti, 8 §:n 1 momentti, 15 §, 16 §:n 1 ja 3 momentti, 18 §, 19 §:n 1 momentti ja 22 §, 14 luvun 1 §:n 1 momentti, 2 ja 3 §, 4 §:n 1 ja 2 momentti, 5 §:n 1 momentti, 6 §:n 1 momentti, 7 §, 8 §:n 1 momentti, 9 §:n 1 momentti sekä 10, 11, 13 ja 14 §, 15 luvun 1 ja 2 §, 4 §:n 1 momentti, 4 a §, 7 §:n 2 momentti, 8 §:n 1 momentti ja 9 §:n 1 momentti, 16 luvun 2, 3 ja 5 §, 17 luvun 1 §, 4 §:n 2 momentti, 5 §:n 1 ja 5 momentti, 6 §:n 1 momentti, 7 §:n 3 momentti, 8 §:n 1 ja 2 momentti sekä 11 §:n 1 momentti, 18 luvun 1 §:n 1 ja 2 momentti, 2 §:n 1 ja 2 momentti, 3, 3 a, 4 ja 5 §, 7 §:n 1 momentti, 8, 9 ja 10 §, 12 §:n 1, 3 ja 4 momentti, 17 ja 18 § sekä 19 §:n

1 momentti, 19 luvun 5 §:n 2 momentti, 7 §:n 1–3 momentti, 9, 10 ja 12 §, 16 §:n 1 ja 3 momentti sekä 19 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 2 luvun 5 a §:n 2 momentti, 6 §:n 3 momentti ja 15 §:n 2 momentti, 5 luvun 31 §:n 1 momentti ja 35 §:n 1 momentti, 7 luvun 4 §:n 1, 3 ja 4 momentti, 8 luvun 8 §:n 1 momentti ja 9 §:n 1 momentti, 11 luvun 10 §:n 1 ja 2 momentti sekä 22 §:n 1 ja 2 momentti laissa 505/2019, 2 luvun 14 §:n 1 ja 3 momentti, 14 a §:n 2 momentti ja 15 §:n 1 momentti, 3 luvun 3 §:n 1 momentti ja 11 §:n 1 momentti, 4 luvun 3 ja 13 §, 10 luvun 7 §, 16 luvun 3 §, 17 luvun 8 §:n 1 ja 2 momentti sekä 18 luvun 12 §:n 1 momentti laissa 611/2017, 3 luvun 4 a § laissa 998/2024, 3 luvun 15 §, 5 luvun 6 ja 37 § sekä 14 luvun 13 § osaksi laissa 505/2019, 3 luvun 21 §:n 1 ja 4 momentti sekä 18 luvun 3 a § laissa 1193/2013, 4 luvun 12 §:n 2 momentti laissa 531/2014, 5 luvun 3 § osaksi laissa 531/2014, 5 luvun 4 § ja 18 luvun 4 § osaksi laissa 1193/2013, 5 luvun 9 §:n 3 momentti laissa 774/2023, 11 luvun 2 § laeissa 505/2019 ja 491/2022, 11 luvun 11 a § laissa 766/2019, 11 luvun 15 §:n 1 momentti laissa 803/2015, 13 luvun 6 §:n 3 momentti laissa 975/2017, 14 luvun 6 §:n 1 momentti sekä 18 luvun 1 §:n 1 momentti ja 2 §:n 1 momentti laissa 34/2023, 15 luvun 1 § laeissa 975/2017, 505/2019 ja 822/2019, 15 luvun 4 a § laissa 1145/2022, 17 luvun 6 §:n 1 momentti ja 11 §:n 1 momentti laissa 910/2013 sekä 18 luvun 19 §:n 1 momentti laissa 907/2020, seuraavasti:

15 luku

Muutoksenhaku ja päätöksen täytäntöönpano

2 §

Valitusoikeus

Muutosta tämän lain nojalla annettuun päätökseen saa hakea:

1) asianosainen;

2) rekisteröity yhdistys tai säätiö, jonka tarkoituksena on ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun taikka asuinympäristön viihtyisyyden edistäminen ja jonka sääntöjen mukaisella toiminta-alueella kysymyksessä olevat ympäristövaikutukset ilmenevät;

3) vesitaloushankkeen sijaintikunta ja muu kunta, jonka alueella hankkeen ympäristövaikutukset ilmenevät;

4) hankkeen sijaintikunnan ja vaikutusalueen kunnan ympäristönsuojeluviranomainen;

5) vesitaloustehtäviä tai kalataloustehtäviä hoitava elinvoimakeskus, jos se on tarpeen sille kuuluvien tehtävien hoitamiseksi, tai muu 11 luvun 9 §:ssä tarkoitettu yleistä etua valvova viranomainen;

6) saamelaiskäräjät, jos vesitaloushanke sijoittuu tai sen vaikutukset ulottuvat saamelaisten kotiseutualueelle ja hanke voi vaikuttaa saamelaisille alkuperäiskansana kuuluviin oikeuksiin.

Muutosta Lupa- ja valvontaviraston päätökseen saa hakea myös viraston yleisen edun valvontayksikkö ~~virastossa yleistä etua valvova yksikkö~~, jos se on tarpeen Lupa- ja valvontaviraston valvottavaksi kuuluvan ympäristönsuojelun, luonnonsuojelun tai vesiensuojelun ~~muun näihin rinnastettavan~~ painavan yleisen edun turvaamiseksi, lain soveltamisalaan liittyvien merkittävien oikeuskysymysten ratkaisemiseksi tai lain soveltamiskäytännön yhtenäisyyden varmistamiseksi.

18 luku

Erinäisiä säännöksiä

3 a §

Vesistöalueen padotus- ja juoksutusselvitys

Vesitaloustehtäviä ~~Vesitalousasioita~~ hoitava elinvoimakeskus laatii tarvittaessa selvityksen toimenpiteistä, joilla tulvasta tai kuivuudesta aiheutuvia haitallisia vaikutuksia voidaan vähentää (*vesistöalueen padotus- ja juoksutusselvitys*). Selvityksessä on tarkasteltava sellaisia vedenkorkeuksiin ja virtaamiin vaikuttavia toimenpiteitä, jotka hankkeesta vastaava voi suorittaa vesitaloushanketta toteuttaessaan. Selvityksessä on lisäksi tarkasteltava mahdollisuuksia sovittaa toimenpiteet yhteen vesistöalueen muiden vesitaloushankkeiden kanssa siten, että tulvasta tai kuivuudesta aiheutuvat vahingolliset seuraukset jäävät kokonaisuutena arvioiden mahdollisimman vähäisiksi. Selvitys on laadittava riittävässä yhteistyössä hankkeista vastaavien, asianomaisten kuntien, Lupa- ja valvontaviraston ja muiden viranomaisten kanssa.

Vesistöalueen padotus- ja juoksutusselvityksen perusteella vesitaloustehtäviä ~~vesitalousasioita~~ hoitava elinvoimakeskus voi tehdä Lupa- ja valvontavirastolle hakemuksen vesitaloushanketta koskevien lupamääräysten tarkistamiseksi tai uusien määräysten antamiseksi 3 luvun 21 §:n 1 momentin 4 kohdan nojalla.

Puolustusministeriön toimialan lainsäädäntö

54 laki terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetun lain (322/1987) 6 §, sellaisena kuin se on laeissa 1447/2015 ja 741/2023 seuraavasti:

6 §

Puolustusvoimien terveydenhuollon yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta kuuluvat Pääesikunnalle.
Terveydenhuollon järjestämisestä Puolustusvoimissa vastaa Puolustusvoimien logistiikkalaitos.
Lupa- ja valvontavirasto valvoo ~~1 §:n 1 momentissa tarkoitetun~~ Puolustusvoimien tämän tai muun lain nojalla järjestämän tai tuottaman terveydenhuollon lainmukaisuutta ja antaa siihen liittyvää ohjausta. Puolustusvoimien järjestämää tai tuottamaa terveydenhuoltoa Suomen alueen ulkopuolella valvoo kuitenkin Pääesikunta. Pääesikunta valvoo lisäksi Puolustusvoimien itse toteuttamaa terveydenhuoltoa puolustustilalaissa (1083/1991) tarkoitetun puolustustilan aikana ja sovellettaessa valmiuslain (1552/2011) II osan säännöksiä lain 3 §:n 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön toimialan lainsäädäntö

Laki 95

Laki perusopetuslain muuttamisesta

Yhteensovitetaan ja korjataan 42 d §:n 1 momentti sekä 41 a – d §:n sanamuoto HE 212/2024 vp, SiVL 2/2025 vp ja EV 42/2025 vp mukaisesti:

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan perusopetuslain (628/1998) 37 §:n 3 momentti, **41 a - d §,** 42 ja 42 b §, 42 c §:n 2 momentti, 42 d §:n ~~2~~ **1** momentti, 42 f § ja 43 §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 37 §:n 3 momentti laissa 1444/2009, **41 a – d § ja 42 d §:n 1 momentti laissa XX/2025**, 42 § laeissa 959/2015, 1216/2020, 163/2022, 716/2022 ja 1090/2024, 42 b § laissa 163/2022, 42 c §:n 2 momentti, ja 42 f § laissa 959/2015, sekä 43 §:n 2 momentti laissa 1412/2014, seuraavasti:

41 a § Valvonta

Sen lisäksi mitä kuntalain (410/2015) 10 §:ssä ja valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta annetun lain (634/1998) 6 §:ssä säädetään **Lupa- ja valvontaviraston** oikeudesta valvoa opetuksen järjestämistä kanteluiden perusteella, **Lupa- ja valvontavirasto** voi myös perustellusta syystä oma-aloitteisesti tutkia, onko opetus järjestetty sen mukaan, mitä tässä laissa tai tämän lain nojalla on säädetty.

Oma-aloitteisessa tutkimisessa on noudatettava hyvän hallinnon perusteita ja turvattava niiden henkilöiden oikeudet, joita asia välittömästi koskee. Oma-aloitteiseen valvontaan annettavaan ratkaisuun ja sen tiedoksiantoon sovelletaan hallintolain (434/2003) säännöksiä.

41 b § Oikeus saada tietoja

Lupa- ja valvontavirastolla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada opetuksen järjestäjältä maksutta asiakirjat, jotka ovat välttämättömiä kantelun tutkimiseksi tai lain 41 a §:ssä tarkoitetun valvontatehtävän suorittamiseksi.

41 c § Huomautus ja huomion kiinnittäminen

Jos valvonnan yhteydessä todetaan, että opetuksen järjestäjä on opetusta järjestäessään menetellyt virheellisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä eikä asia anna aihetta muihin toimenpiteisiin, **Lupa- ja valvontavirasto** voi antaa opetuksen järjestäjälle tai opetuksen järjestämisestä vastuussa olevalle henkilölle huomautuksen vastaisen toiminnan varalle.

Jos asia ei anna aihetta huomautukseen tai muihin toimenpiteisiin, voi **Lupa- ja valvontavirasto** kiinnittää opetuksen järjestäjän huomiota opetuksen asianmukaiseen järjestämiseen ja hyvän hallintotavan noudattamiseen.

41 d § Määräyksen antaminen

Jos opetuksen järjestämisessä havaitaan oppilaan oikeuksia vaarantavia puutteita tai muita epäkohtia taikka opetuksen järjestäminen on muutoin tämän lain tai sen nojalla annettujen normien vastaista, **Lupa- ja valvontavirasto** voi antaa opetuksen järjestäjälle määräyksen puutteiden korjaamisesta tai epäkohtien poistamisesta. Määräystä annettaessa on asetettava määräaika, jonka kuluessa tarpeelliset toimenpiteet on suoritettava.

Lupa- ja valvontavirasto voi velvoittaa opetuksen järjestäjän noudattamaan 1 momentissa tarkoitettua määräystä sakon uhalla.

42 d § Valituskiellot

Valittamalla ei saa hakea muutosta

1) 36 §:ssä tarkoitettuun kotitehtävien laiminlyöntiä tai jälki-istuntoa koskevaan toimenpiteeseen;

2) 36 b §:n 1 momentissa tarkoitettuun oppilaan poistumaan määräämistä koskevaan toimenpiteeseen;

3) 36 c §:ssä tarkoitettuun opetuksen epäämistä koskevaan toimenpiteeseen;

4) 41 c §:ssä tarkoitettuun päätökseen; tai

5) **Lupa- ja valvontaviraston** päätökseen, jolla on ratkaistu 42 c §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva oikaisuvaatimus.

- -

Laki 97

Laki varhaiskasvatuslain muuttamisesta

Kumotaan SiVL 2/2025 vp ehdotuksen mukaisesti 51 §:n 5 momentti:

Eduskunnan päätöksen mukaisesti kumotaan varhaiskasvatuslain (540/2018) 51 §:n 4 **ja 5** momentti, ja muutetaan 42 §:n 4 momentti, 44 §:n 1 momentti, 45 §:n 2 momentti, 46 §:n 1 momentti, 48 §, 51 §:n 2 ~~**ja 5**~~ momentti, 52 §, 55 §:n 2 momentti, 57 b §:n 3 ja 4 momentti, 59 §:n 2 momentti, 60 §:n 3 momentti ja 62 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 42 §:n 4 momentti ja 46 §:n 1 momentti laissa 189/2024, 44 §:n 1 momentti, 45 §:n 2 momentti ja 51 §:n 2 momentti laissa 326/2022, 57 b §:n 3 ja 4 momentti laissa 453/2021 sekä 62 §:n 1 momentti laissa 1183/2021, seuraavasti:

51 § Valtion ohjausjärjestelmä

— —

Varhaiskasvatuksen alueellinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta sekä valtakunnallisen lupaviranomaisen tehtävät kuuluvat Lupa- ja valvontavirastolle.

— —

~~**Opetus- ja kulttuuriministeriö laatii Lupa- ja valvontaviraston kanssa tulostavoiteasiakirjan varhaiskasvatukseen liittyvien tavoitteiden saavuttamiseksi neuvoteltuaan asiasta sosiaali- ja terveysministeriön kanssa.**~~

Maa- ja metsätalousministeriön toimialan lainsäädäntö

99 laki elintarvikelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan elintarvikelain (297/2021) 25 § sekä
muutetaan 10 §:n 6 momentti, 11 §:n 3–5 momentti, 12 §:n 1 momentin 3 kohta, 24 §~~:n 2 momentti~~, 26 §, 27 §:n 4 momentin 1 ja 5 kohta sekä 5 momentti, 28 §, 40 §:n 1 momentti, 45 §:n 1 momentti, 46 §, 73 §:n 2 momentti sekä 79 §:n 1, 2 ja 5 momentti seuraavasti:

24 §

Ruokaviraston tehtävät

Ruokavirasto valvoo, suunnittelee, ohjaa, kehittää ja suorittaa valtakunnallisesti elintarvikevalvontaa siten kuin tässä laissa säädetään. Toimivalta tutkia kantelun johdosta, onko kunta toiminut tämän lain mukaan, on kuntalain (410/2015) 10 §:n 2 momentista säädetystä poiketen Ruokavirastolla.
Sen lisäksi, mitä muualla tässä laissa säädetään, Ruokavirasto:
1) arvioi kunnan elintarvikevalvonnan suunnittelua, järjestämistä ja toteuttamista sekä julkaisee arvioinnin tulokset;
2) huolehtii lihantarkastuksesta ja muusta elintarvikevalvonnasta teurastamoissa, poroteurastamoissa, riistan käsittelylaitoksissa ja niiden yhteydessä olevissa hyväksytyissä elintarvikehuoneistoissa;
3) huolehtii tarvittaessa ante mortem -tarkastuksesta alkuperätilalla taikka muualla teurastamon tai poroteurastamon ulkopuolella;
4) nimeää tarvittaessa muun kuin Ruokaviraston tai kunnan palveluksessa olevan eläinlääkärin tekemään ante mortem -tarkastuksen alkuperätilalla taikka muualla teurastamon tai poroteurastamon ulkopuolella;
5) julkaisee suorittamansa elintarvikevalvonnan tulokset;
6) valvoo, että 34 §:ssä tarkoitetut laboratoriot noudattavat elintarvikesäännöksiä;
7) vastaa tarvittaessa yhteistyössä kuntien kanssa Euroopan unionin lainsäädännössä edellytettävien ja kansallisten seuranta- ja valvontaohjelmien suunnittelusta ja toteutuksesta;
8) osallistuu tarvittaessa yhteistyössä kuntien kanssa elintarvikevalvonnan viranomaisnäytteiden sekä 7 kohdassa tarkoitettuihin seuranta- ja valvontaohjelmiin liittyvien näytteiden ottamisen ja analysoinnin suunnitteluun ja toteuttamiseen;
9) vastaa valtakunnallisesti erityistä asiantuntemusta vaativista elintarviketurvallisuuden valvontatehtävistä ja muista virallisista tehtävistä sekä valvontaraporttien kokoamisesta;

10) toimii Euroopan unionin lainsäädännössä ja kansainvälisissä sopimuksissa edellytettynä kansallisena viranomaisena tai yhteyspisteenä elintarvikevalvontaan liittyvissä asioissa silloin, kun sitä ei ole säädetty muun viranomaisen tehtäväksi;
11) arvioi elintarvikehygieniasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 8 artiklassa tarkoitetut hyvän käytännön ohjeet;
12) laatii virallisesta valvonnasta ja muista virallisista toimista, jotka suoritetaan elintarvike- ja rehulainsäädännön ja eläinten terveyttä ja hyvinvointia, kasvien terveyttä ja kasvinsuojeluaineita koskevien sääntöjen soveltamisen varmistamiseksi, sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 999/2001, (EY) N:o 396/2005, (EY) N:o 1069/2009, (EY) N:o 1107/2009, (EU) N:o 1151/2012, (EU) N:o 652/2014, (EU) 2016/429 ja (EU) 2016/2031, neuvoston asetusten (EY) N:o 1/2005 ja (EY) N:o 1099/2009 ja neuvoston direktiivien 98/58/EY, 1999/74/EY, 2007/43/EY, 2008/119/EY ja 2008/120/EY muuttamisesta ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 854/2004 ja (EY) N:o 882/2004, neuvoston direktiivien 89/608/ETY, 89/662/ETY, 90/425/ETY, 91/496/ETY, 96/23/EY, 96/93/EY ja 97/78/EY ja neuvoston päätöksen 92/438/ETY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 (virallista valvontaa koskeva asetus) 115 artiklassa tarkoitetun elintarvikkeita koskevan valtakunnallisen valmiussuunnitelman;
13) johtaa ATP-sopimuksessa edellytettyä määräysten kansallista valvontaa ja hyväksyy mainitussa sopimuksessa edellytetyt kausitarkastus- ja tyyppitarkastusasemat.

100 Laki eläinlääkintähuoltolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan eläinlääkintähuoltolain (285/2023) 3 §:n 2 momentti ja 5 § sekä
muutetaan 3 §:n 1 momentti, 4 §:n 1 momentti, 6 §:n 3 momentti, 13 §:n 3 momentti, 22 §:n 1 momentti, 23 §:n 1 momentti, 26 §:n 1 momentti ja 32 §:n 1 momentti seuraavasti:

3 §

Ruokaviraston tehtävät

Ruokavirasto ohjaa ja valvoo tämän lain sekä sen nojalla annettujen säännösten täytäntöönpanoa ja noudattamista. Toimivalta tutkia kantelun johdosta, onko kunta toiminut tämän lain mukaan, on kuntalain (410/2015) 10 §:n 2 momentista säädetystä poiketen Ruokavirastolla.
— —

110 Laki eläinten hyvinvoinnista annetun lain muuttaminen

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan eläinten hyvinvoinnista annetun lain (693/2023) 72 §, 77 §:n 2 momentti ja 104 §, sekä
muutetaan 5 §:n 1 momentin 6 kohta, 46 §:n 2 momentti, 47 §:n 1 momentin 4 kohta, 48 §:n 3 momentti, 50 §:n 1 momentti, 52 ja 55 §, 56 §:n 1, 3 ja 4 momentti, 57 ja 58 §, 59 § 1 ja 3 momentti, 60 §, 61 §:n 1 momentti, 67 §:n 1 ja 2 momentti, 68 §:n 2 ja 3 momentti, 71 §:n 1, 2 ja 3 momentti, 73 §, 78 §:n 4 momentti, 82 §:n 5 momentti, 86 §:n 3 momentti, 87 §:n 2 momentti, 94 §:n 1 ja 2 momentti, 96 §:n 3 momentti, 97 §:n 1 momentti, 101 ja 102 §, 103 §:n 1 momentti, 106 §:n 3 momentin 5 kohta, 114 §:n 2 momentti sekä 115 ja 116 §, 120 §, 124 §:n 3 momentti ja 125 §:n 1, 2 ja 5 momentti sellaisina kuin niistä ovat 78 §:n 4 momentti ja 114 §:n 2 momentti laissa (839/2024), seuraavasti:

71 §

Ruokavirasto

Ruokavirasto suunnittelee, ohjaa ja kehittää valtakunnallisesti eläinten hyvinvoinnin valvontaa sekä valvoo eläinten hyvinvointisäädösten noudattamista. Toimivalta tutkia kantelun johdosta, onko kunta toiminut tämän lain mukaan, on kuntalain (410/2015) 10 §:n 2 momentista säädetystä poiketen Ruokavirastolla.
Sen lisäksi, mitä muualla tässä laissa säädetään Ruokaviraston tehtävistä, virasto:
— —

1) vastaa valvonta-asetuksen 4 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitetusta koordinaatiosta ja yhteydenpidosta komission ja muiden jäsenvaltioiden kanssa;
2) toimii valvonta-asetuksen 103 artiklassa tarkoitettuna yhteyselimenä;
3) valvoo eläinten hyvinvointisäädösten noudattamista rajatarkastusasemalla ja poistumispaikalla;
4) toimii lopetusasetuksen 13 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuna viranomaisena, jonka tehtävänä on arvioida hyvän toimintatavan oppaat, ja 4 kohdassa tarkoitettuna viranomaisena, joka voi kehittää ja julkaista hyvän toimintatavan oppaita;
5) on valvonta-asetuksen 138 artiklassa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen toimissa, jotka koskevat lopetusasetuksen mukaisia liikkumisen rajoittamiseen ja tainnutukseen käytettävien välineiden käyttöohjeita;
6) valitsee otannalla tilat Euroopan unionin eläinten hyvinvointia koskevien säädösten edellyttämään säännölliseen valvontaan;
7) vastaa eläinten hyvinvoinnin valvontaan liittyvästä tilastoinnista ja raportoinnista;
8) toimii lopetusasetuksen 21 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettuna kelpoisuustodistuksia antavana viranomaisena sekä 5 kohdassa tarkoitettuna väliaikaisia kelpoisuustodistuksia antavana viranomaisena;
9) peruuttaa lopetusasetuksen mukaisen kelpoisuustodistuksen valvonta-asetuksen 138 artiklassa tarkoitettuna toimivaltaisena viranomaisena;
10) huolehtii eläinten hyvinvointia koskevissa säädöksissä edellytetyn otantaan perustuvan säännöllisen valvonnan järjestämisestä;
11) osallistuu eläinten hyvinvointisäädösten valvontaan ja täytäntöönpanoon oma-aloitteisesti sekä paikallisen eläinsuojeluviranomaisen pyydettyä laajassa tai vaikeassa eläinsuojelutapauksessa tehtävien siirtämistä Ruokavirastolle;
12) päättää ammattipätevyyden tunnustamisesta annetun lain (1384/2015) soveltamisalaan kuuluvissa tapauksissa ulkomailla hankitun ammattipätevyyden tuottamasta oikeudesta tehdä tämän lain 15 §:ssä sallittuja leikkauksia, muita kipua aiheuttavia toimenpiteitä, eläinten keinosiemennystä, muita keinolliseen lisäämiseen liittyvien toimenpiteitä Suomessa sekä mainitun lain soveltamisalaan kuuluvissa tapauksissa ulkomailla hankitun ammattipätevyyden tuottamasta oikeudesta toimia tämän lain 30 §:ssä tarkoitettuna eläinten pitäjänä tai muuna hoitajana Suomessa.

Ruokavirasto vastaa eläinten hyvinvoinnin valvonnasta elintarvikelaissa tarkoitetuissa teurastamoissa, riistan käsittelylaitoksissa ja niiden yhteydessä olevissa laitoksissa, lukuun ottamatta teurastamoja ja laitoksia, joiden mainitun lain mukainen valvonta on mainitun lain 27 §:n 5 momentissa tarkoitetulla tavalla siirretty kunnalle. Elintarvikelaissa tarkoitetuissa poroteurastamoissa ja niiden yhteydessä olevissa laitoksissa eläinten hyvinvoinnin valvontaan liittyvistä tehtävistä huolehtii koko maan alueella Ruokavirasto. Ruokavirasto ja kunta ovat valvomiensa teurastamojen ja laitosten alueella lopetusasetuksen 21 artiklan 5 kohdassa tarkoitettuja väliaikaisia kelpoisuustodistuksia antavia viranomaisia.

— —

Sisäministeriön toimialan lainsäädäntö

Eduskunta on hyväksynyt hallituksen esityksen laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 179/2024 vp) 9.4.2025. Ulkomaalaislakia on tarkoitus muuttaa myös hallituksen esityksellä valtion aluehallintouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi (HE 13/2025 vp). Eduskunnan hyväksymät muutokset ulkomaalaislakiin tulisi huomioida aluehallintouudistuksen yhteydessä tehtävän ulkomaalaislain muutoksen yhteydessä.

53.

Laki
ulkomaalaislain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulkomaalaislain (301/2004) 72 b, 72 c, 79 ja 79 a §, 83 §:n 1, 2 ja 4 momentti, 84 §:n 2 momentti sekä 190 §:n otsikko ja 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 72 b ja 72 c § laissa xx/2025, 79 ja 79 a § ja 190 §:n otsikko

laissa 216/2023 sekä 83 §:n 1, 2 ja 4 momentti, 84 §:n 2 momentti ja 190 §:n 1 momentti laissa 389/2023, seuraavasti:

72 b §
Ulkomaisen työvoiman käytön alueelliset linjaukset

Elinvoimakeskus seuraa yhdessä työmarkkinaosapuolten kanssa toimialueensa työmarkkinatilannetta ja tekee päätöksen, jossa annetaan linjaukset ulkomaisen työvoiman käytön yleisistä edellytyksistä sen toimialueella.

72 c §
Valtakunnallinen listaus työvoimapula-aloista

Työ- ja elinkeinoministeriö määrittää yhteistyössä Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskuksen ja elinvoimakeskusten kanssa työvoimapula-alat, joilla on työvoiman saatavuusongelmia koko valtakunnan alueella. Työvoimapula-alat määritetään työhallinnon ja Tilastokeskuksen työllisten ja työttömien määrää sekä avoimia työpaikkoja koskevan tilastoaineiston perusteella ja ottamalla huomioon 72 b §:ssä tarkoitetut alueelliset linjaukset.

Edellä 1 momentin nojalla määritetyt työvoimapula-alat säädetään valtioneuvoston asetuksella.

79 §
Yrittäjän oleskelulupa

Ulkomaalaiselle, jonka tarkoituksena on johtavassa asemassa harjoittaa yritystoimintaa ja jonka hakemukseen elinvoimakeskus on tehnyt myönteisen osapäätöksen, myönnetään hakemuksesta yrittäjän oleskelulupa.

79 a §
Elinvoimakeskuksen osapäätös yrittäjän oleskelulupahakemukseen

Yrittäjän oleskeluluvan myöntäminen perustuu harkintaan, jossa tulee varmistaa, että:
1) yritystoiminta tapahtuu Suomeen rekisteröidyssä yrityksessä;
2) yrityksellä arvioidaan olevan kannattavan liiketoiminnan edellytykset;
3) yrityksellä on riittävät resurssit liiketoiminnan toteuttamiseen;
4) yritystoiminnassa ei ole olennaisesti laiminlyöty lakisääteisiä velvollisuuksia suorittaa veroja tai maksuja.

Ulkomaalaisen on toimitettava 1 momentissa säädettyjä edellytyksiä koskevat tiedot. Elinvoimakeskus voi pyytää ulkomaalaista toimittamaan yritystä tai yritystoimintaa koskevia hakemuksen ratkaisemisen kannalta välttämättömiä muita tietoja siltä osin kuin se ei saa niitä toisen viranomaisen tietovarannosta.

Elinvoimakeskuksen tulee osapäätöstä tehdessään varmistaa, että ulkomaalaisen toimeentulo on turvattu yritystoiminnasta saatavalla tulolla oleskeluluvan voimassaolon ajan. Yritystoiminnan alkuvaiheessa toimeentulo voi olla turvattu ansiotyöstä saatavalla tulolla, yrityksen käytössä olevalla alkurahoituksella tai hakijan käytettävissä olevilla omilla rahavaroilla.

Jos osapäätös on myönteinen, siinä määrätään, mille ajalle yrittäjän oleskelulupa voidaan myöntää ja onko myönnettävä oleskelulupa tilapäinen vai jatkuva.

Toimivaltaisesta elinvoimakeskuksesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

83 §
Maahanmuuttoviraston toimivalta

Maahanmuuttovirasto myöntää 79 a §:ssä tarkoitetun myönteisen osapäätöksen tai 80 a §:ssä tarkoitetun lausunnon jälkeen, yrittäjän oleskeluluvan ja kasvuyrittäjän oleskeluluvan, jollei 36, 36 a, 36 b tai 36 d §:stä muuta johdu. Kasvuyrittäjän oleskeluluvan osalta Maahanmuuttovirasto arvioi, onko ulkomaalaisen toimeentulo turvattu 39 §:n mukaisesti.

Maahanmuuttovirasto myöntää muut tässä luvussa tarkoitetut oleskeluluvat, jos oleskeluluvan myöntämisen edellytykset täyttyvät ja 36, 36 a, 36 b tai 36 d §:stä ei muuta johdu. Maahanmuuttovirasto päättää, onko kyse 49 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetusta perusteettomuudesta
— —
Jos hakija ei täytä 11 §:n 1 momentin 1, 4 tai 5 kohdassa säädettyjä maahantulon edellytyksiä tai 35 §:ssä säädettyä vaatimusta matkustusasiakirjan voimassaolosta taikka oleskelulupaa ei myönnetä 36, 36 a, 36 b tai 36 d §:ssä säädetyllä perusteella, Maahanmuuttovirasto voi hylätä työntekijän ja yrittäjän oleskelulupaa koskevan hakemuksen ilman 72 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettua harkintaa ja elinvoimakeskuksen osapäätösharkintaa.
— —

84 §
Käsittelyajat
— —
Elinvoimakeskuksen on tehtävä osapäätös viimeistään kuukauden kuluessa 1 momentissa tarkoitetusta hakemuksen vastaanottamisesta. Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin on annettava kasvuyrittäjän jatkolupaa koskeva lausunto viimeistään kuukauden kuluessa Maahanmuuttoviraston 80 b §:n 2 momentin nojalla tekemästä pyynnöstä. Maahanmuuttoviraston on osapäätöksen tai lausunnon saatuaan tehtävä hakemukseen päätös viimeistään kuukauden kuluessa.
— —

190 §
Muutoksenhaku
Tässä laissa tarkoitettuun Maahanmuuttoviraston, poliisin, rajatarkastusviranomaisen, elinvoimakeskuksen, Suomen edustuston ja opetus- ja kulttuuriministeriön päätökseen sekä Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin lausuntoon saa hakea muutosta valittamalla. Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa. Elinvoimakeskuksen osapäätökseen ja Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin lausuntoon haetaan muutosta kuitenkin vasta pääasian yhteydessä.
— —
_____
Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
_____

53.

Lag
om ändring av utlänningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i utlänningslagen (301/2004) 72 b, 72 c, 79 och 79 a §, 83 § 1, 2 och 4 mom., 84 § 2 mom. samt rubriken för 190 § och 190 § 1 mom., sådana de lyder, 72 b och 79 c i lag xx/2025, 79 och 79 a § samt rubriken för 190 § i lag 216/2023 samt 83 § 1, 2 och 4 mom., 84 § 2 mom. och 190 § 1 mom. i lag 389/2023, som följer:

72 b §
Regionala riktlinjer för anlitandet av utländsk arbetskraft

Livskraftcentralen följer i samråd med arbetsmarknadsparterna arbetsmarknadsläget inom sitt verksamhetsområde och fattar ett beslut i vilket det utfärdas riktlinjer för de allmänna villkoren för anlitandet av utländsk arbetskraft inom centralens verksamhetsområde.

72 c §
Riksomfattande förteckning över branscher med brist på arbetskraft

Arbets- och näringsministeriet fastställer i samarbete med Sysselsättnings-, utvecklings- och förvaltningscenter och med livskraftcentralerna de branscher med brist på arbetskraft där tillgången på arbetskraft är problematisk i hela landet. De branscher där det råder brist på arbetskraft fastställs utifrån arbetsförvaltningens och Statistikcentralens statistiska material om antalet sysselsatta och arbetslösa samt lediga arbetsplatser och med beaktande av de regionala riktlinjer som avses i 72 b §.

Bestämmelser om de branscher med brist på arbetskraft som fastställts med stöd av 1 mom. utfärdas genom förordning av statsrådet.

79 §
Uppehållstillstånd för företagare

En utlänning som avser att i ledande ställning utöva företagsverksamhet och på vars ansökan livskraftscentralen har fattat ett positivt delbeslut beviljas på ansökan uppehållstillstånd för företagare.

79 a §
Livskraftcentralens delbeslut på ansökan om uppehållstillstånd för företagare

Beviljandet av uppehållstillstånd för företagare baserar sig på en prövning där man ska säkerställa att
1) företagsverksamheten sker i ett företag som är registrerat i Finland,
2) företaget bedöms ha förutsättningar för en lönsam affärsverksamhet,
3) företaget har tillräckliga resurser för att bedriva affärsverksamheten,
4) skyldigheten att betala lagstadgade skatter och avgifter inte väsentligen har åsidosatts i företagsverksamheten.

Utlänningen ska lämna uppgifter om de förutsättningar som föreskrivs i 1 mom. Livskraftscentralen får begära att utlänningen lämnar sådana andra uppgifter om företaget eller företagsverksamheten som är nödvändiga för att ansökan ska kunna avgöras och till den del uppgifterna inte fås ur någon annan myndighets informationsresurs.

När livskraftscentralen fattar ett delbeslut ska den säkerställa att utlänningens försörjning är tryggad genom inkomster från företagsverksamheten under den tid som uppehållstillståndet gäller. I företagsverksamhetens initialskede kan försörjningen vara tryggad genom inkomster från förvärvsarbete, startfinansiering som företaget har tillgång till eller sökandens egna tillgängliga penningmedel.

Om delbeslutet är positivt, anges det i beslutet för vilken tid uppehållstillstånd för företagare får beviljas och om uppehållstillståndet är tidsbegränsat eller kontinuerligt.

Bestämmelser om den behöriga livskraftscentralen utfärdas genom förordning av statsrådet.

83 §
Migrationsverkets behörighet

Migrationsverket beviljar efter ett positivt delbeslut som avses i 79 a § eller ett utlåtande som avses i 80 a § uppehållstillstånd för företagare och uppehållstillstånd för tillväxtföretagare, om inte något annat följer av 36, 36 a,

36 b eller 36 d §. I fråga om uppehållstillstånd för tillväxtföretagare bedömer Migrationsverket om utlänningens försörjning är tryggad enligt 39 §.

Migrationsverket beviljar övriga uppehållstillstånd som avses i detta kapitel, om förutsättningarna för beviljande av uppehållstillstånd uppfylls och något annat inte följer av 36, 36 a, 36 b eller 36 d §. Migrationsverket avgör när det är ogrundat enligt 49 § 1 mom. 3 punkten att vägra uppehållstillstånd.

— —

Om sökanden inte uppfyller villkoren för inresa enligt 11 § 1 mom. 1, 4 eller 5 punkten eller kravet på resedokumentets giltighet enligt 35 § eller om uppehållstillstånd inte beviljas på en i 36, 36 a, 36 b eller 36 d § föreskriven grund, kan Migrationsverket förkasta en ansökan om uppehållstillstånd för arbetstagare eller företagare utan prövning enligt 72 § 1 mom. 1 och 2 punkten och delbeslutsprövning från livskraftscentralen.

— —

84 §

Behandlingstider

— —

Livskraftscentralen ska fatta ett delbeslut senast inom en månad efter det i 1 mom. avsedda mottagandet av ansökan. Innovationsfinansieringsverket Business Finland ska ge ett utlåtande som gäller fortsatt tillstånd för tillväxtföretagare senast inom en månad efter Migrationsverkets begäran som gjorts med stöd av 80 b § 2 mom. Migrationsverket ska fatta ett beslut om ansökan senast inom en månad efter att ha mottagit ett delbeslut eller utlåtande.

— 701

190 §

Ändringssökande

I beslut som fattats av Migrationsverket, polisen, gränskontrollmyndigheten, livskraftscentralen, en finsk beskickning eller undervisnings- och kulturministeriet och som avses i denna lag samt i utlåtande som lämnats av Innovationsfinansieringsverket Business Finland får ändring sökas genom besvär. Bestämmelser om ändringssökande i förvaltningsdomstol finns i lagen om rättegång i förvaltningsärenden. I livskraftscentralens delbeslut och Innovationsfinansieringsverket Business Finlands utlåtanden söks ändring dock först i samband med huvudsaken.

— —

———

Denna lag träder i kraft den 20 .

207.

Laki

valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021–2028 annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021–2028 annetun lain (758/2021) 4 §, 13 §:n 2 momentti, 17 §:n 1 momentti, 18 §:n 1 momentti sekä 19 ja 20 § seuraavasti:

20 §

Tietojen luovuttaminen

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä työ- ja elinkeinoministeriö ja elinvoimakeskus saavat luovuttaa tämän lain mukaista tehtävää suoritettaessa saatuja tietoja luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön taloudellisesta asemasta ja liikesalaisuudesta työ- ja elinkeinoministeriölle, ulkoministeriölle, ulkomaan edustukseen kuuluville edustustoille, elinvoimakeskuksille,

Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandille, Business Finland Oy:lle, valtion erityisrahoitusyhtiölle, maa- ja metsätalousministeriölle, Ruokavirastolle, maakuntien liitoille, ~~työ- ja elinkeinotoimistoille,~~ veroviranomaiselle sekä 17 §:ssä tarkoitettua valvontaa suorittavalle muulle viranomaiselle tai ulkopuoliselle tilintarkastajalle, jos se on välttämätöntä asianomaiselle taholle laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Tietojen luovuttamisesta säädetään lisäksi valtionavustuslain 32 §:ssä.

Sosiaali- ja terveysministeriön toimialan lainsäädäntö

235.

laki

sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain muuttamisesta

HE 13/2025 kohdassa 11 Suhde muihin esityksiin todetaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain osalta seuraavaa:

Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys kyberturvallisuusdirektiivin (NIS 2 -direktiivi) täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 57/2024 vp). Esityksessä ehdotetaan muun ohella muutettavaksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain 90 §:ää, joka ehdotetaan muutettavaksi myös tässä esityksessä. Kyseiseen pykälään mainitussa esityksessä ehdotetut muutokset tulee ottaa huomioon tämän esityksen käsittelyssä.
Sittemmin laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain 2 ja 90 §:n muuttamisesta (132/2025) on tullut voimaan 8.4.2025. Huomioiden kyseinen lakimuutos, tässä esityksessä tulisi muuttaa ehdotus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain 90 §:n muuttamisesta. Uusi ehdotettava laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain muuttamisesta olisi seuraava (muutokset suhteessa HE 13/2025:een keltaisella korostuksella):

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain (703/2023) 65 §:n 2—4 momentti, 80 §, 82 §:n 1—2 momentti, 88 §, 89 §:n 1—2 ja 4 momentti, 90—94 §, 95 §:n 1 ja 3 momentti, 96 §, 97 §:n 3 momentti ja 99 §:n 3 momentti,

sellaisena kuin niistä on 90 § laissa 132/2025 seuraavasti:

90 §

Ilmoittaminen tietojärjestelmän ja hyvinvointisovelluksen olennaisten vaatimusten poikkeamista sekä tietoverkkoihin kohdistuvista tietoturvallisuuden häiriöistä

Jos palvelunantaja tai apteekki havaitsee, että tietojärjestelmän olennaisten vaatimusten täyttymisessä on merkittäviä poikkeamia, sen on ilmoitettava asiasta tietojärjestelmäpalvelun tuottajalle. Jos tietojärjestelmän tai hyvinvointisovelluksen poikkeama voi aiheuttaa merkittävän riskin asiakas- tai potilasturvallisuudelle tai tietoturvalle, on palvelunantajan, apteekin, tietojärjestelmäpalvelun tuottajan tai tietojärjestelmän valmistajan, hyvinvointisovelluksen valmistajan, Kansaneläkelaitoksen tai Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ilmoitettava siitä Lupa- ja valvontavirastolle. Myös muu taho voi ilmoittaa Lupa- ja valvontavirastolle havaitsemistaan riskeistä. Jos

tietojärjestelmän poikkeama voi aiheuttaa merkittävän riskin apteekin toiminnalle, on apteekin ilmoitettava siitä lisäksi Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukselle. Henkilötietojen tietoturvaloukkauksista ilmoittamisesta tietosuojavaltuutetulle säädetään tietosuoja-asetuksen 33 artiklassa.

Palvelunantajan, apteekin, Kansaneläkelaitoksen ja tietojärjestelmäpalvelun tuottajan tai tietojärjestelmän valmistajan tai välittäjän on ilmoitettava viipymättä Lupa- ja valvontavirastolle sellaisesta sen käyttämiin käyttöympäristöihin ja tietoverkkoihin kohdistuvasta merkittävästä tietoturvallisuuteen liittyvästä häiriöstä, jonka seurauksena tietojärjestelmien käyttö ja sosiaali- ja terveyspalveluiden toteuttaminen voi merkittävästi vaarantua. Lupa- ja valvontavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä siitä, milloin häiriö on merkittävä, sekä ilmoituksen sisällöstä, muodosta ja toimittamisesta.

Apteekin on lisäksi ilmoitettava viipymättä Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukselle sellaisesta sen käyttämiin käyttöympäristöihin ja tietoverkkoihin kohdistuvasta merkittävästä tietoturvallisuuteen liittyvästä häiriöstä, jonka seurauksena apteekin toiminta voi merkittävästi vaarantua. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus voi antaa tarkempia määräyksiä siitä, milloin häiriö on merkittävä, sekä ilmoituksen sisällöstä, muodosta ja toimittamisesta.

Jos 1 ja 2 momentissa tarkoitetusta tietoturvallisuuteen liittyvästä poikkeamasta tai häiriöstä ilmoittaminen on yleisen edun mukaista, Lupa- ja valvontavirasto voi velvoittaa palvelunantajan, apteekin, Kansaneläkelaitoksen, tietojärjestelmäpalvelun tuottajan tai tietojärjestelmän valmistajan taikka välittäjän tiedottamaan yleisölle asiasta taikka kuultuaan ilmoitusvelvollista tiedottaa asiasta itse. Lisäksi Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus voi velvoittaa apteekin tiedottamaan yleisölle 3 momentissa tarkoitetusta häiriöstä taikka kuultuaan ilmoitusvelvollista tiedottaa häiriöstä itse.

[Huom. lailla 132/2025 90 §:ään uusi 3 momentti lisätty, vanha 3 momentti siirtynyt 4 momentiksi ja vanha 4 momentti kumottu]

237.

laki

sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain (741/2023) 11 §:n 2 momentti, 15 § ja 32 §:n 3 ja 4 momentti, sekä
muutetaan 4 §:n 6 kohdan ruotsinkielinen sanamuoto ja 9 kohta, 5 §:n 1 momentti, 11 §:n 1 momentti, 12 §, 13 §:n 1 momentti, 20 §:n 3 momentti, 27 §:n 2 momentti, 31 §:n 2 momentti, 32 §:n 2 momentti, 34 §:n 1 ja 5 momentti, 35 §:n 1 momentin ruotsinkielinen sanamuoto, 36 §:n 1 momentti, 44 §:n 1 momentti, 45 ja 46 §, 47 §:n 1 momentin johdantokappale sekä 48, 49 ja 55 § seuraavasti:

45 §
Tiedonsaantioikeus

Sosiaali- ja terveysministeriöllä ja Lupa- ja valvontavirastolla on oikeus maksutta ja salassapitosäännösten estämättä saada palvelunjärjestäjältä, sosiaali- ja terveyspalveluntuottajalta, terveydenhuollon ammattihenkilöltä,

sosiaalihuollon ammattihenkilöltä, veroviranomaiselta, ulosottoviranomaiselta, Harmaan talouden selvitysyksiköltä, Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta, Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukselta, Potilasvakuutuskeskukselta, liikenne- ja potilasvahinkolautakunnalta, valtion terveydenhuollon yksiköiltä, valtion koulukodeilta, vankiloilta, Rikosseuraamuslaitokselta, puolustusvoimilta, ~~työ- ja elinkeinotoimistolta,~~ rakennusvalvonta-, ympäristö-, tulli- ja poliisiviranomaiselta, Oikeusrekisterikeskukselta, Kansaneläkelaitokselta, Eläketurvakeskukselta, eläkesäätiöltä ja muulta eläkelaitokselta, Työllisyysrahastolta, vakuutuslaitokselta sekä apteekilta tämän lain mukaisten tehtäviensä suorittamista varten välttämättömät tiedot.

Lupa- ja valvontavirastolla on oikeus maksutta ja salassapitosäännösten estämättä saada tämän lain mukaisten tehtäviensä suorittamista varten välttämättömät tiedot ulosottorekisteristä ja liiketoimintakieltorekisteristä.

Tiedot voidaan luovuttaa myös teknisen rajapinnan avulla. Ennen teknisen rajapinnan avaamista on varmistuttava tietojen asianmukaisesta suojaamisesta.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuilla tahoilla on oikeus ilman Lupa- ja valvontaviraston pyyntöä ja salassapitosäännösten estämättä ilmoittaa Lupa- ja valvontavirastolle seikasta, joka voi vaarantaa asiakas- tai potilasturvallisuutta tai joka voi vaikuttaa valvottavan palveluntuottajan 6 §:ssä säädettyyn arviointiin.

243.

laki

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista ~~lastensuojelulaitoksista~~ lastensuojeluyksiköistä annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Lain nimikkeeseen tulee tehdä StV:n lausunnon mukaisesti tekninen korjaus (muutos keltaisella korostuksella):

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista ~~lastensuojelulaitoksista~~ lastensuojeluyksiköistä annetun lain (1379/2010) 2 §:n 2 momentti seuraavasti:

2 §

Ohjaus, johto ja valvonta

— —

Lisäksi 1 momentin mukaista toimintaa valvoo Lupa- ja valvontavirasto.

253.

laki

panostajalain muuttamisesta

HE 13/2025 kohdassa 11 Suhde muihin esityksiin todetaan panostajalain osalta seuraavaa:

Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys laeiksi työsuojelun yhteistoimintahenkilöiden rekisteröinnistä sekä työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain 47 §:n ja panostajalain muuttamisesta (HE 200/2024 vp). Esityksessä ehdotetaan muun ohella muutettavaksi panostajalain 28 §:ää, jota

ehdotetaan muutettavaksi myös tällä hallituksen esityksellä. Eduskuntaa pyydetään huomioimaan tämä ja tekemään tarvittava yhteensovitus.

Sittemmin hallituksen esitystä HE 200/2024 vp. koskeva työelämä- ja tasa-arviovaliokunnan mietintö (TyV 2/2025 vp - HE 200/2024 vp) ja eduskunnan vastaus EV 30/2024 vp ovat valmistuneet. Voimassa olevaa panostajalain 28 §:ää muutetaan esityksellä HE 200/2024 vp., mutta lakimuutos ei vaikuta tämän esityksen yhteydessä esitettyyn samaa pykälää koskevaan lakiehdotukseen.

262.

laki
tupakkalain muuttamisesta

HE 13/2025 kohdassa 11 Suhde muihin esityksiin todetaan tupakkalain osalta seuraavaa:

Hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi tupakkalain muuttamisesta (HE 221/2024 vp) ehdotetaan muutoksia osittain samoihin säännöksiin (tupakkalain 91 §:n 4 momentin johdantokappale, 94 §:n 2 momentti sekä 100 §:n 1 momentin johdantokappale ja 3 ja 4 kohta) kuin virastouudistusta koskevassa esitysluonnoksessa, mikä olisi huomioitava tämän esityksen eduskuntakäsittelyssä.

Sittemmin hallituksen esitystä HE 221/2024 vp. koskeva sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö on valmistunut 25.4.2025. Kyseisen esityksen lakiehdotuksessa on ehdotettu muutettavaksi tupakkalain 91 §:n 4 momentin johdantokappale, 94 §:n 2 momentti, ja 100 §:n 1 momentin johdantokappale ja 3 ja 4 kohta, joita ehdotetaan muutettavan myös tässä esityksessä. Lisäksi lakiehdotuksessa ehdotetaan lisättävän tupakkalakiin uudet pykälät 29 a ja 29 b §, jotka tulee myös sovittaa yhteen tässä esitettyjen muutosten kanssa. Huomioiden HE 221/2024 vp.:ssa ehdotetut muutokset, tupakkalain uudet pykäläehdotukset olisivat seuraavat (korostukset keltaisella suhteessa HE 13/2025 vp.:ssä ehdotettuun):

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan tupakkalain (549/2016) 7 § sekä
muutetaan 6 §:n otsikko ja johdantokappale, 9 §:n 2 ja 3 momentti, 10 §:n 2 momentti, 14 §:n 1 momentin johdantokappale, 15 §, 16 §:n 1 momentin johdantokappale ja 2 momentti, 18 §:n 2 ja 3 momentti, 20 §:n 1 momentti, 2 momentin johdantokappale ja 3 momentti, 21 §:n 1 momentti, 22 §:n 2 momentti, 26 §:n 1 momentti, 27 §:n 1 momentin johdantokappale, 28 ja 29 §, 29 a §:n 1 momentti, 29 b §, 30 §:n 1 momentti, 42 a §:n johdantokappale, 49 §, 50 §:n 3 momentti, 60 §:n 5 momentti, 83 §:n 1 momentti, 84 §:n 3 momentti, 85 §, 86 §:n 1 momentin johdantokappale ja 5 momentti, 87 §:n 1—3 momentti, 88 §:n 1 momentti, 89 §, 90 §:n 3 momentin johdantokappale, 91 §:n 4 momentin johdantokappale, 93 §, 94 §:n 1 ja 2 momentti, 95 §:n 1 momentin johdantokappale ja 3 momentti, 99, 100, 100 a ja 100 b §, 101 §:n 1 momentti, 102 §:n 1 momentti, 103 ja 104 §, 105 §:n 1 ja 2 momentti, 106 §:n otsikko sekä 107 ja 112 §,
sellaisina kuin niistä ovat, 26 §:n 1 momentti, 27 §:n 1 momentin johdantokappale, 42 a §:n johdantokappale, 60 §:n 5 momentti, ~~91 §:n 4 momentin johdantokappale~~, 95 §:n 1 momentin johdantokappale ja 3 momentti ja 106 §:n otsikko laissa 283/2022, 29 a §:n 1 momentti, 29 b §, 91 §:n 4 momentin johdantokappale ja 94 §:n 2 momentti laissa xx/2025, 83 §:n 1 momentti laissa 1374/2016, 87 §:n 1—3 momentti sekä 100 a ja 100 b § laissa 248/2019,

88 §:n 1 momentti ~~ja 94 §:n 2 momentti~~ laissa 701/2018, 100 § osaksi laeissa 262/2022 ja xx/2025, 105 §:n 1 momentti laissa 262/2022 sekä 107 § osaksi laissa 283/2022, seuraavasti:

29 a §

Ilmoitukset savuttomista nikotiinituotteista

Savuttoman nikotiinituotteen valmistajan tai maahantuojan on ilmoitettava Lupa- ja valvontavirastolle etukäteen tuotteesta, jota se aikoo alkaa myydä tai muutoin luovuttaa kuluttajille. Myös tuotteeseen tehtävästä merkittävästä muutoksesta on tehtävä ilmoitus ennen kuin tuotetta aletaan myydä tai muutoin luovuttaa kuluttajille.

---

29 b §

Myyntimäärät savuttomista nikotiinituotteista

Savuttoman nikotiinituotteen valmistajan tai maahantuojan on toimitettava vuosittain Lupa- ja valvontavirastolle tiedot savuttomien nikotiinituotteiden myyntimääristä tuotemerkin ja -tyypin mukaan.

91 §

Tupakkalain valvontamaksut

Lupa- ja valvontavirasto perii tämän lain valvonnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi vuosittain valvontamaksun tupakkatuotteiden, nikotiininesteiden, höyrystettäväksi tarkoitettujen nikotiinittomien nesteiden ja savuttomien nikotiinituotteiden valmistajilta ja maahantuojilta. Valvontamaksu muodostuu seuraavasti niiden myyntimäärien perusteella, jotka valmistaja tai maahantuoja on edellisen kalenterivuoden aikana ilmoittanut Lupa- ja valvontavirastolle 16, 27 ja 29 b §:n nojalla:

— —

94 §

Tuotevalvontaa koskevien tietojen tallentaminen ja julkaiseminen

Lupa- ja valvontavirasto tallentaa 14–16 ja 18 §:n nojalla saadut tiedot sähköisesti niin, että komissiolla ja muiden EU:n jäsenvaltioiden toimivaltaisilla viranomaisilla on pääsy niihin. Lupa- ja valvontavirasto toimittaa 20 §:n nojalla saadut tiedot komissiolle. Lupa- ja valvontaviraston on lisäksi pyynnöstä toimitettava komissiolle ja toisen EU:n jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle 26–28 §:n nojalla saadut tiedot.

Lupa- ja valvontavirasto asettaa 14 §:n 1 momentin 1—4 kohdan sekä 15, 18, 26, 29, 29 a ja 29 b §:n nojalla saadut tiedot liikesalaisuuksia lukuun ottamatta yleisön saatavilla olevalle verkkosivustolle, josta tietoja voi hakea ainoastaan yksittäisinä hakuina käyttäen hakuperusteena tuotteen nimeä taikka rekisteröidyn nimeä tai yritys- ja yhteisötunnusta.

— —

100 §

Myyntikielto

Lupa- ja valvontavirasto voi kieltää tupakkatuotteen, sähkösavukkeen, nikotiininesteen, höyrystettäväksi tarkoitetun nikotiinittoman nesteen, poltettavaksi tarkoitetun kasviperäisen tuotteen ja savuttoman nikotiinituotteen myymisen ja muun luovuttamisen, jos:
1) sähkösavukkeen tai täyttösäiliön valmistaja, maahantuoja tai jakelija ei ole perustanut 28 §:n 1 momentissa tarkoitettua haittavaikutusten seurantajärjestelmää tai pitänyt sitä yllä taikka kieltäytyy toimittamasta seurantajärjestelmän tietoja Lupa- ja valvontavirastolle;
2) sähkösavukkeen tai täyttösäiliön valmistaja, maahantuoja tai jakelija ei ole 28 §:n 2 momentissa tarkoitetussa tilanteessa ryhtynyt säännöksessä tarkoitettuihin korjaaviin toimenpiteisiin tai on jättänyt tekemättä säännöksessä tarkoitetun ilmoituksen;i3) valmistaja tai maahantuoja ei ole toimittanut Lupa- ja valvontavirastolle 14—16, 18, 20, 26, 27, 29, 29 a tai 29 b §:ssä tarkoitettuja tietoja säädetyllä tavalla, säädetyssä ajassa tai säädettyä mallia käyttäen taikka jos toimitetut tiedot eivät pidä paikkaansa;
4) valmistaja tai maahantuoja on jättänyt suorittamatta Lupa- ja valvontavirastolle 90 §:n 3 momentissa tai 91 §:n 4 momentissa tarkoitetun maksun.

Lupa- ja valvontaviraston on ilmoitettava komissiolle sellaisesta markkinavalvontalain 18 §:n nojalla määrätystä kiellosta, joka perustuu siihen, että tupakkatuote on tämän lain 11 §:n 1 momentin 1 tai 9 kohdan vastainen.

Lupa- ja valvontavirasto voi kieltää tupakkatuotteen myynnin ja muun luovuttamisen kuluttajille myös harkitessaan 85 §:n mukaisesti sen varmistamisesta vastuussa olevan varmistuslaboratorion hyväksymisen tai 104 §:n mukaisesti hyväksymisen peruuttamisen edellytyksiä, jos virastolla on perusteltu syy epäillä laboratoriota koskevien tietojen oikeellisuutta tai laboratorion toiminnan asianmukaisuutta. Myyntikieltoa määrättäessä on otettava huomioon, onko valmistajalla tai maahantuojalla mahdollisuus tässä laissa tarkoitettujen velvoitteiden täyttämiseksi käyttää asian käsittelyn aikana toista hyväksyttyä laboratoriota.

Lupa- ja valvontaviraston on peruutettava myyntikielto heti, kun sille ei enää ole perustetta.

Ympäristöministeriön toimialan lainsäädäntö

288.

Laki

ympäristönsuojelulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan ympäristönsuojelulain (527/2014) 23 §:n 2 momentti ja 24 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 24 §:n 1 momentti laissa 916/2021,

muutetaan 15 §:n 2 momentti, 21 §, 23 §:n 1 ja 3 momentti, 29 a §:n 2 momentti, 34, 36 ja 37 §, 38 §:n 1 momentti, 39 a §:n 2 momentti, 42 §:n 2 ja 3 momentti, 44 §:n 2 momentti, 80 §:n 2—4 momentti, 81 §:n 1 momentti, 85 a §, 88 §:n 2 momentti, 89 §:n 2 ja 3 §:n momentti, 89 a ja 92 §, 93 §:n 1 momentti, 95 §:n 1 ja 4 momentti, 99 §:n 1, 3 ja 4 momentti, 104 §:n 2 momentti, 105 §:n 1—3 momentti, 106 c §:n 1 momentti, 106 d §:n 1—3 momentti, 106 e §, 115 a §:n 3 momentti, 116 §:n 4 momentti, 118 §:n 1 ja 3 momentti, 123 §:n 1 ja 4 momentti, 126, 129 ja 130 §, 131 §:n 2—4 momentti, 135 §:n 1 ja 2 momentti, 136 §:n 1 ja 2 momentti, 137 §:n 1 momentti, 138 §:n 1 momentti, 143 §:n 1 ja 3 momentti, 147 §:n 3, 4 ja 6 momentti, 148 §:n 2 ja 3 momentti, 152 §:n 2 momentti, 153

§, 166 §:n 2 momentti, 168 §:n 1, 2 ja 4 momentti, 169 §:n 2 momentti, 170 §:n 5 momentti, 171 §:n 1 momentti, 175 §:n 2 momentti, 176 ja 178 §, 181 §:n 3 momentti, 182 a §:n 1 momentti, 186 §, 188 §:n 2 momentti, 189 §, 190 §:n 4 momentti, 191, 192 ja 194 §, 197 §:n 3 momentti, 203 §, 205 §:n 1 momentti, 207 §, 212 § 1—3 momentti, 214 §:n 1 momentti, 221 a §:n 2 ja 4 momentti, 222 §:n 2 momentti sekä 223 §:n 1, 2 ja 6 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 15 §:n 2 momentti, 115 a §:n 3 momentti, 123 §:n 1 ja 4 momentti, 168 §:n 1, 2 ja 4 momentti, 170 §:n 5 momentti, 171 §:n 1 momentti, 175 §:n 2 momentti, 181 §:n 3 momentti, 205 §:n 1 momentti ja 223 §:n 1, 2 ja 6 momentti laissa 1166/2018, 21 § laeissa 916/2021 ja 754/2024, 29 a §:n 2 momentti, 85 a §, 116 §:n 4 momentti ja 189 § laissa 905/2020, 39 a §:n 2 momentti laissa 437/2017, 44 §:n 2 momentti, 95 §:n 1 momentti, 99 §:n 4 momentti, 118 §:n 1 momentti, 136 §:n 2 momentti ja 192 § laissa 504/2019, 88 §:n 2 momentti ja 89 a § laissa 423/2015, 89 §:n 2 ja 3 §:n momentti laissa 490/2022, 106 c §:n 1 momentti, 106 d §:n 1—3 momentti ja 106 e § laissa 1064/2017, 143 §:n 1 ja 3 momentti laissa 49/2019, 147 §:n 3, 4 ja 6 momentti ja 212 §:n 1—3 momentti laissa 327/2016, 152 §:n 2 momentti laissa 1018/2018, 169 §:n 2 momentti ja 221 a §:n 2 ja 4 momentti laissa 1121/2024, 176 § osaksi laissa 10/2023, 182 a §:n 1 momentti laissa 1077/2018, 190 §:n 4 momentti ja 207 § laissa 1420/2019, 222 §:n 2 momentti laissa 1263/2022, sekä

lisätään lakiin uusi 21 a ja 23 a—23 c § ja 42 §:ään uusi 3 momentti, jolloin muutettu 3 momentti ja nykyinen 4 momentti siirtyvät 4 ja 5 momentiksi, seuraavasti:

23 c §

Elinvoimakeskus

Elinvoimakeskus valvoo tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamista siltä osin kuin on kyse yhteisen maatalouspolitiikan tukijärjestelmissä viljelijöille myönnettäviä suoria tukia koskevista säännöistä ja ~~neuvoston asetuksen (EY) N:o 637/2008 ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 73/2009 kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1307/2013~~ asetusten (EU) N:o 1305/2013 ja (EU) N:o 1307/2013 kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2021/2115 tarkoitettujen lakisääteisten hoitovaatimusten noudattamisen valvonnasta.

Elinvoimakeskus valvoo 64 §:ssä tarkoitettuna kalatalousviranomaisena 57 §:ssä tarkoitettujen kalatalousmääräysten noudattamista.

191 §

Valitusoikeus

Valitusoikeus on:

1) asianosaisella;

2) rekisteröidyllä yhdistyksellä tai säätiöllä, jonka tarkoituksena on ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun taikka asuinympäristön viihtyisyyden edistäminen ja jonka toiminta-alueella kysymyksessä olevat ympäristövaikutukset ilmenevät;

3) toiminnan sijaintikunnalla ja muulla kunnalla, jonka alueella toiminnan ympäristövaikutukset ilmenevät;

4) toiminnan sijaintikunnan ja vaikutusalueen kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella sekä Lupa- ja valvontavirastolla kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen päätöksestä;

5) asiassa yleistä etua valvovalla viranomaisella;

6) saamelaiskäräjillä sillä perusteella, että ympäristöluvassa tarkoitettu toiminta heikentää saamelaisten oikeutta alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan;

7) kolttien kyläkokouksella sillä perusteella, että ympäristöluvassa tarkoitettu toiminta heikentää koltta-alueella kolttien elinolosuhteita ja mahdollisuuksia harjoittaa kolttalaissa tarkoitettuja luontaiselinkeinoja.

Lupa- ja valvontaviraston yleisen edun valvontayksiköllä on oikeus valittaa Lupa- ja valvontaviraston tekemästä päätöksestä, jos se on tarpeen Lupa- ja valvontaviraston valvottavaksi kuuluvan ympäristönsuojelun, luonnonsuojelun tai vesiensuojelun ~~muun näihin rinnastettavan~~ painavan yleisen edun turvaamiseksi, lain

soveltamisalaan liittyvien merkittävien oikeuskysymysten ratkaisemiseksi tai lain soveltamiskäytännön yhtenäisyyden varmistamiseksi.

Lupa- ja valvontavirastolla ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella on lisäksi oikeus valittaa yleisen ympäristönsuojeluedun valvomiseksi tai muusta perustellusta syystä sellaisesta päätöksestä, jolla Vaasan hallinto-oikeus on muuttanut sen tekemää päätöstä tai kumonnut päätöksen.

Liite 2: Koonti muun lainsäädännön mahdollisista yhteensovittamistarpeista

Sisäministeriön toimialan lainsäädäntö

Rahapelijärjestelmää koskeva uudistus

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion aluehallintouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi liittyy välittömästi hallituksen esitykseen eduskunnalle uutta rahapelijärjestelmää koskevaksi lainsäädännöksi (HE 16/2025 vp), joka on parhaillaan eduskunnassa käsiteltävänä.

Ehdotetun rahapelilain mukaan laissa säädettävistä toimilupa- ja valvontatehtävistä vastaisi vuoden 2027 alusta alkaen Lupa- ja valvontavirasto. Tämän vuoksi uutta rahapelijärjestelmää koskevia lakiehdotuksia ei voida hyväksyä ennen kuin laki valtion Lupa- ja valvontavirastosta on hyväksytty.

Uuden rahapelijärjestelmän mukaisen lupa- ja valvontatoiminnan toimeenpanoa varten asetetun toimeenpanohankkeessa (VM168:00/2024) on alustavasti arvioitu erilaisia vaihtoehtoja siitä, miten rahapelitoimialan lupa- ja valvontatoiminto tulisi sijoittumaan Lupa- ja valvontaviraston organisaatiorakenteessa, mutta hankkeessa ei ole vielä tehty ratkaisua tältä osin. Toimeenpanohankkeessa tehdyssä alustavassa arvioinnissa on katsottu, että oma osasto ei olisi tarkoituksenmukainen ratkaisu. Muita toimeenpanohankkeessa alustavasti esillä olleita vaihtoehtoja ovat olleet sijoittaminen elinkeinovalvonta ja oikeusturva -toimintayksikköön, yleiseen osastoon tai omaan toimintayksikköön. Aluehallintouudistusta koskevassa hallituksen esityksessä ei ole otettu kantaa organisointiin. Uuden rahapelilain mukaisen lupa- ja valvontatoiminnon sijoittamisratkaisua arvioitaessa merkityksellistä on muun muassa toimialaohjausta, johtamista ja asioiden ratkaisuvaltaa koskevat kysymykset, koska valvonta on keskeinen osa tehokasta rahapelitoimialan sääntelyä. Arvioinnissa on tarpeen ottaa huomioon myös hallitusohjelman kirjaus, jonka mukaan lisenssijärjestelmään siirryttäessä tehostetaan rahapelitoimialan valvontaa, turvataan valvonnan riittävät resurssit ja estetään tehokkaasti muun muassa rahanpesu ja tulosmanipulaatio. Organisointiratkaisun tulisi tukea tehokasta valvontaa ja olla myös toimialaohjauksen näkökulmasta selkeä. Mikäli kyseeseen tulisi oma osasto, edellyttäisi tämä muutosta Lupa- ja valvontavirastoa koskevaan lakiehdotukseen, koska osastoista säädetään laissa. Oma erillinen toimintayksikkö olisi erityisesti toimialaohjauksen näkökulmasta selkeä ratkaisu verrattuna esimerkiksi siihen, että lupa- ja valvontatoiminto sijoitettaisiin osaksi muuta osastoa tai yksikköä. Erillinen toimintayksikkö ei edellyttäisi muutoksia Lupa- ja valvontavirastoa koskevaan lakiehdotukseen, mutta asiasta olisi syytä säätää valtioneuvoston asetuksella.

Lupa- ja valvontavirastoa koskevan lakiehdotuksen 3 §:n 2 momentin mukaan virastolla voisi olla myös muita erikseen säädettyjä tehtäviä. SM/Poliisiosasto on ehdottanut maininnan lisäämistä 3 §:ään siitä, että virasto hoitaa rahapelilaissa säädetyt lupa- ja valvontatehtävät, koska kyse on merkittävästä ja kokonaan uuden rahapelilainsäädännön mukaisesta tehtäväkokonaisuudesta uudessa virastossa.

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta ja eräiksi muiksi laeiksi

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta ja eräiksi muiksi laeiksi (HE 205/2024 vp) on eduskunnan käsiteltävänä. Hallintovaliokunta on antanut mietintönsä esityksestä (HaVM 11/2025 vp) 29.4.2025, jossa ehdotetaan säädettäväksi laki yhteiskunnan kriittisen

infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta. Lailla pannaan täytäntöön kriittisten toimijoiden häiriönsietokyvystä ja direktiivin 2008/114/EY kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2022/2557 (CER-direktiivi). CER-direktiivillä tavoitellaan keskinäisriippuvaisten, yhteiskunnan toimintakyvyn kannalta kriittisten palveluiden häiriönsietokyvyn turvaamisen parantamista sekä yhteiskunnan taloudellisten toimintojen ylläpitämistä. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi myös turvallisuusselvityslakia, rikosrekisteritietojen säilyttämisestä ja luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annettua lakia, rikosrekisterilakia, eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annettua lakia, Euroopan unionin ja Yhdistyneen kuningaskunnan välisen kauppa- ja yhteistyösopimuksen rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista ja rikosrekisteritietojen vaihtamista koskevien määräysten soveltamisesta annettua lakia ja sakon täytäntöönpanosta annettua lakia.

Esityksen 1 lakiehdotuksen 19 §:n 2 kohdassa ehdotetaan säädettäväksi valvontatehtäviä Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle sekä 19 §:n 7 kohdassa Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle ja aluehallintovirastoille ja 19 §:n 8 kohdassa Sosiaali- ja terveysalan lupa ja valvontavirastolle. Näitä virastoja koskevat lait ehdotetaan kumottavaksi, jonka vuoksi eduskunnan olisi yhteensovitettava nämä lait.

Maa- ja metsätalousministeriön toimialan lainsäädäntö

Hallituksen esitys vesihuoltolain muuttamisesta (HE 40/2025 vp) on annettu eduskunnalle 30.4.2025. Esityksen valiokuntakäsittely ei ole vielä alkanut. Esityksessä ehdotetaan lakimuutosten voimaantuloajankohdaksi 1.1.2026, eli vesihuoltolain muutokset tulisivat voimaan samanaikaisesti aluehallintouudistuksen kanssa. Vesihuoltolain muutosesityksen 4, 4 a, 5, 9 a ja 15 b §:issä esiintyvä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tulisi eduskuntakäsittelyvaiheessa korvata elinvoimakeskuksella.

Sosiaali- ja terveysministeriön toimialan lainsäädäntö

Hallituksen esitys alkoholilain muuttamiseksi (HE 173/2024 vp.) on sosiaali- ja terveysvaliokunnan käsittelyssä. Alkoholilain muutosesityksessä esitetään muutettavaksi alkoholilain 7, 57, 60 ja 75 §, joita ehdotetaan muutettavaksi myös valtion aluehallinnon uudistusta koskevassa esityksessä. Alkoholilain muutosesityksessä esitetään muutoksia myös alkoholilain 61 §:ään, joka ehdotetaan kumottavaksi valtion aluehallinnon uudistusta koskevassa esityksessä.

Ympäristöministeriön toimialan lainsäädäntö

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion aluehallintouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi liittyy välittömästi hallituksen esitykseen laiksi eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 41/2025 vp), joka on parhaillaan eduskunnassa käsiteltävänä. Ympäristövaliokunnassa käsittelyssä olevassa esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ympäristönsuojelulain 34, 44 ja 175 §, vesilain 11 luvun 2, 11 a, 12 § ja 15 luvun 4 a § sekä luonnonsuojelulain 35 §, joita ehdotetaan muutettavaksi myös valtion aluehallinnon uudistusta koskevassa esityksessä. Esityksessä HE 41/2025 vp olevat pykäläehdotukset on kuitenkin jo kirjoitettu vastaamaan esitystä HE 13/2025 vp.

Valtion aluehallintouudistusta koskevaan esitykseen liittyy niin ikään eduskunnassa käsittelyssä olevaan esitykseen laeiksi uusiutuvan energian tuotantolaitosten lupamenettelyistä ja eräistä muista hallinnollisista menettelyistä annetun lain, ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 3 ja 5 §:n sekä luonnonsuojelulain 35 §:n muuttamisesta (HE 42/2025 vp). Uudistuksessa esitetään muutettavaksi luonnonsuojelulain 35 §, jota ehdotetaan muutettavaksi myös valtion aluehallintouudistusta koskevassa esityksessä. Esityksessä HE 42/2025 vp oleva pykäläehdotus on kuitenkin jo kirjoitettu vastaamaan esitystä HE 13/2025 vp.